

наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Беларускі Кустурыца

Аляксандар Канановіч ведае,
у чым беларускі кайф.

сторонка 2

Суд над Дзямідавым

Камэрцыйны дырэктар
палацкага «Шкловалакна»
за кратамі.

сторонка 6

Эвалюцыя аднаго камуніста

Рэпартаж з Малдовы.

сторонка 10

ПАЛІТЫКА

За Казулінм праглядаецца расейскі сълед

Вылуччынне Казуліна дае
тактычныя перавагі апазыцыі,
мяркуе палітычны аналітык
Валер Булгакаў. Старонка 2.

ПРА-СЪВЕТ

Ці можна ўбачыць Менск з Братыславы?

Лёс эўрапейскіх народоў больш
не вырашаецца, як у мінульым
стагодзьдзі, на сутэрэчах
лідэраў вялікіх дзяржаваў, піша
Віталь Тарас. Старонка 14.

ГРАМАДЗТВА

Як адстаяць Дом літаратаў

У нацыянальнага руху адбіраюць
знакавую прастору. Старонка 9.

МУЗЫКА

1990-я працягваюцца

«Zet» з кожным годам набывае
актуальнасць, і ціпер залаты
час для творчасці ў масках.
Старонка 9.

НАША СТРАВА

X-files: лазанкі

Начынка: 200 г вяндліны, 40 г
сушаных грыбоў... Новы
артыкул у новай рубрыцы
«НН». Старонка 16.

ЛІТАРАТУРА

Пра Расею і надзею

І нават нешта большае,
чым увесь гэты комплекс
Святой Русі, славянскага
адзінства, праваславія, чаяпіція,
рукабудзія, чынапачытанія
і сусловія... Эсэ Юр'я
Андрюховіча. Старонка 18.

Дык падпісвайся!

Падпісны індэкс «Нашай Ніве»
63125. Падпіску прымаюць
на любой пошце, а ў Менску —
і на шапкі «Белсаназдруку».
Цана на месяц — 3820 рублёў
на поштах або 3530 рублёў
на шапкі «Белсаназдруку».
«Наша Ніва» — гэта 24 старонкі
без чужога слова штоўдзені.
Чытай сваё!

Казулін знайшоўся

Экс-рэктар БДУ Аляксандар Казулін стварае рух «Воля народу». Яго падтрымлівае газета «Народная воля». Лукашэнка разыюшана рэагуе на зьяўлененне Казуліна на палітычнай сцене падчас «нарады па пытаннях карупцыі». Незалежнае грамадзтва расколатае ў стаўленіні да Казуліна. Пропануем рэпартаж зь першага публічнага зьяўленення Казуліна ў новай якасці, інтэрвю зь ім і камэнтары.

Аляксандар Казулін: «У нас шмат людзей з намерамі. І няшмат людзей зь дзеяньнямі!»

«НН»: Вас практична цэлы
год не было на грамадзка-палі-
тычнай арэне. Чым вы займа-
ліся?

Аляксандар Казулін: А што,
вы лічыце, што не павінна быць
пэрыяд асэнсавання свайго
ўласнага жыцця, свайго ўласна-
га шляху?

«НН»: Вы называлі сябе
«чалавекам прэзыдэнта». Ця-
пер Вы фактычна ізляце суп-
рарцъ яго...

АК: Я іду на супраць яго, а ў
дапамогу.

«НН»: Не зважаючи на тое,
што Лукашэнка ясна даў зразу-
мень, што пойдзе на трэці
тэрмін?

АК: Эта яго права прымашь
рашэнніе. Кожны прымас ра-
шэнніе, мае права выбараў. Пы-
танніе ў тым, ці адпавядаюць гэ-
тыя раашэнны волі народу, ці ал-
павядаюць яны будучаму
развіццю...

«НН»: Вам ціпер не шкада,
што пры Вас у БДУ перастаў
існаваць Свабодны прафсаюз
студэнтаў?..

АК: Нічога падобнага! Што не
пры мне — сто працэнтаў. (Сва-
бодны прафсаюз студэнтаў у
БДУ перастаў існаваць у 2000 г.
пасля ўцісу на яго актыўісту з
боку адміністрацыі ўніверсітэту.
— АШ.)

«НН»: Вы сябе лічыце пра-
расейскім палітыкам пі праэз-

рапейскім?

АК: Я не называю сябе ні пра-
расейскім, ні праэўрапейскім. Я
называю сябе беларускім паліты-
кам.

«НН»: На прэзыдэнціх вы-
барах 2001 г. Вас называлі маг-
чымым кандыдатам. Ці з'яўляліся вы тады на самэрэ-
йсьці ў прэзыдэнты?

АК: Паміжмагчымасцю і вы-
нікам — вялікая разыница. Ад на-
мераў да дзеяньняў вялікая ад-
легласць. У нас ёсьць шмат
людзей з намерамі. І няшмат
людзей з дзеяньнямі.

Працяг на старонцы 6.

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

КАЗУЛІН. Ці можна перамагчы цмока, на маочы ўласнага цмока? Ці варта перамагача цмока, гадуючы ўласнага цмока? Гэтыя вечныя пытанні задаюць у бастырэнах незалежнага грамадства. Вылуччыне Казуліна выклікала там лёгкую сумітно. Быццам бы і даўно чаканае, яно аказалася для ўсіх інтрыгойней неспадзянкай. Монды кандыдат, новы палітык нечаканым хадамі прыкаваў да сябе ўлагу СМІ. Хтосьці дасканала прадумаў иму першыя крокі.

Казуліна трymае відавочная воля да ўладаў. Але не трymае ідэя.

Лідерам «Пілёркі+» цяжка спрачаца з Казуліным у мэйдыйнасці. Слабыя палітыкі тату і слабыя, што іх здолныя арганізація чігота, акрамя прэзэрвіту. Выкіп Казуліна абавязковая магнітэзуе і іншых кандыдатаў. Наступныя тыдні абіацоць палітычныя цікавосткі. Ни факт, што Казулін дойдзе да выбараў. Але ягонае ўступленне ў гульню могутна расчыпчаце поле для палітычнага манзур.

Узрастаючы шанцы, што краіна разварушыца. Гэта ў аўторак амаль адкрытым тэктам прызнаў А.Лукашэнка (капазіція мае шанцы прысыці да ўлады толькі ў выпадку ўзыннікенны палітычнага хаосу). Пра

Казуліна — **старонка 3—6**.

З-за мяжы Казулін здаецца, мусіць, ідальнікі кандыдатаў. А зь сярэдзіны ён выглядае супірочлівай фігурай. З аднаго боку, Казуліну яшчэ не даказаў сваёй ідланасці іздрам свабоды і беларускасці. Зь іншага боку, яму налётка будзе ўпітніць у змаганні людзей запалоханай сцысты. Усяго чатыры дні, і на падпісантаў казулінскага маніфесту абрынуліся рэпрэсіі (**старонка 4**). Зь іншага боку, нечакана паістася пытанніе адказансці такіх, як Казулін, за рэпрэсіі ўлады ў апошні 10 гадоў (**старонка 5**).

ЯКАЯ МУЗЫКА НАМ

ПАТРЭБНАЯ.

Палітычная актывіснасць як стыль жыцця ціпер ня ў модзе. Ад гэтага ўсегаульнай «празнасці» і абыякавасці часам хочацца выць. Паласа «Стыль жыцця» (**старонка 13**) Тэды Лі — апалёгія грамадзянскай актывіснасці як лайфстайлу. Ніша радыкальнай нон-канфармізму незанятая і ў музыцы. Ніхто ня ставіць на дысках «Толькі не для АНТ». Ніхто не дас канцэртую на лясных прагалінах. Бяз «нашым і вашым». Да на слова Купалы. А то і Коласа. Хто там ідзе новы ў музыцы? **Старонка 12**.

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Пабачымся на Сухой

26 лютага (субота) а 17.30 у памішканын Гісторычнай майстэрні (вул. Сухая, 25, станцыя метро «Фрунзенская») адбудзеца пра дуўгачаканая сустэрна рэдакцыі часопісу «ARCHE» з менскімі чытагачамі. У праграме: скокі, сльпевы, Андрэй Хадановіч, раздача аўтографаў. Даведкі праз т.: (029) 343 41 49.

Валер Булгакаў: «За Казуліным праглядаецца расейскі сълед»

Сапраўдным канкурэнтам Лукашэнкі будзе палітык, які знайдзе ў сабе мужнасць не шукаць народнай любові лукашэнкаўскім мэтадамі. Факт нядайняга супрацоўніцтва з рэжымам у гэтым выпадку адыдзе на другі плян. Прадказаць, хто будзе «адзіным», складана. Але вылуччыне Казуліна дае тактычныя перавагі апазыцыі. Рэдактар часопісу «Arche» Валер Булгакаў камэнтуе бягучыя падзеі.

«НН»: Наколькі нечаканым для Вас было далуччынне А.Казуліна да аўяднаных сацыял-дэмократія і фактычна вылуччынне яго ад гэтай палітычнай структуры у канцыдаты ў прэзыдэнты ад дем-сіл?

Валер Булгакаў: Гэта сапраўды неспадзянка. З гэтым вылуччынем перадвыбарны лянд-

шафт у Беларусі ісцяна праяўляеца. Можна казаць, што беларуская апазыцыя мае двух лідзераў — Алексі Мілінкевича і Аляксандра Казуліна, якія здолны выйсці ў фінальную стадью перадвыбарнай гонкі.

«НН»: Чаму менавіта Казулін? Досьць скандалная фігура, на думку некаторых...

ВБ: Ён валодае ўнікальнымі

АНАТОЛЬ КЛЮЧНИК

здаволенасць Крамля Лукашэнкай незгаворлівасцю. Па-трэцяе, ён мае моцныя сувязі з беларускай намэнклатурай, а таксама выхады на сілавыя чыноўнікаў. Па-четвёртае, ён цяжкай паддаща дэмакратіі сродкамі афіцыйнай праганды, як агент заходняга ўплыву. Гэтыя рэчыробіцца Казуліна фаварытам апазыційнай кампаніі.

Варта адзначыць, што зварот да беларускага народу вельмі прафесійна складзены. Яго падпісалі людзі самых разных сацыяльных слоёў. Важна, што Казулін ужо ціпер заручыўся падтрымкай Натальлі Машэрэвай, што дазваляе яму разылічваць на вялізныя электаральныя рэсурсы (15—20% галасоў і болей).

Працяг на старонцы 4.

Зъявіўся беларускі Кустурыца

У Беларусі зъявіліся новы камэдыйграф і новы стыль камэді. «Колер кахання» рэжысёра Аляксандра Канановіча глядзеў **Андрэй Расінскі**.

Зялёны, Вольскі і п'яўкавазоводчык

Сюжэт наступны: натхнёны юнак Леанард (Петар Юрчанкоў-мал.) імчыца на фастане да няўести, прызнасцца ў хаканы, аблымаецца — супірочлівай ідэлія на тле краівідзі расейскага нечарназем'я. Але съедзед зъяўлюеца настасі і вусаты Лівон Вольскі на чале аркестырыка «Крамбамбуля» да кандыдат у цесьці, шчодры і шчыры п'яўкавазоводчык (Аляксандар Бяспалы).

Непрыемнасці для Леанарда пачынаюцца ў горадзе. Крыж на ягоным ясельным гарнітуры «стаявіца» паветраная цыркавая кароваў-ўцякачка. Потым будуть юрлівая гараджанка (Алесі Пухавая), што праніцуе адмыць касці-щомык і пафарбацаць яго ў зялёны колер, зъяўленыне мужа-раганосца (Ігар Кашэўскі), пасля якога пазелянне і скура недарэкі-героя, юрлівая палеская знахарка...

Урэшце пераможа сапраўднае каханыне

стойкай нявесты (Юліі Кадушкевіч), здольнае вярнуць ішчасце «іншаколернаму».

Аголеным па вуліцах

У фільме няма аніводнай слабой ці прахадной ролі, нават эпізадычныя персанажы запамінаюцца. А сапраўдным падарункам можна лічыць фільм для выкананія галоўных роляў П.Юрчанкова-мал. і Ю.Кадушкевіч.

Юрчанкову не забуды шанцавала з рэжысёрамі і сцэнарыстамі, а тут ён абласлотна на сваіх месцы. Ягоны Леанард — легкадумны, пуставаты, але пацешны і сымпатычны. Актор мужна прыйшоцца пімат гадзін кірпець наяўнасць на сабе грому, бегаць па горадзе ў афарбованы-аголеным выглядзе. «Калі б я ведаў, на што пагадзіўся!» — скажацца ён.

Няўесці (Юлія Кадушкевіч) у фільме прыйшліся нават падаць з каня. У апошнім сцэне, калі герайні абдымае свайго жаніха, яе тонкі падрапаныя рукі вуялікаюць спачуваньне.

Працяг на старонцы 8.

Эвалюцыя аднаго камуніста

Партыя камуністаў Малдовы ідзе на выбары 6 сакавіка пад сцягам, на якім серп і молат суседзяць з зоркамі Эўразіі. Чатыры гады тому малдаўскія камуністы былі прарасейскімі. Цяпер прэзыдэнт Варонін змагаецца за пераваньне, пераарыентаваўшыся на ЭЭ і дэпартуючы расейскіх агентаў. Правацэнтрычнай апазыцыяй філтуе з Рэсей. Хрысьціянскія дэмакраты з Народнага фронту дзеянічаюць асона. Паворот ад Масквы да Эўропы дадаў Вароніну папулярнасці. Паводле апошніх сацапытаў, камуністы могуць разылічваць нават на 60% галасоў.

Малдова — гэта адзінай ў Эўропе краіна, якой кіруе партыя, што не ў назыве слова «камуніст». У лютым 2001 году Партыя камуністаў Малдовы здабыла абсолютную большасць ў ходзе свободных выбараў, загнаныя нацыяналістамі і лібералаў у апазыцыю. Сенія малдаўскай правацэнтрычнай спадзяўляюцца на тое, што паслы выбараў, назначаных на 6 сакавіка, падтрымкі грузінскіх і ўкраінскіх сіндар. Калі ўлада зловіць на фальсіфікацыях, вулічныя даманстрацыі прымусіць яе сысці.

Вуліцы Кішынёва заіскріліся

аранжавымі плякатамі, на якіх Юры Рошка, лідэр Хрысьціянско-дэмакратычнай народнага фронту, паціскае руку Віктару Юшчанку. Рошка мае ролю гаптуцию нацыяналіста і 10% падтрымкі ў сацыялічнічных апітантніках. У сённяшні ён паслаў ў Ўкраіну сваіх актыўістаў, каб набіраціся воінты.

— У гэтым няма патрэбы. У лютым 2001 году! — парыре Аляксандар Пяткоў, малады краінскі інфармацыйны апітантчык. — Адзінадзесяць Партыі камуністаў. — Народ шляхам дэмакратычнага галасавання адхі-

илітнічнай эліты.

Выходзячы з бюро кампарты, заіскріліся календар на 2005 год, выдацься малдаўскім камсамолам, — з Чэ Геварам і лёунігам «Чатыры гады Літоўскай рэвалюцыі!».

Паводле вынікаў сацапытаў, камуністы могуць разылічваць на 60% галасоў. Апазыцыйныя партыі, якія прыстасаць адна адной, — разам трохі больш як на 30%. Новы парламент абрыйцца прэзыдэнтам. Напоўнена, ім зноў стане лідэр камуністы Уладзімер Варонін.

Працяг на старонцы 10.

Зьмена вехаў: Казулін на публіцы

У суботу, 19 лютага, газета «Народная воля» выдрукавала на першай паласе маніфест новага руху. Рух прэтэндуе на нішчу но-вае апазыцыі і называе ёсць «Воля народу». У гэты ж дзень адбылося першае з'яўленне Аляксандра Казуліна на публіцы. Ізоў сюрпризы.

Пад Менскам адначасова ад-быліся пленум ЦК Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі «Народная грамада» і партыйная канферэнцыя Сацыял-дэмакра-тычнай грамады. Сацыял-дэмакраты прымалі рагшэнне пра-весці аб ўдзячынстве зведз. Але новы куплет у бласконай лесніне аб задзіночанні сацыялісту пабліянку перад топ-навіной. У ліздры аўтэнтычнае партыі прана-ванаваны экспретар БДУ Аляксан-дар Казулін.

Намеснік старшыні БСДП (НГ) Уладзімер Нісіцок съві-рджае, што кандыдатура Казулі-на аптымальная. Ён нэутральна постаць, якая мае аўтарытэт у грамадзстве — і сродкі інтэлігэн-цы, і сродкі апаратчыка. Чалавек з канктамі: позуны перыяд рэктарства, калі БДУ быў на асобным статусе, уваходзіў у склад ураду ў якасці міністра.

Казулін выходзіць на трыбуну.

Я ганаруся тым, што працаў з презыдэнтам

Казулін адказаў на магчымыя пытанні працуаў у дэталі. Трымаўся ён стрымана і нават напружана. Пры адказах амаль не жэстыкуяўся. На пытанні партыйных актыўстаў Казулін рэагаваў ухіліст. Запамінальныя першыя і апошнія фразы, але ад-каз на просты, часта супстречным пытаннем.

Зварот «Волі народу»

У маніфесце руху «Воля народу» кры-тукусы ўнутранай і замежнай палітыка А. Лукашэнкі. Стаянца пад сумнёвом дасягненым дзесяцігоддзям: стабіль-насць і заробак \$200. Канституція патрабуе змены, эканамічнае палітыкі і вызваленныя людзей ад страху. Акцен-туеща ўгара на съвядомым расколе грамадзства, Лукашэнкінам дзяліны народу на «чесных» і «нячесных», «сваіх» і «несваіх». Адначасова Лука-шэнкін закідаеца параза на ўсход дыпломатычных франтах — пагарашнёне стасунку на толькі з Эўропой, але і з Расіяй. Асаба ў звароце дзяліруеца неадходнасцю падтрымкі беларускай мовы, нацыянальнае культуры.

Скрабцу адмовілі

Адміністрація прэзыдэнта Радзівіл адмовіла эксп-депутату палата прадстаўніку Сяргею Скрабцу ў палітычным прытулку. З такой просьбай Скребец з'яўнуўся пры канцы съезжанія, матывуючы гэта перасядледам з боку беларускіх уладаў да пагрозай сям'і. Прычыны адмовы сп. Скребец тлумачыць «адсутнасцю візага рэжыму між краінамі».

Будзем з вадой

На пачатак вясны

— Ці гатовы Вы ўзначаліць грамадзства, калі паўторыца украінская сітуацыя?

— У кожнай краіне ўсё будзе па-свойму. Народнага лідара вы-бірае сам народ, мае жаданье тут нічога не значыць. А гато-насьць да такога кроку ёсць.

— Ці гатовы Вы выйсці на плошчу, каб адстойваць сваю перамогу на выбарах?

— Я чалавек пасъядоўны, мані свае прынцыпы, погляды, меркаванні, пазыцыю. Я заўжды іду пасъядоўна і да канца. Што такое канец для мяне? Гэта насінне эмтыя і выніку. Для мяне праблемы выйсці на плошчу німа. А восі каб выйшла яшчэ 100 тысяч чалавек...

— Ці засталіся ў Вас сібры сядро рэктараў ВНУ пасъля вінаграда зінніцы?

— А вы што ж, лічыце, што не?

— Вас не палохое лёс Марыніч?

— У кожнага свой лёс. Прыз-начаны мне я прайду з годнасцю.

— Ці ёсць у Вас свая Юлія Цімашэнка?

— Я заўжды высока цяно жан-чын і лічу, што роля жанчыны ў грамадзстве павінна быць высо-кай і нават вельмі высокай. (Голос з запі: «Як Лукашэнка!») — АШ! Спадзяюся, то, што пад звартам у «Народнай волі» стаць подпіс Натальі Машэр-ай, пра што-небудзь гаворыць?

— Ці арганізуеце Вы суд над Лукашэнкам?

— Чытаце кнігі: мэтады ў гісторыі не мянічацца — што 100 гадоў таму, што 1000, што 5000. Давайце я будзем наступаць на адны і тыя ж граблі. Грамадзянска вайна высылкі, разборкі — гэта мы ўжо праходзілі. Я ганаруся тым, што працаў з прэзы-дэнтам: ён дазволіў мне рас-крыцца. Мы павінны паважаць першага прэзыдэнта за тое доб-ре, што ён зрабіў для краіны. Нам гэта трэба, каб рухацца на-перед. Але ці будзе ён сам сябе паважаць?..

У кожнага свая памыніца

Казулін, дарэчы, нагадалі прэзыдэнцкую сэнтыэнсу пра памыніца. Экс-рэктар выказаўся на неконкінгтава: «У кожнага свая памыніца. Кожны

прагназуеца вялікая паводка, што звязана з праизмернай колькасцю выпалага снегу. Пад ём вады на Гомельшчыне складаюць 15 см у суткі. Найгучэйшы вада прыбывае ў Прыпяці і Дніпры.

Экспрэтыза сына Чаркасавай

Суд Цэнтральнага раёну Менску адхіліў у сераду скарту адваката Антона Філімонава — сына забітага ў кастрычніку журналісткі Веранікі Чаркасавай — на рагшэнне

пракуратуры аб пысціятычнай экспрэтызе падлєтка на просбубу съездства. Хлопец ціпер знаходзіцца ў Маскве.

У Польшчы без запрашэння

На сутэрэны ў Беластоку кіраўнікі консульскіх служб Беларусі і Польшчы дамовіліся, што дзесяць атрыманых гадавой шматразовых візы ціпер ня троба прад'яўляць запрашніцу. У будучыні будзе разгледжана

магчымасць афармлення прататступніцкіх супраць звязаніць з перавыбарнай гонкі двух кандыдатаў у дэпутаты.

Кіргізія перад выбарамі

У Кыргызстане прыпінена праца друкарні, што друкавала апазыцыйныя выданні — адклочылі электрычнасць. Кіраўнікі друкарні какуць, што ўлады сіядома пайшли на такі крок. У наядзеле маюць адбыцца парламэнцкія выбары. Тым часам тры наявіжнейшыя магістралі краіны перакрыты тысячамі прыхільнікаў апазыцыі, што

прататступніцкіх супраць звязаніць з перавыбарнай гонкі двух кандыдатаў у дэпутаты.

Як пры Мілошавічу

Улады Сэрбіі катэгарычна адкінулі прапанову Чарнагорскі адмовіца ад сёняшнішай саюзной дзяржавы ды прызначылі незалежнасць іх дзяржавы. Прэм'ер-міністар Сэрбіі Ваисіца Каптуніца назначае, што прапанова Чарнагорскі парушае Бялградскі пагадненні 2003 г. аб стварэнні Саюзу СіЧ.

Чэхія кампенсует савецкую акупацию

Ніжнай палаты парламэнту ўхваліла законопраект аб выплате кампенсацый ахвярам уварвання войск Варшаўскага дамовы. Паводле закону, савяжкі забітым і парапененым ў выніку савецкай акупации ў 1968—1991 г. атрымлююць кампенсацыю, эквівалентную 6600 даляраў. Цяпер закон мае ўхваліць Сенат.

АГ, ecopress.by,
svaboda.org

Зьмена вехаў. У 1992 годзе Алег Трусаў (справа) адмовіў Казуліну ў праве стаць міністрам. Цяпер старшыня ТБМ з'яўлявае зім пэўныя надзеі. Затое Вольгу Іпатаву зачапілі слова Казуліна пра «эўрапейскіх расейцаў».

чалавек мае свой асабісты ўзроўень развязвіцца, асабістую інтелігентнасць і шырэйно круга-гледу. Гэты ўзровень выяўленаецца ў тыム ліку і ў словах. Не прэзы-дэнцкая гэта справа — апушацца да асабістых разборак».

Лячэц адзін момант зь мініўчины тычыцца прэзыдэнцкіх выбараў 2001 г., пасля якіх БДУ быў пазбаўлены ільгота за то, што студэнты «княправільна» прагласаваці. Паводле Казуліна, на двух участках БДУ Лукашэнка атрымалі 18% і 20% адпаведна.

Найбольш балочым пытаньнем для прадстаўнікоў сацыял-дэмакратуў было будуче ўлад-каваныне дзяржавы: парламэнцкай ці прэзыдэнцкай мае быць Беларусь? Казулін быў катэгорычны: «Проблема на ў тым, парламэнт ці прэзыдэнт кіруе краінай, а ў выкананні закону. Сёння ўлада засяроджаная ў руках адной асобы. Мы павінны не з'яніцца, а праправіць систэму. Калі б мы сёння ўзлі Канстытуцыю 1994 г., дзе праду-леджана моцная прэзыдэнцкая ўлада, але пры гэтым было дакладнае размежаванне галін улады, гэта не было бы праблемай. Чаму ў Літве ўсё яе мае быць?»

У БСДГ актыўна амбікроўвала іншыя пытанні — наўменне Казуліна гаварыць па-беларуску. Сам ён раслумачыў, што мовы не вывучаў налагу, а літаратуру — толькі з дзясяткай класаў. Пры гэтым экспретар адзначыў, што нікому нельга нічога навізваць, а граба зрабіць, каб беларуская мова была прэстыжнай, як калісці французская паміж расейскіх двараў.

Згадаў і то, як на стаў-

Чэхія кампенсует савецкую акупацию

Ніжнай палаты парламэнту ўхваліла законопраект аб выплате кампенсацый ахвярам уварвання войск Варшаўскага дамовы. Паводле закону, савяжкі забітым і парапененым ў выніку савецкай акупации ў 1968—1991 г. атрымлююць кампенсацыю, эквівалентную 6600 даляраў. Цяпер закон мае ўхваліць Сенат.

АГ, ecopress.by,
svaboda.org

ГОЛАС НАРОДУ

10 аргументаў за Казуліна

Казулін Лукашэнка бацца.

Казулін будзе прагрэсам у падрэйнаныі з Лукашэнкам, па ўзроўні эканамічнай свабоды, свабоды СМІ і ў нацыянальнай сферы.

Ен здолны адміністратор, добры гаспадар. Пры ім БДУ пачаў разбудоўваць інтэрнаты, факультэты...

Ен не з тae апазыцыі, што 28 разоў прапаласка.

Казулін эфектны чалавек, нават з парашутам скакаў.

Гэта ваялы дэдзядзька. Лось, а не казуля.

За Казулінам стаяць грошы. Казулін на срабрыстай «Вольве» ездіць.

За Казулінам, мусіць, стаяць амэрыканцы. І ён здолеў дабіца падтрымкі Крамя.

Любы, абы не Лукашэнка.

Зварот «Волі народу» моцны, у ім ясна падкрэслены нацыянальны інтэрэс і нацыянальны прыярытэты.

10 аргументаў супраць Казуліна

Казулін яшча два гады таму даваў згоду на прызначэнне паслам у ААН. Тожа мне апазыцыянэр! Ён сам сябе называў «чалавекам прэзыдэнта». Яго выгналі ад кармушки, ён на сам пайшоў.

Хто ён такі? Што ён зрабіў для Беларусі?

Цёмны конік. Адзін раз ужо мяніял Кебіча на Лукашэнка...

Ён на пойдзе да канца. Прыйснунце — і ён здымаецца, як Машрава ў 2001-м.

Яго вылучае Москва для шантажу Лукашэнкі. Адзін раз ужо патыхае новым праектам Паўлousкага. Гэта ўсё наша гульня.

За Казулінам, мабыць, стаяць амэрыканцы.

У сьпісе падпісанаў «Волі народу» і палітычнай бараны, якія ўсё на съвеце падпісівалі, і людзі, па пасадах звязаныя з спэцслужбамі.

За Казулінам стаяць грошы.

Ён выганяў студэнтаў за палітыку, русіфікаў усё, нават філфак. Гэта пры ім Мурына кіравала філфакам.

Ён нават гаворыць як камсалонец-бізнесовец, з словамі: паразыты... Гэта беларускі Януковіч па манерах. На ім пробы ніяма да стаўці.

Запісана наведнікамі Рэдакцыі за сераду, 23

Казулінскі выклік, Шэйманаў адказ

22 лютага пачаліся звыльненіі супрацоўнікаў БДУ, якія падпісаліся пад зваротам грамадзянскай ініцыятывы «Воля народу». Сваіх пасадаў пазбаўленыя начальнік упраўленення міжнародных сувязяў Аляксандар Рухлі, начальнік упраўленення па справах культуры Ўладзімер Мака-

рэвіч, загадчык агульнаўніверсытэцкай катэдры фізкультуры Сяргей Макарэвіч, прафесар, член-карэспондент НАНБ Алег Лойка, даптент БДУ, старшыня Саюзу пісьменнікоў Алеся Пашкевіч, дырэктар студгурдада Павал Бычкоўскі. Большасць звыльненія ўзводзіла «паводле згоды бакоў».

Пяць тыпаў падпісанаў

84-х падпісанаў пад маніфэстам руху «Воля народу» і 18 рэгіянальных яго каардынатаў можна падзяліць на пяць тыпаў:

Наталья Машэрава — патэнцыйная беларуская Бурджанадзэ і Цімашэнка, а пакуль праста дачка Пятра Машэрава.

Дзеячы нацыянальной інтэлігэнцыі, гатовыя падпісацца за ўсіх, хто выступаў ў падтрымку нацыянальнай культуры: Вольга Іпатава, Алеся Шатэрнік, Алег Лойка, Генадзь Лыч.

Рабочыя, калгасынікі і пэнсіянеры, ад Фадзея Іваноўскага, абвальшчыка Ваўкавыскага місакамбінату, да Марыі Алісавай, свой час кіраўніцы Асацыяцыі працоў-

ных жанчын.

Рэгіянальныя актыўныя апазыцыі, што пасыпелі расчараваныя ў партыях кшталту Народнай грамады і не пасыпелі пакаштаваць слодчыкі руху кшталту «Наша Беларусь». Напр., Віктар Карлінскі з Баранавічай, Франц Аўдзей з Горадні, Віктар Гарбачоў з Барысава. На месцах ведаючыя, хто з іх чаго варты.

Работнікі БДУ, ціпер ужо быўны. Ад дацэнта Алеся Пашкевіча да гадычнікі піктаннага аддзелу замежных сувязяў Аляксандра Рухлі.

СЪЦІСЛА: ГАСПАДАРКА ЗА ТЫДЗЕНЬ

Усё пра Казуліна

Аляксандар Казулін. Народзіўся 25 лістапада 1955 г. у Менску. Скончыў спецыялізаваную (ангельская мова) школу №87. У 1972—1974 — студэнт вічорняга аддзялення матэматычнага факультэтэ БДУ. У 1974—1976 слухаў на Балтыйскім флеце ў марской плацоце. У 1980 скончыў БДУ, кандыдат фізика-матэматычных наукаў. Працаўваў у БДУ.

У 1983—1986 — сакратар камітэту камісамолу БДУ. У 1988—1996 працаўваў у Мінадміністэрстве. 11 кастрычніка 1994 указам прэзыдэнта №149 прызначаны намеснікам міністра аддзялення науки РБ. З 1996 да лістапада 2003 — рэктар БДУ. Быў прызначаны на гэту пасаду, да гэтага цігам некалькі гадоў рэктары БДУ абраўліся. У 1998—2001 — міністар бел. патрфэло.

Пры Казуліне мноства ўзрасліцы зцены на платнае навучанчыне, а БДУ змей нават свой адмысловы курс далаў, які мноства розныўся ад курсу Нацбанку.

Паралельна імкнуўся заваяваць аўтарытэт студэнтаў, праім праводзіліся беззліч універсітэцкіх мерапрыемстваў, заснавана FM-станцыя «Юністар». На съязочных мерапрыемствах, прысьвечаных пачатку наўчальнага года, выхяджак на канцэртную пляцоўку на матацыклі, спускаўся з гелікоптеру на адкрытыя парку «Дрэмлэнд», съязваў разам з «Дыскатэакай Аўгусты». Выйграў элеменальную спрэчку ў «Макдональдзі» на вуліцы Ленінградскай, праз што радыё «Свабода» і некалькім замежнымі фірмамі давялося шукаць новыя офісы.

У сънечні 2002 кандыдатура Казуліна на прадстаўніка Беларусі ў ААН была ўзгадненая ў парламэнце МЗС, аднак адхіленая прэзыдэнтам.

Знітыя з пасады рэктара БДУ 17 лістапада 2003 году. На студэнціх сітах актыўна абміркоўвалася пытаныя студэнцай, забастоўкі пратэсту, якое так і павіслі ў паветры.

За некалькі дзён да зіньніцы Казулін быў аўтобуса ў вышук — пра гэта ўрачыста аўтавізія на тэлевізіі. Рэктара «запрапашаў» на допыту ў прокуратуру ў якасці сведкаў да крымінальнай справе ў дачыненні да падрэймства «Унікаштмет», кіраўнік якога падзарваліся ў крадзяжы 34 кг золата больш чым за 300 тыс. даляраў. У кастрычніку 2004 г. справа была спынена.

Быў прэзыдэнтам футбольнага клубу «Зорка-ВА-БДУ», узначальвае Беларускую Федэрацыю фристайлісты. Менавіта «прадстаўнік» ягнога спартавага ведомства — Аляксей Грышын — у 1998 г. здабыў адзін алімпійскі медаль у Солт-Лейк-Сіці.

Узнагароджаны медалём «За працоўную дасягненне».

Выручка

Нацбанк падвёў вынікі пераходу на новыя правілы сплічання ПДВ у гандлю з Расіяй. Праз пірамідкі і непаризуменныя валюточныя выручка беларускіх падрэймстваў ад гандлю з Расіяй у студзені склала толькі 359 млн даляраў — на 46,7% менш, чым у сънечні. А вось з краін, што не ўваходзяць у СНД, у студзені нашы падрэймстваў атрымалі 587,2 млн даляраў — рост на 49%.

Марачнае піва

Новы прыніціп маркіроўкі піва і алаваў прыняхі дзяржаве на менш за 10 млрд

рублёў дадатковых падаткаў.

У Міністэрстве падаткаў і збораў лічаны, што дадатковыя ідэнтыфікацыйныя налепкі на бутылках да каністрак дапамогуць змагацца з кантратранднымі таварами. Новая маркіроўка будзе ўведзеная з 18 сакавіка. Калі эксперымент пройдзе ўдала, ідэнтыфікацыйныя знакі будуць на克莱івацца таксама на дарагія электратравары, аўтоды-ды відракасты і дыскі.

Рыэлтэнг — толькі для фірмаў

Індывідуальным падрэймствамі забаранілі займацца рыэлтэнгскай дзейнасцю. Ціпер у краіне 220 суб'ектаў гаспадарання, якія займаюцца агравальніцтвам

на пяць год тэрмін дзяячнія «залатай акцыі» на ААТ «Камунарка». Гэта дасыць дзяржаве матчымасысь кіраваць фабрыкай япчэ адну піццігодку. Залатую акцыю на «Камунарку» ўвіялі ў 2000 г., пазавіўшы расейскі канцрн «Бабасўскі» ды іншыя замежныя фірмы мараў прыватызаціў салодкую фабрыку.

«Крыніца» залье вобласці півам

Бровар «Крыніца» пашыраў сетку пра дажу свайго піва ў краіне. Для гэтага ў кожнай вобласці будуть створаныя гандлёвые філіі — буйныя магазіны-склады, якія змогуць самастойна заключаць контракты з іншымі крамамі. Адна такая філія ўжо адчынілася ў Магілёве. У выніку удалося павысіць узровень продажаў аж на пяць разоў.

ЭЗ — на пральная машына

Эўрэзяз пляніе ўвесны амежаваны на ўзў наяўнай ваплоты фізyczнымі асобамі. Калі Эўрапарламент ухваліць гэтае рашэнне, у краіні ЭЗ нельга будзе ўзвізіць больш за 10 тыс. зўёрэз без дэкларацыі. Мэта амежаваныя — барацьба з адуманынам грошай.

«Вім-Біль-Дан» замест «Бабулінага гарлачка»

Магілёўскія малочныя камбінаты распачнаюць продажаў сваіх прадукцыі ў Расею. Пастаўліць будуть

стэрэлізаваныя малака ва ўпакоўках «стэрта пак», якое можна захаваць 6 месяцяў. Прайда, прадавацца ён будзе не пад фірмовай магілёўскай маркай «Бабулін гарлач», а пад брандам «Вім-Біль-Дан». Магілёўскія малочныя камбінаты экспартуюць гэтыя сваі прадукцыі, усё — у Расею.

АК, АФН

КУРСЫ ВАЛОУТ

на 24 лютага:
1 амэрыканскі даляр — 2 163 рублі.
1 зустріц — 2 858,30.
1 латыйскі літ — 4 106,31.
1 літоўскі літ — 827,90.
1 польскі злоты — 722,01.
1 расейскі рубель — 77,72.
1 украінскі гривна — 408,34.
Паводле Нацбанку

Святыя адступіліся ад Дзямідава

14 лютага, у дзень Святога Валянціна, у наваполацкім гарадзкім судзе пачаўся працэ над бытным камэрцыйным дырэктарам Полацкага заводу школовалакна Генадзем Дзямідавым, якога затрымалі амаль год таму — 17 сакавіка, у дзень Святога Патрыка. 23 лютага бывынесены вырак — весем тадоў калені ўзмошненага рэжыму.

Дзямідава абвінавачваюць у атрыманні хабару ад адной нямецкай фірмы, дзелавога партнера палачанау, за бусбэрайную паставку пад прыемствства прадукцыі высокай якасці, а таксама ў навыплаце падатку. У справе фігу-

руе сума ў 706 млн рублёў. Гэтая гроши, нібыта, былі пералічаны на раахунак Дзямідава ў банку ў нямецкім Ульме.

Сам Дзямідаў не адмаўляе наўнансы рабунку. Але сэцьвярджае, што грошы былі пералічаны немцамі за аказаныне паслуг на працугу некалькіх гадоў у спрадве прасоўвання прадукцыі (фольгі) нямецкай партнэрскай фірмы на рынку Паўднёва-Усходняй Азіі, найперш Кітаю і Тайваню. «Школовалакно» месцамі суязвязі з азіяцкімі прыемствамі мікраплектронікі ў сферы высокіх тэхналёгій (мікраплектроніка), і Дзямідаў меў магчымасць рэкамэндаваць прадукцыю на-

менскай фірмы. Акрамя таго, Дзямідаў сэцьвярджае, што нават ня ведаў, колькі грошай на тым раахунку, бо атрымаў ёю немцаў банкаўскую картку і аплачваў ёю выключна прадстаўнічы і камандзіровачныя выдаткі.

Спачатку суд аптыка съведак з «Школовалакна», высьвяляючы, што даваў Дзямідаў загад бусбэрайной паставіць нямецкай фірме палацкую прадукцыю выключна высокай якасці. Трэба меркаваць, паслы такіх судовых разбораў кіраўнікі беларускіх прыемств стваряюць яго агні будучы баяца замежна-еканамічнай дзеянасці.

Васіль Кроква, Полацк

ТЭМА

Вольга Іпатава: «Я ўскладаю пэўную надзею»

«НН»: Вы паставілі свой подпіс пад зваротам руху «Воля народу». Вы бацьчы ў Аляксандру Казуліну агульнароднага лідэра?

ВІ: Я паставілі свой подпіс пад зваротам да беларускага народу, бо ўскладаю пэўную надзею на гэты рух. У сёньняшній сітуацыі трэба, прабачце за выраз, падтрымліваць ўсё, што варушыца. Пэўная доля скептыцызму, вядома, у мяне ёсьць. Я падпісалася пад зваротам са спадзіваннем, што гэты чалавек дапамо-

жжа змяніць нешта да лепшага. Я пераканаю, што ў беларускіх рух трэба прыняць як мага больш людзей і рабіць іх нашымі саюзникамі.

«НН»: Казулін заявіў, што мы павінны зрабіцца «ўрэпейскімі рассейцамі». Як мы гэта пракаментуем?

ВІ: Мы абурыйліся, але я думаю, што гэта ўсё-такі выпадковая агаворка. Калі ж гэта не агаворка, а пазыція, дык мы, вядома, будзем супраць.

Аптываў АК

Любоў Лунёва: «Мяне гэта абурае»

Праваабаронца Любоў Лунёва страціла працу на гістфаку БДУ ў 1998 г.

«Зволылі мяне, прости не падоўжыўшы сантракту, але, вядома, з палітычных меркаванняў.

Першае, што ў майі памяці асацыянецца з прыходам Казуліна ў БДУ, — гэта сходы дэканаў, дзе ім абавязцілі — за ўздел студэнтаў факультэтам у несанкцыянаваных акцыях дэканы будуть несыці асацыстуючай адказнасцю. Памятаю, яшчэ дэкан факультету міжнародных адносін Шарапа, хадзіў-казаў студэнтам: «На сябе напільваць — мяне пашкадуіце». Гэта мела плен, да таго ж дабываць адульгічны. Увага надавалася і выкладчыкам. Выкладчыкам гуманітарных факультэтатаў былі разасланы анкеты, дзе трэба было ўказаць сваю палітычную прыналежнасць і г. д. Былі я больш савецкія мэтады. Напрыклад, акурат Казулін увёў практику «сядзеньняў» выкладчыкам на катэдрах, каб не цігліся абыдзе. І Казулін даслігніў свайго — пры ім выкладчыкі началі баяца выходзіць на

дэмантрацыі, як яны тое рабілі нават пры Кухарчыку.

Магіз гэдаць і больш калярытныя моманты. Напрыклад, як Казулін ладзіў для прадстаўнікоў «Славянскага сабору» сустэречы з студэнтамі ва ўніверсітэце. Студэнтаў туды заганялі сілком. Або вынайдыка — прымацаваць на гістфаку тройчы палены да таго сцяг на шасцімэтровую вышыню да столі і абараніць яго склом.

Пры Казуліну ў БДУ быў начыста звышчаны дух дэмакратыі дык праства творчасці.

Безумоўна, кожны мае права балятацца ў прыздэнты. Мяне зэлдзівіла пазыцыя некаторых прадстаўнікоў дэмакратычнай апазыцыі, што імгеннін забіліся на ўсе пераследы і падпісаліся пад заяўгай асобы, што яны мае чігчага супольнага з дэмакратыем. То бок хай сабе Казулін, але пры чым тут дэмакратыя і чаму такія шаноўныя людзі далучыліся да гэтасправы?»

Запісаў СБ

Аляксандар Казулін: «У нас шмат людзей з намерамі. І няшмат людзей з дзеяньнямі!»

Працяг са старонкі 1.

«НН»: Даўк зьбіраліся ці не зьбірацца?

АК: Хіба гэта сёняня так важна? Гэта ўжо гісторыя, мінувшчына.

«НН»: Вы лічыць сацыял-дэмакратыю перспэктыўным шляхам?

АК: Іначай бы я гэтым не займаліся.

«НН»: Якім Вы бачыце свайго выбарца?

АК: Просты народ. Я спадзяюся толькі на то, што сваім дзеяньнямі мы зможем прыঢ়ান্তু сымпатію. Ёсьць пытанніе адказнасці: мы часта не вялідзе не разумеем, што гэта — адказнасць. Вось калі наядзе адпаведнасць адказнасці і

памянасць, тады будзе ўсё нармальная. А проста ганяць вештер словамі — гэта вельмі лёгка...

«НН»: Як даўно Вас прывабіла сацыял-дэмакратычнай ідэі?

АК: Я заўжды зыходжу з мэтазгоднасці. Каштоўнасці сацыял-дэмакратычныя мне заўжды былі блізкімі па духу. Я ў свой час быў у камуністычнай партыі і ўступаў туды не пад прымусам — я лічыў, што гэта каштоўнасць, якія могуць прывесці да будучыні чалавецтва. Мэты сацыял-дэмакратыі лічу сёнянія найблізкія прымальнімі для разьвіцця грамадзтва.

Гутарыў Аркадзь Шанскі

памянасць, тады будзе ўсё нармальная. А проста ганяць вештер словамі — гэта вельмі лёгка...

«НН»: Як даўно Вас прывабіла сацыял-дэмакратычнай ідэі?

АК: Я зайдзілі зыходжу з мэтазгоднасці. Каштоўнасці сацыял-дэмакратычныя мне заўжды былі блізкімі па духу. Я ў свой час быў у камуністычнай партыі і ўступаў туды не пад прымусам — я лічыў, што гэта каштоўнасць, якія могуць прывесці да будучыні чалавецтва. Мэты сацыял-дэмакратыі лічу сёнянія найблізкія прымальнімі для разьвіцця грамадзтва.

Гутарыў Аркадзь Шанскі

Ды 250 бясплатных пуз'ёвак

Чыноўнікі Кіраўніцтва справаў прэзыдэнта выганяюць пісьменнікі з апошніх пакояў Дому літаратаў. Ім пакідаюць толькі 58 м².

Пісьменнікі з вялікую заробку пускаюць толькі 250 пуз'ёвак у Іслач.

У аўторак 22 лютага яшчэ невядома было пра зваленчынне штабу Саюзу пісьменнікі, Алесь Пашкевіч, з БДУ, і Саюз пісьменнікаў савітвянікаў маральнай перамогу. Гэтак успырнілі на Фрунзэ, 5 лістапада. Мінінфармациі з просьбай да СП адрэчаць заснавальніцтва «Полым», «Маладсць», «Нёман» і газеты «ЛіМ». Старшыня Алесь Пашкевіч на пасяджэнні Рады СП так і сказаў: Мінінфармациі прызнала незаконнасць савітвянікаў маральнай перамоги. Гэтак заснавальніцтва не адмаўляла я запатрабаваць, каб Міністэрства забяспечыла арганізацыі магчымасць ажыццяўляць права заснавальнікаў (а павінны яшчэ і ўзгадніць рэдакцыйную палітыку!). Рэакцыя Рады Саюзу была аднагалоснай: ад заснавальніцтва не адмаўляла я запатрабаваць, каб Міністэрства забяспечыла арганізацыі магчымасць ажыццяўляць палітыку!

Іншыя праблемы, разгледжаны на пасяджэнні Рады, выглядзілі менш аптымістично. А пытанні прынцыпіў — маёмынны. Таму на Радзе прысутнічай адзін з самых упływowых людзей дзяржавы, генэрал і старшыня Літфонду Мікалай Чаргінс.

Галаўны боль літаратаў — дом творчасці «Іслач». Некалі шыкоўны будынак стаіць у напаўразбураным стане. Саюз пісьменнікаў іх на ўстане яго ўтрымліваў. Паводле слоў старшыні М. Чаргінца, толькі на рамонту спартрэбіца аж 3—4 млн доляраў. Выратаваныне генэрал Чаргінц бачыць толькі ў тым, каб прадаць дом творчасці (афіцыйная айсіка паводле астаткавага кошту — 2,268 млрд руб.). Маўляй, ужо і пакупнік ёсьць: кампанія «Аўтабізінс» аўцяна пісьменнікам у год 250 бясплатных дыхтывідных пуз'ёвак разам з мэдабслугоўаньнем, 1—2 га зямлі, адрамантаваны катэдж, а таксама выплаціць нязбранныя за апошнія гады пазыкі. Але Чаргінц нібіта не размаўляў яшчэ з кіраўніцтвам фірмы, а толькі з клеркамі.

Колішні старшыня Саюзу Уладзімер Някляеў тут жа назначыў, што пры канцы 1990-х ён бы на такіх умовах прадаў «Іслач» без разнаваг, ды прадказаў, што фірма зробіць з Дому творчасці кемпінг для дальнабойных шахцёў.

Малочыя рэкі ў кісельных берагах, аянчныя Чаргінцам, аднакі, пераканалі на ўсіх пісьменнікі. Пагатоў што прысутні дырэктар Беларускага ліцэю Уладзімер Колас прапанаваў знайсці гроши й адрамантаваць «Іслач», каб надаць ёй малгі валодаць пісьменнікамі арганізацыі напалам з Літэціем: дзеці будуть вучыцца, пісьменнікі — стварацца. Рада пагадзілася прынайць да ведама аబодва варыянты — вырашыць ўсё адно давядзенца агульнаму сходу Беллітфонду 25 лютага.

Другое маёмынне пытанніе — уласна Дому літаратаў. Будынак цяпер належыць Кіраўніцтву спраў прэзыдэнта, і чыноўнікі пісьменнікі з апошніх пакояў. Літаратары цяпер распараджаны 614 квадратнымі метрамі (бібліятэка і некалькі пакояў), а ім прагражніц пакінуць толькі 58 м². З Дому літаратаў выйдзіць бібліятэку, самі пісьменнікам можна будзе праводзіць вечарыны толькі на агульных умовах. Гэта значыць, за гроши, па камэрцыйных расценках.

Працяг са старонкі 9.

Прыватнік перамагае

Пастаўскі раён мае шэраг адметнасцяў. Напрыклад, мяжу з Літвой, якая дас чымчыасць вялікай колькасцю жыхароў памежжа займаща дробнымі бізнесамі — перавозкай тавараў. Для пнісіянераў і жыхароў памежных тэрыторый перасячэнне граніцы спрошчанае. Шырокая распаўсюджаны ў Паставах такі від занятку, як перагонка ў Беларусь іншамарарак. Цяпер колькасць аўтамабіляў, якія можна прыгнаць зь Літвы, абмежаваная, таму гончыркі выкарыстоўваюць падстадных асоб-пнісіянераў. Калі б была статыстыка, то мясцовыя пнісіянэры былі бы у лідэрзах па куплю замежных патрыманых аўтамабіляў. Лідзіруе раён і па колькасці беспрацоўных (афіцыйна зарэгістравана 840 чалавек) — расфармаваныя буйной групоўкі авіяцыі і ракетнай дывізіі пакінула вялікую колькасць пастаўчані без занятку.

Якщо адметнасцю єсьць то, що толькі ў апошній гады тут створаны больш-менш спрятаныя юмовы для прыватнай прадпрымальніцтва. Лічбы паказавуць, што прыватні пераканаўчыя перамагае дзяржаўны сектар. Летась 34% рознічнага тавараразварту былі сфармаваны індывідуальнымі прадпрымальнікамі й фізичнымі асобамі, а іх доля ў аказанын бытага восьлупу складае больш за 48%.

Улады на надта афішуюць долю прыватнага сэктара ў сельскагаспадарчый вытворчасці. А тут яна яшчэ больш уражальная.

Здавалася б, менавіта її гітам сектары павінны шукаць сваё апірышча мясцовыя філіі апазыцыйных партый. Рэч у тым, што прыватныя прадпрымальнікі Пастаў зусім неагранічаныя. У іх асяроддзі было некалькі спраб сумеснага проіздзеяньня самавольству ўлад нават стварэнням нейкага прафсаюзу. Але закончылася ніядачай. Тут спрацоўвае на толькі глыбокі індывідуалізм людзей, якія выбрали для сябе гэты занятак, але і спэцыфіка глабінкі. Кожны чалавек наядавоку, і тым, у каго глада, лёгка знайсці методы індывідуальнай апрацоўкі актыўнастяй.

Міхал Гіль, Паставы

ОЛІЯ ДАРАШКЕВИЧ

Ворша супраць наркотыкаў

У Воршы створана грамадзкае аўтадацьніцтва «Маці супраць наркотыкаў». Яго галоўная задача — аказанне псыхалагічнай і маральнай дапамогі нарказалежным людзям ды асьветніцкай дзеяйскасцю. Сеньня ў Воршы ў пыхсанчы-ураляльчычнім дыслансэнэры стаяць на ўліку над 450 падплаткай векам 12—17 гадоў. 20-ці непаўнагодзстым паставаўлены дыягноз: алкагалізм ды таксыкамія.

колькасъць людзей, якія ўжываліца іншыя наркотыкі — апіты, пысаўштымулятары, прэпараты канапель. Слэзялістыя тлумачаць гэтую паніжэннем пэн на наркотыкі. Вядомыя выпадкі, калі вырабам і ўжываннем наркотыкаў займаліся дзяцьлю сем'і. Штогод супрацоўнікі міліцыі рэгіструюць больш за сто правапарушэнняў, звязанных з незаконным вырошчваннем маку да канопляй, назіраеца і рост злачыннасць па лініі незаконнага абарачэння наркотыкаў. Летасць у Ворыні такіх злачынстваў было зарэгістравано каля

ста, у той час як у 1993 р. —

**Адно
нованароджанае
на восем вёсак**

Нараджэнныне дзіўніць шмат у якіх вёсках Арпянскічны — рэдкая падзея. Летасце у быльшім калгасе імя Чапаева нарадзілася адно дзіця, а памерла 14 чалавек. І гэта на восем вёскам з насельніцтвам пад 550 жыхароў. Праўда, большасць з іх — пэнсіянэры.

Яўген Жарнасек, Воршава

Помнік Раману Шацілу

У Свєтлагорску, у сквері
ля центральнага пляцу,
вырашылі ўсталяваць
помнік Раману Шашлу —
заснавальніку насељішча,
на якім узлык
Светлагорск. Аўтар ідэі —
дырэктар карцінай галерэі
«Традыцыя», письменнік
Ізіслав Катляроў.
Скульптуру мae вырабіць
мянчu Эдуард Астрафeу,
аўтар помінка Ф. Скарну ў
Празе. Астрафeу, дарэчы,
вырабіў паастаўлены ў
цэнтры гораду памятны
знак, на якім ёсьць і
баральеф Р.Плацілы.

Такім чынам, Сьветлагорск можа стаць першым населеным пунктам, дзе будзе ўстановлена помníк яго заснавальніку. Вядома, калі лідчукі не паставіць коннага помníка Гедыміну раней.

Востраў Шацлінскі згадваецца пад 1560 г.: паводле прывідею Жыгімonta Аўгуста, маёнтак, размежаваны над Бярэзінай, па смерці юдаельчыніка Рамана Шацлы быў падараваны мясцоваму шляхтичу Ждану Манкевичу (герб «Ліс»). Нашчадкі Манкевичаў жывуць у былых Шацліках — ціперашнім Сьветлагорску — і ціпра.

Съветлагорск

У Асіповічах вуліц пісьменьнікай ня будзе

Гаворка ішла пра вуліці зь беззблічними назвами — 60-го днівля Кастручинка, Дружня, Юблейна. Аднак вуликанкам, спаслашися на брак трошай, адмову. Але три гади таму зв'ялікай урачыстасцю перайменавалі адну з самых старых вуліц Школьную — там месцілася першая школа. Яе назвалі ў гонар ураджэнца рабену сп. Кацанычка, які загінуў падчас вайны ў далёкай Рәсей. Тады гроши знайшліся і на шыльды, і на шемашту штампах у нашпартах жыхароў, і на юнісельне змены на мапы гораду. А неўладкаваную, пастаянна брудную, бязъязку вуліцу Балотную перайменавалі ў гонар Янкі Купалы.

Шляхам Рагвалода
Летась старшыня
палацкага гарвыканкаму
Ўладзімер Тачыла ў
складзе дэлегацыі
вобласці наведаў
Іштвана. Вынікам візіту
зыявіўся праект
супрацоўніцтва зъ
некалькімі партнёрамі ў
справе турызму і экалогії,
нейшерай са Іштванам

міжнародним агенцтвам
розвідниця ў галіні науки,
культури, адукції. У
красавиці її Поляцак
прыеедзе швэдзкая
делегацыя, чалтыры якой
абміркуюць праграму
сэмінару, які адбудзецца ў
горадзе ў траўні і на якім
бакі абміркуюць пляхі
супрадзюніцтва. Поляцкі
мэр убачыў у Швэці¹
шмат цікавага на толькі ў
гаспадары, але і ў
сystэме адукцаці.
Напрыклад, ён пабачыў
швэдзкія юркі гісторыі:
кожнага году адзін дэнь
швэдзкія вучня жывуць
жыццём вікінгаў —
мельча зерне ручымі
жорнамі, вучаща высякаць
агонь з дапамогай крэсаві,
выпікаючы хлеб на
стараражытных рэцінтах.

Падобны волыт
выхаваняль гісторый
палацам вырашылі
пераняць. Летам полацкія
ўлады мяркуюць стварыць
лягер-музой пад адкрытым
небам — у ім будзе з
гістарычнай дакладнасцю
ўзноўлены быт крываўкой за
часамі князя Рагвалода.

Васіль Кроква, Палацак Пагарэлі праз анашу

друкарской справай, а
менавіта вырабам
фальшивых асигнантый.
Спачатку нічога талковага
ня выйшла, таму яны
далучылі да справы
сябрука, які цым'ю у
камптарах. Далей
заставалась толькі справа
тэхнікі: камптар, сканэр
ды прынтар. Вырашылі
надта не рзыкаваца,
пастанавіўшы «ціснучь»
10-тысячныя купоры і
пушкаль іх у абарот,
набываючы ў бабулек
цыгарэты.

Спачатку ю́с ішло гладка, і нахабна маладзёнька пачалі раздаваць частку прадукцыі сябрам і знаёмым. Акурат апошнія (сырод іх быў нават прадавец анань) і папаліся на спробах збыць несанкцыйныя гроши.

Следзітва досьер хутка вийшла на надробничку. Спачатку тия адправіла і зазуяла, што ня памятаюць, як фальшыўкі трапілі да іх у кішэні. Але ўрэшце раскалоліся. У маладёжу канфіскувалі аргтэхніку і частку непэрзданага накладу «прадукцыі». Згодна з

мінальным кодэксам,
шчам пагражае ад 5 да
адоў.

СЪЦІСЛА

Аляксандар Канановіч: Я ведаю, у чым беларускі кайф

У Маскве думалі: прыехаў бедны студэнт зь Беларусі шукаць грошай. А высьветлілася, што бюджэт нашых дыплёмных работ у чатыры разы большы за іхні. Наша краіна — мэдьюм, і за гэта я ёслюю. Аляксандар Канановіч адказвае на пытанні «НН».

«НН»: Як так здарылася, Аляксандар, што Вы сталі кінарэжысёрам?

Аляксандар Канановіч: Я вучыўся ў педагогічным універсітэце — і мы хадзілі на твойтам да сябра, Славы Добіна, глядзець кіно. Глядзелі і глядзелі — а потым падумалі: рэжысёрам... прыкольна... А са мной на курсе вучыўся Амар Гайдук, сын дакументаліста Станіслава Гайдука. Ён і кажа: «А ціпер Пташку курс набирае...» Я пайшоў на падрыхтоўчы, паступіў потым... Чаму, што, як — кіно глядзелі.

«НН»: І як да кінакамэдый дайші?

АК: Дзякуючы Пташку. Ён нас дакладна скіраваў на жанра відэа. Глядзеў, да чаго мы скільныя. Ад «тарк'ошчыны»

АЛЯКСАНДАР КАНАНОВІЧ (нар. у 1977 у Менску) — кінарэжысёр. Скончыў Педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка, атрымаў адактычную мастака-графіка. У 1999 г. паступіў у Беларускую Акадэмію мастацтваў на кінарэжысуру (маістэрня Міхаіла Пташука). Праца А. Канановіча: «Ідэя» (1999/2000) атрымала Дыплём фестывалі «Святой Ганны», «Дон Пэдра» (2002) — дыплём за лепшае распрацоўку камэдыйнага жанру ў Берасці. Камэдый «Колер кахраныя» — яго выпускная праца.

ЮНІВАРДАШКЕВІЧ

рукі адбіў адразу. Як ён казаў — «экран пакажа». Нават калі яшчэ толькі думаеш пра кіно, калі сцэнару німа, трэба помніць: будзе экран і будзе глядзач у залі. Для глядзача здымаша. Я трапіў пад раздачу камэдый...»

«НН»: «Колер кахраныя» — дэйбют: ваш і вышыпускніка расейскага Інстытута кінематографіі Аляксей Арсеньев. Эта звязана зь финансаваннем ад расейскага Інстытуту?

АК: Была заўбаўная сытуацыя, калі я там быў. На мянэ глядзелі, думаючы: вось прыехаў бедны студэнт зь Беларусі шукаць грошай. А высьветлілася, што бюд-

жэц наших дыплёмных работ большы за іхні.

У нас не рыхтавалі кінаапэратораў. Я спытаў у знаёмай дзяўчынкі, якая паступіла ў Інстытут кінематографіі ў Расіі, пра кінаапэраторараў-выпушкнікоў. Папрасіў адабраць найлепшых. Найлепшым быў Аляксей. А паколькі ў расейскім Інстытуту бракавала апэраторараў, а Аляксей зъехаў на мой фільм, тамтышым студэнтам дазваліся пабегаць, шукаючы апэратора для дыплёмных работ.

«НН»: Ваш фільм — гэта настырмайшая экспэнтрыка, рамантчная буфана. А як наkont сацыяльных момантаў?

АК: Хацелася дадаць у фільм

«сацыялкі». Але... дваццаці хвілін вельмі мала. Калі б сорак хвілін ці хадзіць паўгадзіны, каб растигнуць, што адбываецца... Закладзена нешта яшчэ ў сінэ — глядзач не разагре, ханя я ведаю, што павінен: праста не пасыльвае, таму што німа дадатковага часу для асэнсавання, высокая насычанасць падзесмі. Дарэчы, у поўным сцэнары сацыяльных момантаў быў — адносіны Беларусі й Расіі. Мы вельмі моцні скандэнсавалі фільм.

«НН»: І экспэнтрыка...

АК: Я не здымалі экспэнтрыкі. Экспэнтрыка — гэта гэгі, гэта Гайдай. Я не валодаю гэгамі. Наша экспэнтрыка вымушаная

— праз спрэсаванне. Паглядзіце самі — у фільме амаль кожная сцэна пачынаецца зь дзесяніня. Гэта ненармальна: мусіць быць завязка, развязка — а мы завязкі выкінулі. Калі б быў поўны мэтраж, то гэта была б трагікамэдія. Гэта ж я ня проста так — чалавек зялёны, блакітны, гэта ўсё вобразы.

«НН»: А наколькі Вы абаціліся на беларускія традыцыі, на клясычныя камэдыі «Хто сымеяца апошнім», «Паўлінка»?

АК: Гэта ж старыя творы, а цяпер пануе постмадэрнізм, змешваныя ўсяго з усім.

«НН»: Як Вам працаўлася з Лівонам Вольскім?

АК: Вельмі лёгка, нечакана лёгка. Яны прыходзілі на запіс — і ставілі мнёне перад фактам той музыкі, якую яны граюць. А мы ўжо разыбраліся, куды гэту музыку ставіцца. Зі Лівонам мы размаўлялі, куды гэта паставіць, — ён глядзеў матэрыйял, казаў: так і так; прыходзіў да нас на мантажныя прагляды — я яму расказваў дзе, што, як. Міта — выклікаецца у глядзача пэўныя стан. Музыка, текст, від — усё павінна працаўваць на глядзача. Зі Лівонам мы разрабілі на 300 адсотак.

«НН»: Складаеца адчуванне, што Вы бераце «клясычную» расейскую ідэйлю — і падрываеце яе знутры, «папартызанску», неўтаймойней беларускай экспэнтрыкай...

АК: Я б не сказаў, што гэта партызанская моманты. Мы ж на скрыжаванні Азіі і Эўропы.

«НН»: Але ж мы ў Эўропе...

АК: У любым выпадку на скрыжаванні — за што я люблю краіну. Я жыву тут. Наша краіна — мэдьюм паміж Усходам і Захадам. І ў гэтым наш кайф.

Гутарыў Андрэй Расінскі

З'явіўся беларускі Кустурыца

Працяг са старонкі 2.

Прыдумана Пташуком

«Колер кахраныя» — гэта ўдалы дэбют дэвяцінкі Канановіч — рэжысёра, выгадаваны Акадэмічнай мастацтвай. Аперація Аляксей Арсеньев — вышыпускнік расейскага ВГТКу. Арсеньев — ня проста таленівіты апераціяр. Прасыветленныя кадры насычаныя каляровай экспэнтрыкай, кадры рухомыя, імпэтныя і трапяткія, як закаханае сэрца, — і кадры індыхава-цёмныя, забонітныя, са съемашна-злавесным водбіскам вогнішча — усё гэта ня проста ягоныя творы. У апераціяре съвежыя позіркі — і ён раскрывае нам тое, да чаго наша вока ўжо прызычычалася.

Беларускі горад быццам і ўключаны ў расейскую прастору, але яй разломвае яе, ён

своеасаблівы, і каліровая экспэнтрыка падкрэслівае гэту адметнасць і асаблівасць.

Сцэнарі камэдыі придуманы Міхаілом Пташуком пры ўдзеле Аляксія Дударава паводле малавядомага апавядання Нікракава. Гісторыю адкапаў Пташук, і камэдыя «Колер кахраныя» сталася яскраваю і насычанай беларускаю кветкай з вынаходнай і трапінай стракатасцю.

Так, жоўтую прысуга ў горадзе прадае гарласты хлопчык-мурычыкі (крыкі па-беларуску), калярытная жонка-пэрсіянка ў бліскучым выкананні Таіны Жданавай дабівае мужа (і глядзача) кароннай фразай «А ў нас у Герое...», а легкадумны Леанір пінешца «культурна» размалуцца па-расейску. Гэты інтэрнацыонал вольна пачувае сабе на фальварку п'яўкаводчыка — і на гарадзкім бруку.

Экспэнтрыка гораду

З часу войнаў сярэдзіны XVII ст., якія ўнішчылі беларускую гарадскую культуру, наша места не смыялася сваім голасам. «Гаварыць па-гарадзкому» значыла на тое самае, што «гаварыць па-беларуску». Раней падобныя настырмайныя экспэнтрычныя бурлеск дазваліўся ў беларускай культуре толькі на вісковыя тэмны і зь селянінам-героем — тут вам і «Тарас на Парнасе», і «Лівоніка на арбіце». «Колер кахраныя» цалкам адыхаецы ад камэдыйнага граванцу. Гэта падкрэслена гарадзкай гісторыяй.

Яна заснавана на гарадzkім фальклёры, кроў і плоць якога — жоўтая газеты, пагалоскі, пілеткі, цыравыя прадастаўлені і крымінальныя крадзежі дзяўчыных шпак, а дадатковы культурны фон — прычасаны

панскі фальварак (праўда, захоплены «новым беларусам» п'яўкаводчыкам).

Пляткаркі на ганку — не вісковыя бабы, а віскосадуваныя пані, якія з годнасцю ці вярзучы ахінею. Аперація транса скрыстаў старыя куточки Менску: амаль непазнавальнае Траецкае, ратуша і Лошыца сталі ўдалай савіянай для образу мясыці XIX ст. А вытанчаны фэстон пазычылі ў Дзіні.

Са зляўленнем «Колеру кахраныя» ў беларускай экспэнтрыцы адбыўся кітрыканская пераварот. Замест абавязковага лайна — жоўтая прыса, замест мудрага тутгашнага селяніна, «прыроднага», ад замлі (і замкненага на гэтай замлі!) — легкадумны дурань-авантурнік без каранёў і адкрытая да ўсіх глядзець яшчэ.

Экспэнтрыка-рамантычная, настырмайна і апамалільна, камэдыя Аляксандра Канановіча, паказаная на Дзені Святога Валініці, ёсьць сапраўдны съмехавы бомбаш. Шкада, што караценъка, усяго 20 хвілін.

Хочацца глядзець яшчэ. І радаванца, што з'явілася ў нас такое кіно.

Індэкс забароненых фільмаў

Кіно не для БТ: інструкцыя па карыстаньні

Анансаваны «НН» фільм «Горад Бога» быў у суботу зняты з эфіру — як забаронены для распаўсюдзу ў Беларусі. Матывація: у карціне дэтальна паказаны праца гатавання спажывання наркотыкаў. Між тым карціна была намінаваная на кінафестывалях. Гэта не адзін фільм, забаронены да паказу ў Беларусі.

Усяго ў сэліце Эспубліканскай экспртнай камісіі па прадухільненні распаўсюджвання парнаграфіі (РЭК) 61 фільм: жахі, сацыяльная драмы, крыху эротыкі. Трапіла туды і карціна «Гітлер. Узыходжанье зла». «Мы не забароняем фільмы па палітычных матывах, — кажа Ніна Фральцова старшыня РЭК. — «Гітлера» не дапусцілі да распаўсюджвання ў Беларусі праз антысымітызм, зь меркаваннём палітэрктынсці.

Сэліце РЭК няпўны: дзяржэрэгістар можа на дачь фільму ліцензію ща пазбавіць я і без звароту ў камісію — як карціне Андрэя Кудзіненкі «Акупацыя Містэрій». Андрэй Расінскі прадстаўляе чытачам «НН» (найперш — бацькам) дзясятку самых забароненых фільмаў.

«Гітлер. Узыходжанье зла»

ЗША, 2003, рэж. Крысціян Дугей.
Пра што: Гістарычная драма пра то, як высыпвае зло. Гітлер Роберта Карлайла — гата паразы, які выкарыстоўвае чалавечыя заганы, сліквецца чалавечымі слабасцямі, спажывае чужы жаль і хаханье — і лезе да ўлады. Мэнізмы таталітарнага эла настолькі відавочныя, а способы супрацдзеяння настолькі даступныя, што забароня карціны дайней не падаецца.

Каму глядзець, а каму не: Усім кіраўнікам партый і «простым людзям», які ўпэўнены, што ад іх нічога не залежыць. Фільм нельга глядзець высокім асобам, бо лістаркі на кожнаму падабаюцца.

Дзе знаісьці: Карціна ў Беларусі распаўсюджвалася на DVD і CD. Пытается ў прыватных гандляроў ў Інтэрнэце.

«Апраметная канібалau»

Італія, 1980, рэж. Руджера Дзадата.

«Канібалы»

Італія, 1981, рэж. Умберто Ленцы.

Пра што: 80-я гады — росквіт клясычнага італьянскага «канібальскага» кіно. Карціна Руджара Дзадата стылізавана пад дакументальны здымкі, калі антраполігі дакументалісты звязаюць у кампаніі з людзізмам — а камэрэздымася да апошніга моманту.

Каму глядзець, а каму не: Асобным фанатам жахаў. Катэгарычна забаронена дзесяцям, цяжарным і падчас абеду.

Дзе знаісьці: У 2001 г. фільмы вы-

Кадр з фільму «Горад Бога», не паказанага па СТВ.

пусыціла расейская кампанія «Вікінг Відэа». Можаце паспрабаваць замовіць. «Апраметную канібалу» можна скачаць з Інтэрнэту.

«Дабэрман»

Францыя, 1997, рэж. Ян Коўнэн.

Пра што: Яшчэ ў лілыцы дзіцяцку падарылі матнум. Хлопчык вырастасе ў супрауднага гангстэра-дабэрмана. Відзакліна, нахабна, таленавіта, праvakацийна — хача й кіху другасна што да Таранціна.

Каму глядзець, а каму не: Аматарам формы, якім лепей забыць пра змест. Міліённітам перад сутыкай з браткамі — і наадварт.

Дзе знаісьці: Распаўсюджвалася на відэа. Можаце пашукаць у прыватных калекцыях, у Інтэрнэце.

«Дзеткі»

ЗША, 1995, рэж. Лары Кларк.

«Садысты»

ЗША, 2001, рэж. Лары Кларк.

Пра што: Жорсткая сацыяльная драмы пра падлеткай.

Каму глядзець, а каму не: Аматарам кіно, здольным вытрымаш. Катэгорычна нельга маладзейшым за 18 год.

Дзе знаісьці: Карціну выдавала расейская кампанія «Дыstryбутар «Ека-

ноўнікам — каб жыцьцё навокал су-цэльнымі шчасцем не здавалася.

Дзе знаісьці: У Інтэрнэце. У Расеі карціны выходзілі на відэа і DVD.

«Трамэо і Джульета»

ЗША, 1998, рэж. Лойд Каўфман.

Пра што: Шэксцір у найоригінальнейшым выкананні: сучасніць, сакс, круў, жабрацца — і найлаганейшы грым, што, як сцьвярджаць Каўфман, характэрна і для першых пастаносав Шэксціра.

«Прыз гладчоў» на фэстывалі «Raidance». «Прыз «Найлепшы фільм» на міжнародным кінафестываля фэнтэзі і наўкувакі фантас্টыкі ў Рыме.

Каму глядзець, а каму не: Кінагурманам, аматарам Шэксціра, стальным чытачам «Навінак». Астатнім не рэкамендуецца.

Дзе знаісьці: Рарытат. Паспрабуйце замовіць пра Інтэрнэт (кампанія «Кармэн-відэа»). «Другое кіно».

«Пакаленне гульні «Doom»

ЗША, 1995, рэж. Граг Аракі.

Пра што: Першы гетраскасультані фільм Грага Аракі, няўрэміслівага авангардыста й тэя. Да паракі закаханых Эмі і Джордана далучаеца траці — прыхаване ўласбітненне д'яблі.

Злачынствы, адсечаная ванчуючая галаў — экастэрнамарнейшы сакс у фінале. За экстэрнамісным сюжэтам хаваючыя больш і крыкі аб праклятым пакаленіні.

Каму глядзець, а каму не: Усім аматарам кіно з пачуццем гумару. Невестам у чаканы прынца. Эсэсавац, вітэрынай, газонакасілка для нявязылых трупай, круў па калена — і чычальца хаханье з пасцалукам у фінале.

Каму глядзець, а каму не: усім аматарам кіно з пачуццем гумару. Невестам у чаканы прынца. Эсэсавац, вітэрынай, газонакасілка для нявязылых трупай, круў па калена — і чычальца хаханье з пасцалукам у фінале.

Дзе знаісьці: Карціна падзядавалася на DVD пад назваю «Мозг мертвых». Малеца яна і на CD. Паглядзеце і ў Сеці.

цярынбург-Арт».

«Незваротнасць»

Францыя, 2002, раб. Гаспар Нэз.

Пра што: Алекс пасвярдаўся са сваім хлопцам і сышла зь вечарынкі. У пустыні пераходзе яе згвалтавалі. Хлопец Алекс і яе былоя муж знаходзяць злачынцу — і забіваюць.

Карціна Гаспара Нэза ідзе ў адваротным накірунку — ад сцэны забойства праз дзве зіхўліні ў шокавую сцэну гвалтавання да ідyllі і чысціцы.

Намінаваны на «Залатую пальмовую галіну» Канскага кінафестываля.

Прыз за найлепшы фільм МКФ у Стакольме.

Каму глядзець, а каму не: Аматарам кіно з мосьціні наўвідамі. Усім прыхільнікам Монікі Блочы ў Бенсані Ка-сэя. Некаторымі глядчарамі спатрэбіліся мэдычныя дапамогі.

Дзе знаісьці: У Беларусі распаўсюджвалася на відэа, ёсьць і на CD.

«Жывая мярцвячына»

Новая Зэляндыя, 1992, раб. Пітер Дэжанс.

Пра што: Клясіка постмадэрнісцкага горе («шкуматаныкі»). Сцяктар з прымамі кун-фу — супраць жывых мерцвякоў, матуліны вушы з супле, эсэсавац, вітэрынай, газонакасілка для нявязылых трупай, круў па калена — і чычальца хаханье з пасцалукам у фінале.

Каму глядзець, а каму не: усім аматарамі кіно з пачуццем гумару. Невестам у чаканы прынца. Эсэсавац, вітэрынай, газонакасілка для нявязылых трупай, круў па калена — і чычальца хаханье з пасцалукам у фінале.

Дзе знаісьці: Карціна падзядавалася на DVD пад назваю «Мозг мертвых». Малеца яна і на CD. Паглядзеце і ў Сеці.

Ды 250 бясплатных пүцёвак

Працяг са старонкі 6.

Пісьменнікі вырашылі змагацца — патрабаваць, каб ім вярнулі Дом літаратаў цалкам. Валянцін Тарас адзінчыў, што за сваю 70-гадовую гісторыю Сано пісьменнікі Беларусі на дзейнічу толькі тры гады — падчас нямецкае акупации. Цяперашнім сугутынно, калі Сано пісьменнікі фактычна ліквідуюць Тараса парадай з часамі тae акупациі.

З прапановы Ніла Гілевіча літаратары вырашылі прыніца

зварот да беларускага народу з просьбай выступіць у абарону беларускай літаратуры й творчай суполкі, а таксама напісаць адповедны зварот у ЮНЕСКО. Акрамя таго, маюць зыяніца адпаведны зварот да творчых саюзаў Беларусі, пісьменніцкіх саюзаў іншых краін.

Гаворка пра лёсі Дому літаратаў і «Іслачы» зараз пойдзе на сходзе Беллітфонду. Сябры Сано з пісьменнікай уласна і складаюць Беллітфонду.

Адам Воршыч

«Гэты рубеж здаваць нельга»

Адам Мальдзіс: Треба апэляваць да таго, што Дом літаратаў будаваўся пад апекай Пятра Машэрава, раз ужо мы працягваем найлепшыя традыцыі той улады. Калі зынкіе Сано

з пісьменнікай уласна і складаюць Беллітфонду.

Генадзь Бураўкін: Ні на суд, ні на якія пагадненіні з цяперашнімі ўласнікамі будынку спадзяваў німа. Калі будуць высяляць сілай... Сіла ёсьць сіла. Спадзяемся на тое, што добрыя людзі дапамогуць падтрымкай. Адзінас выйсьці: зварот да іншых творчых суполак Беларусі і замежжа, у тым ліку да Міжнароднага ПЭН-клубу з просьбай пра падтрымку.

Уладзімер Колас, дырэктар Беларускага ліцэю:

Літаратары павінны самі вызначыцца, якіны хочуць бараніць свае права, а мы ім абавязковы будзем дапамагаць. Павінен быць шырокі грамадзкі рэгатал: треба выкарыстаць усе СМИ, каб на абарону Дому літаратаў прыйшли ўсе, хто любіць беларускую літаратуру. І треба супраціўліцца выгнанню — нават фізычна. Гэты рубеж нам здаваць нельга: літаратары павінны заставацца з аўстрыйскім Лінцам.

Аляксандар Атронічанкаў, прэс-сакратар не зарэгістраванага руху «Зубр»:

Адзіны дэйсніс мэтад — публічны пратэст. Перамовы ня дзейнічаюць, бо гэта спроба гуляць у гульню, у якой адзін бок увесі час мяняс правілы.

Эўрапарламент абвясціў Вільню сталіцай эўрапейскай культуры — ганаровы тытул, які вандруе па Эўропе. Эўрапарламент падтрымаў кандыдатуру Вільні. Зарат яна мае быць зацверджана яшчэ на сусістравіце міністраў культуры краін ЭЭ. Ад 2007 г. вырашана званьне сталіцы эўрапейскай культуры надаваць двум гарадам (зь ліку краін — старых сяброў ЭЭ і новых). І ганаровае званьне, і выдзеленія сродкі Вільні давядзеца дзяяліць з аўстрыйскім Лінцам.

Эвалюцыя аднаго

Праця са старонкі 2.

— 6 сакавіка камуністы, хутчэй за ёсё, выйграюць. Што будзе ў Кішынёве на наступны дзень? Няняжжа прадказаць. Флюіды аранжавай рэвалюцыі наўгуну не абмінуць Малдовы, — кажа Аляксандр Іваноў, журналіст расейскай газеты «Коммерсанть-плус».

Камуністы біруць падувату такі сцнтар і палоханоць пагрозы «вулічна-намэнклятурнага путчу». Цэнтрысты і правы ўжо зарэзравалі ў стацічнай мэрыі найважнейшую гарадзкія плошчы, рыхтуючыся да перад — і паслыўбарных дэмандаций. Лідер камсамолу 24-гадовы Рыгор Пятранка называе гэтую «жоўтым таталітарызмам». Жоўты — колер прыхільнікаў цэнтрыстыкага блёку «Дэмакратычная Малдова», якім кіруе мэр Кішынёва Серафім Урэжкін, мноная фігура антыкамуністычнай апазыцыі. «Маднейшы» аранжавыя колер зарэзравалі хадкі.

Каманды Вароніна робіць ёсё, каб выбары былі прызнаны легітымнымі. Прэзыдэнт запрашае некалькі тысяч замежных наглядальнікаў — у пераліку на кожную акургу болей, чым было падчас апошніяго туру па Украіне. Ён адмовіўся ад удзелу камуністаў у фармаванні праграммы дзяржаўнага тэлебачання, каб пазбегнуць абінавачанчыні ў маніпуляцый. Праграма «Рэзананс», якая сымпатызуе Вароніну, была перенесена на прыватны канал «NIT». Улады выканалі нават пажаданні хрысьціянскіх дэмакратаў і далі магчымасць студэнтам галасаўцам па-за месцам пражывання.

Бяз Сталіна на сцягах

За сцінай Марка Ткачука, паспяховага 37-гадовага антраполяга, найбліжэйшага дарадцы Вароніна, вісіц патрэт прэзыдэнта. Пад шкілом на пісъмовым стаўле — сымбалі эўрапейскай антирасісткі сеткі «UNITED for Intercultural Action».

На мяжы 1980-х і 1990-х гадоў Ткачук вучыўся ў Ленінградзе. Пісаў дысертаты «Археалёгія свабоды» і ўдзельнічаў у радыкальных арганізаціях, якіх расхісталі сістэму. З тых часоў з'і засталіся любоў да інтэлектуальных правакацый і прыхільніцтва да нефармальных моладзевых рухаў.

— Мы з'яўляемся левай партыяй новага тыпу, — запэўняе ён.

— Найбліжэй да нас стаяць хіба эўракамуністы (дэмакратычна, антыбрэжнёўская пльынь у заходнезўярэйскім камунізме 1970-х гадоў — Ред.), а якім відома, эўракамунізм эвалюцыянуў у бок сацыял-дэмакраты.

Цікава пазбавіцца ўражання, што Ткачук старава выучыў палітычную думку ідэологія эўракамунізму Антоніё Грамыцы, ідала сучасных эўрапейскіх левых. Як і Грамыцы, падкрайсліў значынне грамадзянскай супольнасці і грамадзкай самаарганізацыі, хваліў сфармаванне ў 1990-я лібральнасці занадтаўства, што датычыць недзяржайных арганізацый.

— У адрозненіі ад расейскіх камуністаў на чале з Генадзем Зюганавым мы не кансерваторы, не прыхільнікі аўтарытарызму і не ксенофобы. Ёсьць у нас ідэяты, як і ў любой партыі, але на нашых дэмонастрацыях николі не з'яўляюцца партроты Сталіна. Зюгану паўтарае нацыяналістичныя слоўнікі Пушкіна. У Расеі дамінуюць імперскія і аўтарытарныя тэндэнцыі, якія нам, левым, абліспочна чужыя.

ЛІДЕР НАРОДНАГА ФРОНТУ
Юры Рашка мае цвёрдую
падтрымку 10% выбараўцаў.

Крамлю мы ўдзячны

Сапраўды, прэзыдэнт Малдовы адзіні сядро кіраўнікоў краін СНД не сціпшаўся з віншаваннем Віктара Януковича. Нават бойей, ён на ўтварыў задавальненіе з нагоды наступнай перамогі Юшчанкі. Гэта толькі прыклад усе большых супірочнасцяў паміж Крамлём і малдаўскімі камуністамі.

У 2001 годзе камуністы ішлі на выбары як прамаскоўскую сілу, абыці ўступленне ў саюз Беларусі і Расеі, наданыя расейскай мове статусу другой дзяржаўнай. Сенясі, аднак, для лідара партыі характэрна візыя антырасейскай рыторыка, канфрантацыя з Прыдністроем, арыентызація на ўступленне ў Эўросаюз, — тлумачыць Дзмітры Чубашэнка, раздактар напудлярнай расейскамоўнай газеты «Молдавскіе ведомасці». Чубашэнка — рагучы працоўнік згаданай змены курсу. Хоць фармальна дактринай кіроўнай партыі надалей застаецца марксізм-ленінізм, як сапраўдай ідэалёгія робіца прымітыўны малдаўскі нацыяналізм, скіраваны супраць Расеі і Румыніі.

Камітэт прытрымкі штоднікі «Эконаміст» пры канцы студзеня пісаў: «Чатыры гады тому малдаўскія камуністы выйграли выбары, докляраючы праразайскую палітыку. Ціпер яны

клопоціца пра перавыбраныне, абыці юнітэграцыю з ЭС. Яны змінілі курс, бо нават яны не маглі вытрываць расейскай стратэгіі ўтрымання Малдовы ў стане слабасці і падзелу».

Да першых важных учынкаў Вароніна, зробленых па атрыманні ўлады ў 2001 годзе, належала падпісанне дагавору аб дружбе з Расеяй. Аднак рэчаіснасць куткі скарэктавала надзею, што звязвалася з гэтым дакумэнтам. Малдаване скардзіцца на выключна высокі, напрэклад, у параўнанні з Украінай, цэнты на расейскіх газах. Масква не сціпшаўца з вывадам сваіх войскаў з самаабвепчанай Прыдністроўскай Малдаўскай Рэспублікай.

Цікавасць Вароніна ў дачыненіі да Расеі скончылася. На сенкянскай канферэнцыі АБС-Э Сафі прэдстайник Малдовы простым тэкстам абвінаваці Расею ў аптызаконнай акупациі часткі малдаўскай дзяржавы.

— Эўрапейскі выбар Малдовы — самае значнае пазытыўнае рашиэнне цяперашняга кіраўніцтва на чале з прэзыдэнтам Вароніным, — заявіла нядыёна Гамала Гайд Сымт, колішняя амбасадарка ЗША ў Кішынёве.

Малдава падтрымлівае інтэнсіўную палітычную і гандлёвую кантакты з Турцыяй, з якой як яднакоць гісторычны і культурныя сувязі — цігам некалькі стагодзішняў тэртыторыя Малдовы заходзілася ў власчыні заляжасці ад Асманскай імперыі. Пачалося збліжэнне і з прамэрыканскім Азэрбайджанам. Азэрбайджанцы будуть будаваць стратэгічна важныя сучасныя нафтагазовіны на поўдні краіны.

Аркадзь Барбарос, дырэктар кішынёўскага Інстытута грамадзкіх спраў, прадказвае пару апазыцыі на сакавікіх выбарах, бо «камуністы забралі ўсе іх лэзунгі — эўрапейскі інтэграцыі, эканамічнай лібералізацыі і г.д.»

Праваронены сацыялізм

«Нес жывяць традыціі эўрапейскага камуністычнага сацыял-дэмакратычнага руху», — гаворыцца ў праграмным дакумэнце, прынятым на апошнім з'ездзе Партыі камуністаў Малдовы ў восень 2004 году.

— Азначынне «камуністычнай» абліжвае нашай партыі кантакты з ідэалічнай роднасцю асродкамі на Заходзе, — прызнае Ткачук. — Мы пранапуме добрымі каныкуламі на малапрэрабаванай бутэльцы. Аднак з маркетынгавых прычын мы не можам мінічы назывы партыі перад выбарамі. Потым падумаем...

Мас малдаўскія суразмоўнікі часта паўночнаю з'яўляюць эвалюцыю Вароніна са шляхам, які праішоў Аляксандар Квасінскі. На думку некаторых назіральнікаў, варта адрозніваць каманду з Адміністрацыі прэзыдэнта Малдовы і партыйны апарат, дзе па-ранейшаму нямала палітыкай цвердзяліх курумаваных.

Камітэт прытрымкі штоднікі «Эконаміст» пры канцы студзеня пісаў: «Чатыры гады тому малдаўскія камуністы выйграли выбары, докляраючы праразайскую палітыку. Ціпер яны

найбліжкіты прывялі да таго, што ў грамадзтве з'явілася туга па ранейшых часах. Для многіх людзей распад СССР аказаўся сапраўднай трагедыяй — пераважна яны якраз і галасавалі за камуністы.

У 1996 годзе Вароніна балтаваўся ў прэзыдэнты. Набраў сышылі 10% галасоў. Аднак двумя гадамі пазней камуністы здабылі ўжо 30 прагніцца, зрабіўшыся адной з найбліжэйшых парламэнцічных фракцый. Але яны падрэшылі, будучы палітычна ізляваныя, заставаліся ў апазыцыі. У 2001 годзе з дапамогай галасоў правых камуністы адправілі ў адстаку прэзыдэнта-прэзідэнта Пётру Лучынскага. Чартовыя выбары прынеслы камуністам сапраўдны троны — да 50% галасоў не хашла толькі партыі дзякія практэнта. Камуністы атрымалі перавагу ў новых парламэнце, які выбраў Вароніна прэзыдэнтам.

Хто на любіць Вароніна?

— Партыя камуністаў Малдовы — гэта шмат у якіх адносінах партыя аднаго чалавека. Варонін збудаваў яе ад самых падвалін, — гаворыць шматгадовы дэпутат ад левадрэйністрыяту, якіх камуністы выціснулі з парламэнту.

Пра мінусы Вароніна відома адносна нішмат. Нарадзіўся ён у сялянскай сям'і з некалькімі дзеяні ў сенкянскай амбасадаркай ў СССР, на тэртыторыі сёньняшняга Прыдністроўя.

Апазыцыйныя нацыяналісты ставяць яму ў загану немалую долю чужой крэвы. Намесьнік кіраўніка Сацыял-лібральнасці партыі, паст і старшина Саюзу п'еменінікай Нікалае Дабія ў красавіку 2004 году напісаў у скандальным артыкуле, што дзеяні ў мішаных шлюбу вызначаюцца «непазыбжай скільнасцю да

ЗАМЕСТ ХОРУ ПЯНІERA
камуністичная Малдова
прымусіла ўсю Эўропу слuchaць
свой дыска-поп-гурт «O-Zone».

мадзікіх навук пра ЦК КПСС. Перад распадам СССР пасыпіў ненакалькі месяцаў пабыць міністрам унутраных спраў Малдаўскай Савецкай Сацыялістичнай Рэспублікі.

— Яго цікава залічыць да партыйнай намэнклятуры высокага ўзроўню, — апанае Марк Ткачук. — Ён змаймусіў піярэвай, тэхнічнай працы. Сапраўдная партыя намэнклятуры выціснула з парламэнту.

Пра мінусы Вароніна відома

— сялянскай сям'і з некалькімі дзеяні ў сенкянскай амбасадаркай ў СССР, на тэртыторыі сёньняшняга Прыдністроўя.

Лідэр «Дэмакратычнай Малдовы» Серафім Урэжкін празвалі «малдаўскім Януковичам», бо ён на гробе дапамогай расейскіх палітэхнолягіяў, якія рагілі «засвіцілі» на украінскіх выбарах. Шматгадовы мэр стації — палітык цвёрды і ў той жа час элістичны. У процељгасці Вароніну ён карыстаецца падтрымкай важкіх палітычных сіл у Расеі і Румыніі. Што цікава, яму ўдаецца падтрымліваць партнэрскі ўзаемадаўніцтва з Ігарам Сыміроўым, аўтарытarnым прэзыдэнтам непрызнанай Прыдністроўскай Рэспублікі. Сыміроў ненавідзіць Вароніна — у 1997 годзе ён яго нават на піратызізм час арыштаваў, калі той браў удзел у нарадзе з прыдністроўскімі камуністамі, якія з'яўляюцца практична аднай апазыцыйнай сілай у гэтым рэгіёне.

На думку агліядальніка газеты «Время», што выдаецца ў Малдове, «крамлёўская адміністрацыя паставіла на Урэжкіну. Наўзамен падтрымкі з боку Расеі ён меў бы ажыццяўляць фэдэралізацію краіны па форме, прапанаванай Крамлём, і легітымізаваць расейскую вайсковую прысутнасць у Малдове». Але афіцыйная праграма «Дэмакратычнай Малдовы» гаворыць пра ўнітарную дзяржаву і ўступленне ў НАТО.

Кішынёў ста нароадаў

Малдова — адна з найбліжэйшых краін у Эўропе, але апошнія гады прынеслы эканамічнае ажыўленне. У 2000 годзе сярэдняя зарплата складала 33 далары, а пад канец мінлага году — амаль 100 далароў. У піль разоў

камуніста

падняліся пінсії, що забяспечила камуністам удачність іхнага «жалезного» електрарту. Бюджет на 2005 год ужо звідены без діфікту. Значна їзрасьлі сродки, які видаєко-ваюча держава на навуку і адукацію, урад інтенсівно падтримує газифікацію і паширніше інші доброти цвілізації, таких, як Інтернет у високих школах.

— Гэта вынік, хутчэй, спрыяль-най каньюнктury, чым здолъ-насьця камуністу, але трэба прызыць: яны ня робяць буйных памылак у эканоміцы, — прызнае крэтычна настроені ўлады член грамадзкай арганізаціі.

На пачатку свайго кіравання камуністы, згодна з перадвыбар-нымі абіянаніямі, наважыліся ануляваць некалькі прыватыза-цыйных зыдзелак. Яны, аднак, не зьмінілі ў цэлым лібральна гурбус, і ў апошнім рэйтынгу эканамічнай свободы, укладзеным амэрыканскім фондам «Спадчына» («Heritage Foundation»), Малдова займае 77-е месца, апярэд-жаючы ўсе дзяржавы СНД, акрамя Армэніі, — у тым ліку Ўкраіну (88-е месца) і Расею (124-е). Малдова апярэджае таксама суседнюю Румынію, што неўзабаве ўступае ў Эўрасаю (125-е месца). Такую ж высокую пазыцыю (78-мы радок) займае Малдова ў найно-шым рэйтынгу свободы сродкі масавай інфармацыі, укладзеным арганізаціі «Рэпартэрэ бязъ-межаў», пакідаючы далёка ззаду ўсе краіны СНД (Украіна — 139-е месца, Расея — 140-е).

Аднак найбольшым выклікам для камуністу былі міжна-ціальныя дачыненіі. На пачатку 1990-х гадоў канфлікт у Прыдня-строў забраў звыш тысячі ахвяр. Нацыяналісты ў той час имікліся да ўзъяднання з Румыніем, а на-ціяналісты меніпасыці, што складаюць больш як адну трэць насельніцтва Малдовы, — украінцы, расейцы, гагаўцы, габрэ, баўгары — жылі паміжцю пра запыніцвы румынскай акупацыі падчас Другой сусветнай вайны.

На старонках папулярных газэт, такіх як «Тара», «Флоск» (выда-цом апошніх зъяўліеніц Юры Рошка), «Літэратура інш. Арта», у 1990-я гады начали зъяўляцца ар-тыкулы, у якіх разбілівалася палітыка Іёна Антанеску, румынска-га дыктатора і каўрусыніка Гітлера.

Канон малдайскай нацыяналь-най гісторыячнай іччи не сфор-маваны. З пачатку 1990-х гадоў у школах вывучаюць «гісторыю ру-мэніі», курс якой утрымлівае элемэнты абліенія Антанеску (камуністы абіяніца правескі рэформу падручнікаў, што выклі-кае мօнда супраціўленіе право-вых сил).

У 1990 годзе ледзьве не за адзін дзень кірыцца ў малдайскай мове была заменена лапіцкай, у выніку чаго да сёньня застаецца прымет-ным працэnt «непісменных», якія ня здолелі прыстасацца да новай графікі. Дзяржавным чы-ноўкамікім прыўлою здаваць іспыты на веданьне румынскай мовы, хоць да таго часу ім хапала

У рэйтынгу эканамічнай свободы кіраваная камуністамі Малдова займае 77-е месца, апярэджаючы ўсе дзяржавы СНД і Румынію. Такую ж высокую пазыцыю займае Малдова ў рэйтынгу свободы СМИ, пакідаючы далёка ззаду ўсе краіны СНД.

расейскай. Шмат хто апінуўся на вуліцы. Крыўды тых гадоў застаяліся жывыя, і папярэдня ўрады на ўмелі іх пераадолець.

У 2001 годзе камуністы прынялі пастанову аб правах мен-шасіця, дўвум гадамі пазней — «Каніцыцію нацыянальнай палітыкі» і закон, які дапускаў двайноге грамадзянства.

— Мы першая краіна ў гэтай частцы Эўропы, якая афіцыйна і з гордасцю называе сабе шматна-цыянальны дзяржавай, — падкрэслівае Ткачук. — Менавіта ў гэтым сіла малдайскай ідэнтыч-насці.

Камуніст у манастыры

Далучыны краіны да Румыніі — лёзунг, папулярны пайтара дзя-сятка год таму, — сёньня здаецца палітычнай фантазіі, хоць права нацыяналісты ніколі ад яго не адмалуяліся. «Уніяцтва» высту-паючы з пастулятам існаванія «дзяръю румынскіх дзяржай» (па аналігіі з ФРГ і ГДР) з ізрэпэк-тывай іх абіданіння. Малдайская мова і сапраўды амаль ідэнтыч-на румынскай, але калі паловы насленіцтва карыстаюцца ў штодзённіцтве жыцьці рускай мовай.

Мы гаворым па-румынску, але думаём па-расейску, — кажа Міхай Іынку, музыка папулярнай фольк-рок-групы «Здоб шы здуబу».

Камуністы заўжды былі апа-нінтам «уніяцтва» і «франтыс-тату», як тут называюць прыхіль-нікі румынізациі. Сёньня яны па-варочаюцца ў бок нацыянальнай ідэалёгіі — так званага «малдави-нізму». Яны падкрэсліваюць своеасаблівасць малдайскага на-цыянальнага самаўсъедамленія і шматнацыянальны характар дзяржавы.

МАЛДАЙСКІ ЯНУКОВІЧ. Так правізаль мэра Кішынёва і лідэра «Дэмакратычнай Малдовы» Серафіма Ўрэкнян, бо ён ня грэббе дапамагаць расейскіх палітхаколягіяй, якія рэаніміруюць засяўціліся на украінскіх выбарах.

УЛАДЗІМЕР ВАРОНІН, як і Саакашвілі, не павіншаваў Віктора Януковіча. Нават болей, ён ня ўтойіў задавальненія з нагоды наступнай перамогі Юшчанкі.

Памэла Гайд Сміт кажа:

— Мяркую, што ўсе малдайскія грамадзяніне павінны зрабіць нама-гансне, каб усъядоміць саміх сябе як малдаван. Іншай пагра-жаваючыя з сапраўдай здымачную

Галоўным сымбалем традыційной малдайской дзяржавы ўзяў-ляцца князь Стэфан Вялікі, які ў XV стагодзідзі абараняў єўрапей-скую хрысціянісцтва ў шматлікіх войнах з Турцыяй. Летасі Варонін супрадаваў як здымачную группу, якая займалася стварэннем дакументальнага фільму пра Стэфана. Ён наведаў грэцкі пра-васлаўнікі манастырь, якія заснаваў іх падтрымліваў Стэфана, у тым ліку съяўту гару Афон.

— І як Варонін упісаўся ў гэту экспедыцыю? Ен камуніст, а тут — праваслаўе, — съяменца Аляксандра Бур'ян, кіраўнік фонду культурных ініцыятываў «Святъ як лістэрка для Малдовы». — Але ж неяк упісаўся. Важна, каб люди адчуцілі гонар за гісторыю ўласнай краіны і не лічылі яе гісторыяй правинцы.

Чатыры гады таму камуністы прыйшлі да ўлады, абавіро-чыся на Леніна і яго адзін слушнае вуччынне. Цяпер, памінўшы арыентацыю, яны актыўна выка-рыстоўваючы перад выбарамі імя Стэфана Вялікага, патрыятызм і праваслаўе, — пакеплівае Аляксандар Ціханаў, публіцыст «Ком-мерсанта-плос».

Згаданы фільм адлюстраваў Стэфана як пачынальніка эўра-

пейскай інтэграцыі. — Менавіта палітыка нацыя-нальнага самаўсъедамленія, якая супішла міжэтнічныя кан-флікты, зъяўляеца прычынай таго, што, пачыра кожучы, сёньня

На сцягах малдайскіх камсамольцаў ніводнага

Леніна, але ёсьць і Чэ Гевара, і Святі Юры, адзін з заступнікаў малдайскай дзяржавы. — Святі Юры, адзін з заступнікаў малдайскай дзяржавы.

я на бачу добрай альтэрнатывы камуністам, — кажа супрацоўнік аднаго з заходніх пасольстваў.

Камсамольскі рок-н-рол

Атмасфера на канцэрце нагад-вае кіескі Майдан. На сцене — тутэйшыя рок-зоркі і палітыкі ў характэрных чырвоных шапках. Калі сцэны — дзяляткі расылжак з палітычнымі лезунгамі і разгра-чанная моладзь — таксама ў чырвоных шапках.

Арганізатор канцэрту — такі нахвалены Ткачуком «камсамол новага тыпу». Канцэрт мае сто-працэнтна рокавы характар. На наступны дзень хадзікі арганізу-юць у цэнтры гораду папсовы-дыхскатчыну імпрэзу.

Паводле «Газеты выбарчай»

1990-я працягваюцца

18 лютага ў клубе «Рэактар» гледачоў грубы выхоплівалі з натоўпу пры спробе разгарнуць бел-чырвона-белыя сцягі ці неяк выявіць сваю прысутнасць. Праўда, танцыць дазвалілася. А было пад што: «IQ-48», «Indiga» і «Zet» прэзентавалі свае альбомы. Добра, што канцэрт увогуле адбыўся. Арганізатары ўладкодзілі кіраўніцтва клубу толькі пераназываўшы акцыю з «Дня аранжавага дрэва» ў «Дзень дрэва зялёнаага».

ЮЛІЯ ДРАШКЕВІЧ

Канцэрт быў прэзэнтацый новых альбомаў «IQ-48», «Indiga» і «Zet». Але адкрылы яго дэльце надзеі беларускага року — «Зымля» і «Тарпач». Абедзье граюць жорсткую музыку і маюць жаночы вакал, аднак «Тарпач» пакуль куды цікавейши: грае больш зладжана і на праста рыфмус беларускіх слоў з дапамогай слоўніка. «Радыёцы» — бадай што самы моцныя твор, напісаны айчыннымі музыкамі на гэтую тэму. Група ведае, куды рушыць. «Зымля» ж вагаеца паміж цяжкім фоль-

кам і хард-рокам.

«IQ-48» прагрэсуоць. Праўда, трэба вучыцца нашым музыкам размаўляць з публікай. Разынка ўсёй праграмы — «Выйсьце» з Памідоравым: песня прабівае сваій энэргетыкай на менш, чым «Разам нас багата». У запасе быў яшчэ адзін гвоздзь: «Кумбу» рэпрызы заспівали з Вольскім — нечаканы і прыемны падарунок гледачам.

«Indiga» выйшла ў саколках «Слухаю Русю», якія прэзентавалі гурту

прыхільнікі. Нядайна ў групы зъявіўся фан-кліб (з айчынных гуртоў паходзіцца гэтым мала хто можа), які і ладзіць розныя акцыі ў падтрымку сваіх любоўніцаў. Пры захаванні такой імпэтнасці Руся можа стацца сапраўднай рок-князёўнай, хоць тытулам музыкаў ужо другі год не надзіляюць.

Закрывала вечар група «Zet» — самы радыкальны праект на беларускай рок-сцэне. Удала падабрани імідж, бескампрамісная падача матэрыялу робіць іх

улюбёнцамі маладых. Шкада, што група з'яўлілесці з канцэртамі вельмі рэдка, хоць праект мае посыпех. «Zet» з кожным годам набывае актуальнасць, і цяпер залаты час для творчасці ў масках.

Канцэрт няўлюна нагадваў музычна-палітычную акцыю сірэдзіны 1990-х. Тым больш што ахоўнікі паводзілі сябе ў даценыні да гледачоў нахабна. Рыхтык як гэта бывала 10 гадоў таму.

СБ

«Крамбамбуля» ў краіне свабоды

«Крамбамбуля» вярнулася з турнэ па Украіне ў гуморы, хоць усе ўдзельнікі праекту прыхваўрэлі, а прадусарка Ганна Вольская нават падхапіла анігню. Но выяў рагананы і знаёмыты, канцэрты ў культавых і экзатычных клубах, этэры на радыё- і тэлевізійных каналах — усё гэта дае нагоду музыкам цешыца і працаўцаў далей: кола прыхільнікаў «крамбамбульных» сіпеваў расце і пачынае ахопліваць суседнія краіны.

Знайшліся прыхільнікі творчысці Вольскага і на міжы. І беларускія, і украінскія міністры прасілі ў яго альбом «Крамбамбуль». Нашы задавольваліся камсамоламі, а украінцы — толькі СД. «Добра, калі б прасілі, а то я ж яны патрабуюць — а іншай, маўліў, будзеце трэ гадзіны ў чарзе стаіць!» — кажа Лівон Вольскі.

Калі музыкі вярталіся назад, дык на украінскі мякы прыкінуліся Сашам і Сірожам з групай акампанемэнту: гэтыя пэрсанажы там ледзьзве не нацыянальныя героі — часопіс «FHM» прызначаў «Новыя калыханкі» тэлеперадачай году ва Украіне. Памежнікі дали веры і пратусыцілі без чартгі.

10 лютага Вольскі і КМ гулялі па Храпчаціку, пілі піва ў барах і захапіліся сывяточнай кіеўскай аўрай. Увечары ў іх быў канцэрт у культавым арт-клібзе «44», дзе часцяком іграюць вядомыя украінскія каманды. Адна з арганізатораў кіеўскага турнэ Алена Скарабагатая кажа, што ажыхяцажу яны нарабілі — на канцэрт зъехаліся прастадаўнікі буйных тэлеканалаў («Інтэр», «М1»), ды-рэктар кампаніі «Лавіна-рэкардс», які выдае альбомы Скрыпкі і Вакарчукам, дый Вакар-

чук з вялікай цікавасцю назіраў за выступам «Крамбамбулі». За гэта Вольскі падараваў лідеру «Акінну Эльзы» дыск. Пры канцы канцэрту беларусы падхэмавалі з шатландzkim дударом.

Назаўтра «Крамбамбуля» граваў ў Днепрадзяржынску. У клюбе «Торба» быў аншляг. Але Вольскому прымысловы горад, радзіма Брэжнева, запомніўся гатзлем, дзе было толькі шэсць градусаў ципла. Грэліся, бегаючы адзін за адным па гатзльных калідорах у «ZETAўskіх» масках.

Вольскі «пакаціў» у Данецку, хоць і на зіньёу на канцэрце ў клубе «Gung ў» аранжавы шалтк. На канцэрт патрапіў мясоўцы скінхед: абўрыўся, пачуўшы «азіяцкі» блéк, але потым нічога, упадаў і набыў чатыроццаць дыскі «Радыё «Крамбамбуля» — для сябе і сабору».

СТРАШНАЯ СІЛА МАСТАЦТВА.
Геннаш Абасава здолела зачараўваць нават кіеўскага скінхеда.

якія рэкламныя фішкі не дапамаглі сабраць залю ў Харкаве. На канцэрт у «Чэрэль-пабе» набылі толькі 12 квіткоў. «Раз на канцэрт «NRM» у Мадзічне прыйшли два чалавекі. Звычайна выпрабаваньне для музыкі», — бяз роспачы кажа Вольскі. Сыграли і ў Харкаве, пачышыўшы геролу-мэліманаў, што не зблізіліся 18-градуснага марозу. Скончылася турнэ зноў канцэртам у Кіеве.

Беларуска-украінскія песні «Суседзі» ў Кіеве прыйшли не заўважанай, затое ў Данецку яе прынялі на «ўра». Упадабалі украінцы «азэрблайджанскі» блéк у выкананні Геннаша Абасавай (адзін бізнесвец набыў ёй шыкоўны буект квасцак пасля выканання «Расстаннія»), сирод «гара-рочных» гітou найбольш запалалялі украінскіх гледачоў «Мама дара-гая» і «Госьці». Ад украінскай публікі Вольскі ў захапленні: «Жававасць і надзвычай эмасыяльнасць і жывот ўспрыманыне ўкраінцамі нашых песен (і не толькі песен) — СБ можна разлумачыць іншай ступенню свабоды, якая разыўлілася ў іх за апошнія дзесяць год, нягледзячы на млявую кумчайскую манархію».

Сяргей Будкін

Празнасьць

ТЭДА ЛІ

Скончылася несапраўдная зіма, падобная да восені, якая ў гэтых годзе таксама была несапраўдная. Прышла зіма сапраўдная і нанесла надзей на тое, што жыцьцё наша напаўштуочнае таксама «пасапраўдне». Мы перажылі чужыя аранжававыя перамогі і чужыя трагедыі, учыненыя разьюшанай маткай-прыродай. «Мірныя людзі», як заўсёды, бязъгэйсны і задаволены сваім абароненасцю, расейскамоўныя, тутэйшыя і «празны-празны».

У нас ніяма слова «празнасьць», у нас не павінна быць і «празнікаў», у якіх не засталося нічога па-святочнаму сувяточы. «Празнасьць» — гэта чужая лексычнае адзінка і чужая мэнтальнае якасць. «Празнасьць» — гэта самы начатак, але ўжо начатак цемнаты і жывёльнасці. «Празнасьць» да непазнавальнасці перакошае твары тваіх менскіх аднагодкаў, калі пачынаеш сlyваць песні на твай мове (якую яны абзываюць проста «мовай») у іх бадзёрай кампаніі. «Празнасьць» палахое, прымушае выпускаць кіпчоры і наспупліваць бровы, прымушае сварышца з «празнымі» і паказваць сваю нікуму не патрэбную неабыкавацьцю. «Празнасьць» — гэта калі ніяма за каго і за што змагацца, ніяма каго берагчы і што цаніць, гэта калі ніяма нічога, апрач жадання працаваць «на офісе», неістотна чым, ніважна для чаго і на каго. «Празнасьць» — гэта значыць, што нічога вышышага за быт і аднайсё сельнічнай выміральнине не засталося. «Празнасьць» — гэта сигнал SOS, гэта значыць, што ў дзені, калі сlyяноць нам званы пра народнае абуджэнне, абуджаща ня будзе каму.

«Празнасьць» — гэта новы стыль жыцьця беларуское мядзі.

Паліваньне на празных людзей

Аднойчы ўвечары, апрануўшы чорны плащ змагара за нацыянальнае вызваленіе і бел-чырвона-белую шапку Санта-Клаўса-патрыёта, я пайшла адлouліваць гэты новы тып моладзі дзесяля бляжэйшага знаёмства. Вызначыўшыся зь месцам і часам лову (усялякі палілі, падваронкі і ўцёмы куты ўніверсытэтага ды папросту месцы «кучкаваньня»), я вырашыла ў іх пытасца пра Адама Міцкевіча (тому што ён здаваўся добра вядомым, дай тут матчыма польска-беларускай блытанкай), пра самас чакане святага, пра ўсё моднае і пра іх саміх, «празных» людзей.

Неабцяжаранасць

«Адам Міцкевіч — беларускі нейкі дзеяч, здаецца, паст, усім

НАВАТ МУЗЫКІ ДЗЬВЕ. Участы панаваньня грамадзянска-пасіўнага стылю жыцьця музыку для грамадзянска-актыўных трэба шукаць на клубных канцэртах і ў альтэрнатыўных распаўсюдніках. На фота: рок-гурт «Zet» на канцэрце 18 лютага.

праудамі і няпраудамі змагаўся за нацыяналізацыю», — кажа мне белавалосы хлопец і на можа ўспомніць ніводнага твору гэтага «змагара». Неаспречная большасць астніх аптычных таксама перакананыя ў тым, што Міцкевіч — беларускі пісьменнік, зредку кажуць — польска-беларускі. «Пачакайце, Якуб Колас? А гэта я тое ж, што І Adam Mіцкевіч?» Нарадзіўся і жыў у Польшчы, а вось пісаў па-беларуску. (Відавочна, тады гэта было вельмі выгадна...) Але быўала, што і па-расейску пісаў. Вельмі добрымі аднак яго творы, пераважна пра сялян: «Сон на кургане», «Тадэвуш Касцюшко», «Песьня пра зубра» і фіг яго ведзе, што яшчэ... «Satisfaction» — таксама ягоны?

Напружавацца мы на любім. А любім «празнаўца», канешна. І найлепшыя празнік — Новы год. Таму што народ вывалае на вуліцы, і паўсюль музыка гучыць, і пэтрады можна за каўнер закідаць, і так смачна-смачна ў горадзе пахне порахам, а дома сталы ломяцца, і можна жэрці і жэрці, каб думаць на траба было... Новы год «празны» людзі не плянуюць. А нашто, калі і так прапаноў заўсёды шмат, часам ужо «ёсьць добрая кватэрка — прыходзіце да нас», а часам ёсьць даўно знаёманае мадэль: «пайсці ў горад зь сябрамі — надрацца — не вярнуцца дадому!». Пры апошнім раскладзе плянаваць праста ніяма сенсу. Зрэшты, гэтыя варыянты найчасцей выкарыстоўваюцца і

дзеля ўсіх астніх нагод.

Страшнае моднае ціпер, на думку хлопчыка з забаўнай усьмешкай, «весела бавіць час». Сядзець сабе дома, сядзець, а потым рэзка заскочыць на дыскатэку. Фанатэц за «Дынама-Менск». Яго калегі па ўніверы вырашылі, што модныя чорныя колер, «каўбасьня», японская анімэ, зручныя рэчы, модна жыць дзяля ўласнай асалоды, піць «Банакву» бяз газаў, не паліць, не ўжываць аль-

значыць, ён творыць... А што ён творыць? Дзядзі, можа? Не, я спартовы чалавек, а ня творны. Пытаньне пра ўласную незвычайніцу і пра гравчыцца падзяліла маіх суразмоўцаў на тры каманды. У першай былі «вельмі супэр асобы», якія гуляюць у КВК і ўмекоць імправізаць. Яны прызналіся ў сваёй «зоркаўкай хваробе», у сваёй «рэальнасці» і «крутасці», ад якой нікуды не ўцячы.

У другую каманду трапілі тия, у каго незвычайніца асациеноца з уменьнем вязаць шапку, прыдумліўшы сымешныя вершыкі пра скровак і пісаць артыкулы для музычнай агледу нейкай (так і не названай) газеты. Гэтыя людзі лічыць сябе вельмі асаблівымі.

Астнін аптычныя паведамлілі, што яны з'яўляюцца дастатковая звычайнімі, шэрымі, пасрэднімі людзьмі, простиём і прадкальцінамі. Прамоўленне гэта было так, што ім бяз цяжкасці паверылася.

Стылёвы склероз

«Празны» стыль жыцьця ў тым, каб ўсё забываць. «Празны» ня кляць зь беларускай мовы — яны яе не чуюць. Калі размаўляеш зімі, яны нават не мяняюць выразу твару і, адказваючы па-расейску, не акцэнтуюць на гэтым увагі: у іх ніякага жадання ніякага. Калі гэтым склерозам занята паважаць цябе, роўнік ж я і абрахажаць. Іх не хвалюе краіна, а ўсё беларускае здаецца нейкім «князьдзім», нават чужым. Усе дарогі відуць у Москву, бо там больш людзей і лягчай згубіцца ў натоўпе, а яшчэ адтупі лягчай трапіць, на экран тэлевізара і пазнаёміцца з Максімам Галкіным. У Маскве заўсёды знойдзенца праца. Напрыклад, на будоўлі, каб вырабляць новыя аб'екты падрэвну (пра апошнія думакі стала нямодна). А яшчэ калі вельмі пашануе, то можна як-небудзь там і застасця. Пайшли, ніколі ўжо ня вернемся. Радзіма...

зешнім», нават чужым. Усе дарогі відуць у Москву, бо там больш людзей і лягчай згубіцца ў натоўпе, а яшчэ адтупі лягчай трапіць, на экран тэлевізара і пазнаёміцца з Максімам Галкіним. У Маскве заўсёды знойдзенца праца. Напрыклад, на будоўлі, каб вырабляць новыя аб'екты падрэвну (пра апошнія думакі стала нямодна). А яшчэ калі вельмі пашануе, то можна як-небудзь там і застасця. Пайшли, ніколі ўжо ня вернемся. Радзіма...

Вынішчэнне празнасьці

Калі глядзіш на гэты новы энэргічны стыль існаванья, энэргія якога ня мае вэктару, ніяма адчуваўнія, што на вачах у цябе падымлецца зі нізін сакаліна сям'я. Хутчэй, вырастасе новае матутнае, цвердалое насленіцтва, якога пакрысе пачынае пабойвацца.

Можна дастаць кулямёт і ўсіх расстраляць... Каб не наславілі славную славу працдку. Жорсткая ўтопія.

Або адразу ўсіх саслаць туды, куды ім хочацца. Таксама ўточні.

Рэальна — гэта перастаць быць «мірнымі людзьмі». Раздушыць «празнасьць» у барацьбе. Паставіць ўсіх перад выбарами. Каб ва ўсіх калісці «празных» з'явілася свая пазыцыя, сваё меркаванье і агульныя найвышэйшыя каштоўнасці. Вайну здаецца нейкім «князьдзім»...

катою, роўна ж як і паліць ды напівацца, быць «курсе дзела», атрымліваць адукашыю, раз на два тыдні хадзіць у рэстаран, адпачываць. Я заўважыла, што з моднага лексыкому «празнай» менскай публікі пакрысе сышодзіц універсальнае «абіццаца» на карысць яшчэ менш акрэсленага дзясясловы «аддынахах».

Паніцце творчай/нітвортчай асобы некаторых «празных» вельмі напружыла: «Творчы —

Час спускацца зь вяршыняў, або Ці бачны Менск з Братыславы?

Лёс эўрапейскіх нароўд больш не вырашаецца, як было ў мінулым стагодзьдзі, падчас сустрэч лідэрў вялікіх дзяржаваў. Чакаць, што для Беларусі нешта зменіцца ў выніку «саміту» ў Братыславе, значыць займацца самападманам, піша Віталь Тарас.

Паводле першага свайго значэння слова «summit» у ангельскай мове азначае «вяршыня». Некалі за савецкім часам сустрэчі паміж кіраўнікамі ЗША і ССРР супрауды выглядалі найбажнейшымі, «вяршыннымі» падзеямі ў міжнароднай палітыцы. Праўда, далёка не заўсёды сустрэчы ў вяршах прыводзілі да «разрадкі» — як у выпадку з Брэжневым і Ніксонам. Сустрэча Хрущова з Кенэзді, напрыклад, адбылася незадоўгім да Каўбаскага крызысу 1962 году, які ледзь не скончыўся сусветнай ядзернай вайной! А сустрэча Брэжнева з Каргрэмам у Вене пры канцы 1970-х гадоў толькі абастрасцю супречнасці паміж дзізвома ядзернымі звып-дзяржавамі. Вяршынныі тых супречнасці — асаўбіна што да по-глазу на правы чалавека і сувэрэнітэт суседзіх з Савецкім Саюзам краін — сталася ўварваныне савецкіх войскай ў Афганістан.

Былі, так бы мовіць, прамежкавыя саміты, якія запомніліся, хутчэй, анекдатычнымі падрабязнісцямі, чымся вынікам. Напрыклад, ад сустречы ва Ўладзівастоку ў Джордана Форда, які на кароткі час зрабіўся прэзыдэнтам ЗША пасля выходу Рычарда Ніксона, засталося хіба толькі воччае футра, якое таму падараўся са свайго пляча савецкі ген-сек.

Сустрэчы Гарбачава з Рэйганам, якія напачатку здаваліся сэнсацийскімі, чымся вынікам. Напрыклад, ад сустречы ва Ўладзівастоку ў Джордана Форда, які на кароткі час зрабіўся прэзыдэнтам ЗША пасля выходу Рычарда Ніксона, засталося хіба толькі воччае футра, якое таму падараўся са свайго пляча савецкі ген-сек.

Сустрэчы Гарбачава з Рэйганам, якія напачатку здаваліся сэнсацийскімі, чымся вынікам. Напрыклад, ад сустречы ва Ўладзівастоку ў Джордана Форда, які на кароткі час зрабіўся прэзыдэнтам ЗША пасля выходу Рычарда Ніксона, засталося хіба толькі воччае футра, якое таму падараўся са свайго пляча савецкі ген-сек.

так, скажам, сустрэчу прэзыдэнта ЗША з прэм'ер-міністрам Нідерландаў, дагнаць якія па аблівіявалага ўнутранага прадукту імкненія Расея, альбо з сультанам Брунзію, які таксама мае вялікія запасы нафты.

Паміж іншага, звычайным амэрыканцам, якія традыцыйна кепска разыбраюцца ў географіі, аслабіла ёўрапейская, даволі цікава адрозніць быўла югаслаўскую рэспубліку Славенію, дзе адбылася мінулая сустрэча Пуціна з Бушам, і Славакія, якая ўваходзіла ў склад ЧССР. Цікава, што для чэхуў рэзінца ў напісаныні называў гэтых дзізвых краін увогуле заключающа ў адной літары: Slovensko i Slovensko.

Зразумела, дыл рэссескіх палітолагаў і журналістаў — прынасім тых, хто болып-мени разыбраецца ў палітычнай географії, — рэзінца відавочная.

Славаччына непасрэдна мяжуе з Украінай, якая яшчэ нядайна, паводле негалоснай класыфікацыі Крамля, уваходзіла ў блізкае замежжа (чыгат, лічылася сатэлітам Москвы). Сацыялістычная Чехаславакія, у адрозненіі ад СФРЮ на чале з непадкантрольным Крампко Ёсіпам Цітам, таксама некалі была савецкім сатэлітам. Што Москву недвухсэнсуюна давала ўсюмя съвету ў 1968 годзе, калі ўвяла танкі ў Прагу. Братыслава, дарэчы, насперак легендам, тады таксама пратэставаў супраць савецкай інтарэнцыі. Іншая рэч, што славацкая вёска (як, зразты, і чэская) засталася ў цэлым абыякавая да ўводу «братніх войск» у краіну. Акрамя таго, славакі, якія зазналі даскрымінацыю з боку Прагі, традыцыйна больш прыхильна ставіліся ў савецкую эпоху. Сустрэчы Ельцина з Бушам-старэйшым і Клінтанам адбываліся найчайнейшай у рамках так званай «вялікай вясмеркі» (сямёра найбольш разызвітых краін Захаду плюс Расея), падчас якіх рэссескі прэзыдэнт рабіў сваім партнірам розных больш ці менш экзатычныя падарункі. Пры гэтым расеіскі лідар любіў пры выпадку ці без усілякай нагоды паўтараць «Мой сябар Джордж» ці «Мой сябар Біл».

Пра сустрэчы ціперашняга прэзыдэнта Расеі з Джорджам Бушам-малодынм, хоць гэтыя «саміты» належалі да самея, так бы мовіць, найноўшай гісторыі, увогуле цікава нешта прыгайдаль. Гэта ўжо хутчэй задача для гісторыкі, адмыслобудаў у дыпламатычным пратаколе ці іншых спэцыялісту вузкага профілю. Страга какужы, гэтыя сустрэчы наауглі пляжка называю савітамі. Бо никому з заходніх журналістаў ніякім з заходніх журналістаў ніякім

юбілей, павінны будуть, на думку Крамля, на проста засвідчыць са съвятойчай трывуны Маўзалею сваю пашану Пуціну і кампаніі, але як бы асывіцца свайя прысутнасць адраджэнне Москвы як стаўпца вялікай дзяржавы — ад Балтыйскага мора да Күпшкі і Чхага ажану.

Вось чаму такую ізворовую рэакцыю выклікае ў Москве адмова прэзыдэнта Літвы Адамкуса прыняць запрапаныне на съвяткаваныя 9 траўня або заклік прэзыдэнта Латвіі Віке-Фрайбергі да рэссескага кіраўніцтва прызынца, што ў выніку вызваленія краін Балтыйскіх пасыяў вайны туды ўсьлед за гітлерскай акупацыяй варнулася акупацыя сталінскай.

Ды што там Вільня з Рыгай! Варшава выклікае ця і наўпачыла большае раздражненне ціперашняга рэссескага кіраўніцтва. Замест таго каб дзякаўляць рэссескаму народу за вызваленіе польскай століцы (натопленай у крыві немцамі з маўклівай згоды Сталіна), Варшава асмельваеца съёня ўшемпашыцца ў падзеі ва Украіне, якая заўсёды лічылася маскоўскай вотчынай!

Успрыманыне Дня Перамогі як нейкай чароўнай фееріі адраджэння Вялікай Расеі можна было бы лічыць трывыненем хваросты постімпorskіх съядомасці. Але ж хваросты на галаву людзі выклікаюць на толькі спачуванне — яны могуць быць панросту небясьпечным для іншых праўса неад্বікнава агрэсіўнасці.

Прыступы перадэвіточнай ліхаманкавай пызаффрні ў тым часам ахапіў і беларускіе мас-мэдія. Напрыклад, тэзу аб тым, што, карыстаючыся пактам Молатава—Рыбніцтва, Савецкі Саюз акупаў Літву, Латвию і Эстонію, Беларускіе тлесбачаныя паспрабавала абергнуць вуснамі гісторыка па прозычыні Новік. Ен аўтарытэтна заяўві ў тэлеэферы, што ў 1940-м годзе ў названых краінах, як усім вядома, адбыліся дэмакратычныя выбары, у выніку якіх вольныя балтыйскія народы дабраахвотна далаўчыліся да СССР. Треба думаль, што, калі б на выбарах тады перамаглі буржуазныя ўрады, савецкія войскі і не падумалі б перайсці дзяржавай, каб займаць стратэгічна важнае

месца ў амэрыканскай замежнай палітыцы. У сэнсе пагрозы амэрыканскім інтарэсам Москва турбуюцца не напашаць болей, чым КНДР або Іран. Так, ядзерныя патэнцыялы гэтых дзізвых краін вельмі непаконці Вашынгтон. І Москва неўзабаве рызыкуе патрапіць у пяраг ворагу ў складзе заходніх інтарэсів.

Ядзерная зброя, з улікам разы-

віціцай найноўшых ваенных ядзерных тэхналёгій, усё больш ператвараеца ў збору ўчарашняга дня. Тут на месца амэрыкіяў вялікай альянса падтрымкі перавагі гэтых сучасных тэхналёгій. Відавочна адно. Адстаянне Расеі, ды, зразумела, усіх астатаў постсовецкіх краін, ад дзяржаваў Захаду (включна з Японіяй і Паўднёвай Карэй), а ў недалёкай будучыні, магчымы, і ад КНР стала незвортным і фатальным. Толькі Москва ўсё яшчэ на хоча зъмірыцца з гэтым фактам. Вашынгтон імкненца выкарстоўваць Москву ў нейкіх сваіх ляжальных інтарэсах — напакіпіці барабаны з міжнароднымі тэрарызмам, пашварнай ўшыльні на краіны Цэнтральнай Азіі, працівагу ўзміненію Эўразіяў і г.д.

Пры такім раскладзе Беларусі ўвогуле німа сэнсу разыльваць на колькі-небудзі сур'ёзную ўагу з боку Вашынгтону, паколькі яна ўсё яшчэ пазыцыянія Захадам — найперш ЗША і Англіі — Савецкі Саюз пасцярпей бы поўную паразу ў вайне з нацысцкай Нямецчынай. Таму ціперашня спробы Москвы паказаць сябе адзінным вызваліцелем чалавечтва ад фашызму, ды яшчэ вызваліцелем бесскарыслівым і гуманным, выгляджаюць сама меней изўклюзівна.

Але ці будзе спрабаваць прэзыдэнт Буш пашучваць ці, інакші кажучы, прывесці ў стан прытомнасці свайго «сабра Пуціна» ў сувязі з лёжым і паўсюдным згораваннем дэмакратыўнікі Расеі ды адраджэннем імпэрскасці ў рэссескай замежнай палітыцы? І ці паспрабаць амэрыканскі прэзыдэнт закрануць пытаныне аб дэмакратыўнікі ў Беларусі, якую дзяржаву сакратар Кандаліза Райс ніякім запічыла ў пяраг апошніх тыраін съвету?

Адказ, як пададзіцца, добра відомы нават тым, хто ўсё яшчэ ўскладае таго роду спадзіванні на амэрыкано-расейскія саміты. Гэтага не адбудзеца. І не тыму, што ЗША не зацікаўленыя ў дэмакратычнай, а значыць, больш прадказальнай Расеі ці не зацікаўленыя ў дэмакратычнай Беларусі. А таму што Расея, у адраджэнне ад колішняга ССР, на толькі не яшсе непасрэднай пагрозы Злучаным Штатам, але і не зъяўляеца на съёняшні дзень настолькі ўпізвавай дзяржавай, каб займаць стратэгічна важнае

але ў гэтым ёсць падстава і для аптымізму. Яшчэ на так дайно Эўрапейскі Звяз ды ЗША няшмат увагі надавалі і Украіне. Украіна сама прымусіла асобе гаварыць, прыслухоўвацца да яе і нават усур'ёз пачаць амэрыкую ўзміненію інтарэсів іх.

Лёс эўрапейскіх нароўд больш не вырашаецца, як было ў мінулым стагодзьдзі, падчас сустрэч лідэрў вялікіх дзяржаваў. Чакаць, што для Беларусі нешта зменіцца ў выніку «саміту» ў Братыславе значыць займацца самападманам, са

Зачараванье Барадуліным

Пра Р.Барадуліна шмат могуць расказаць назвы яго кніг. Ён зачараваны съветам прыроды: спавядасца, што любіць і «маладзік над стэпам», і «спадчынае возера маё. // Вечнасцю прывечанае // Вечальле» («Вечальле»), і «вартыне ў першы снег», і «сонца съмех, // і аблачынак апошні снег // п'ю зь неба, як з поўнага кубка, нагбом...») («Нагбом»), і «рум» на беразе ракі, адкуда сілаўлялі плыты, і «маўчанье перуна», і «белую яблыню грома», і «съвіта пчаль».

Пазат апісвае чароўную краіну кахання (кніга «Адам і Ева»): «А я вывожу, як школьнік. // Імя твое на снігу» («Дзень пачынаю...»). Хоча, як і ў маладосьці, па-ранейшаму «рунесь, красаваць, налівацца!» «Неруш» некранутых тэм і вобразаў ён з дапамогай высокай «Амплітуда съмеласці» ператварае ў «Абсяг» індывідуальна-непаўторнай пэзіі, якая пішацца цігамі дойгай «Лініі перамены дат». А ягоная «Самота паломніцтва» з «Эвангельлем ад Мамы» нагадвае, што «Граба дома бывае частцей...», і абыцца «Мілазэрнасыць плахі», бо сапраўднае застасцца. Заканамеры працяг яго сібірскіх шаркаў («Абраозу без абразы») — «Дуліны ад Барадуліна» (на нашых вачах нарадзіўся іранічны жанравы сыноним «барадулінскі эпіграма» — «дуліна!»). А якія ўзінёслы-чароўныя назвы барадулінскіх прысьвічэнняў жанчынам — «Рэзвансны верш», «Акрамро», «Акраанімсны»!

Пазат экзыстэнцыйна-тонка адчувае самоту, шануе духоўнага Бацьку і родную Маці — крыніцу сваёй творчай моці і маўгутнай мойнай стыхіі («Я цяпер як апошні колас. // З самых родных яшчэ засталіся / / Бацька Бог ды ад мамы Голас»). Уздычны сын, які шмат вершаў прысьвіццю маці Куліне («Толькі ў мамы // Самы суворы дакор // І пішчотнейшы самы»). Рыгор Іванаўч любіць і ўнучку Дамініку, якую ён вучыць і ў якой вучыцца: «Размову вяду з Дамінікою. // Яна мне й кажа скрэкт: //

У каго сэрца вялікае, // Той пражыве ўвесь съвет...» («Размову вяду з Дамінікою...»). Толькі эты пазат можа з лёгкім гумарам, з нечаканымі вобразна-сътканнымі паваротамі так апісаць эратычныя жаданіні: «Дзе зор. // Да раздзімак галіжтыка? // Малю ў вечаровым запале. // Каб гузік ўсё з халаціка, // Як зын'чі, // З твойгаго апалі» («Маленъне да твайго халаціка»).

Узінёсласцю мілоснага пачуцця краінае: «Я думаю ўвесь час // Ня думаць пра цябе» («Марнае старанне»). Уздымае настрой ода-прысьвічэнне «Дзяўчутам філфаку»: «Ад абласцікі да макаўкі // Ві ў сюжэтах, парадунінях, // Мройнавокія філфакуі, // Рыфы глухне перад вами»; «Усьміхненесця, філфакуі, — / У душы ўзыходзіць зоры». Калі пазат быў немаўлём, бацькі пратэсціравалі яго па-сляянску, і дзіці выбрала бурак, а не паперыну (значыць, будзе аратым, сейбітам). «Падвердзіўся тэст: // Зь відана да цямна // Ару я даволі // Гі сею ўволню: // Насенінне чорнае,

Юлія Драгашевіч

«Белое поле» («Тэст пачывердзіўся»). Ужо стаўшы валхвіцом Пэзіі, аўтар набліжаеца да разумення як сутнасці: «Лірычны верш — // Юнак дзвісной моці // І // Мужчына, // Што адчуў свою бяду. // Касмічны сон // Усіх зімных эмоций. // Табе на плаху // Галаву кладу» («Юнак і...»). У творах Р.Барадуліна «Асацыяцыйны караваны // Па ўсіх радках накіраваны» («Паэтам»). Ён падказвае іншым творцам: «Сам дбайшь аб слыбце // І думаць пра дакоскі. // Прадумай сам сабе // Ад кропкі і да коскі» («Паэтам»). Як волытвы майстар, пісменнік з гумарам раіць маладзейшым, як церабіць шляхі да Парнасу («Выпуклай па мірката // І не саступай нікому», рабі самарэкліму, «модна фатаграфавацца // Навучыся тэрмінова: // Выгляд скажа больш, // Чым слова!», жанісі з дачушкай генія і інш.). Ня выйдзе — на варта перажываш: «А я ня ўдасца на літполі // Свой пакінучь вечны сълед, — // Хоць бы насылядзіць уволню!»

(«Як у геніі прабіща?»).

Аўтар (з усъмешкай) дзеліцца і сваім вольпітам перастваральніка сусъветнай пэзіі: «Перакладаеш вялікага — // Часова // Вялікім робішся» («Перакананьне перакладчыкі»). Р.Барадулін дае наказ сучаснікам не забываць пра духоўнасць і ідэалы: «Есьць варыва — // Для чэрвя, // Для сэрца трэба — // Верыўся!» («Помні!»). І дзеліцца сваім крэда — несьці ў слове высокую духоўнасць, каб застасцца ў памяці нашчадкаў: «Хоць вея твой — краец веташка, // Шлях людзям знач ты, жыцьцем покі, // Каб не разбіщаць як машка, // Аб ветравое шкло эпохі!» («Хоць вея твой — краец веташка...»). Пазат шчыра любіць радзіму («Беларусь — бера белых буслоў») і просіць нас не забывацца на сваі нацыянальныя карані: «У кожнага беларуса // Беларус // Хай чуеца, // Як зоры ў аралі, // Каб замак духу нашага // На друж // Патрушыць землятрусы // Не малгі!» («Змусь!»).

Падчас вучобы на філфаку БДУ мянен велимі ўразлі кнігі Р.Барадуліна «Мудрэ са ступаю» (1988) і «Граба дома бывае часцей...» (1993). Прачытаўшы іх, імкнулася чытаць ўсё паэта, што паграпіці пад руку.

Барадулінская пэзія мянен прыцягнула жывапісна-пластычны съветам, які ўспрымаеца ўсімі органамі пачуццішай: мовай, напоснай ушацкімі крыніцамі; маўгутнай народнай стыхіяй, аўтарскімі іншыялітамі. Ягоная пэзія як рака, дзе ёсьць ўсё — ад выготкі (маші Куліна, радзіма-Вушачына, беларуская мова) да вусыя (асэнсаваныне доўгата шляху, месца — свайго і іншых пісменнікі) — у сучасных літаратурных праклесе, стварэннісве свайго мастацкага съвету і карынты съвету ў згараўнісаньям, завершаным выглядзе).

Віншуючы сп.Рыгора з 70-годзьдзем, звичу яму, дбайнаму сейбіту, і далей узбагачаць беларускую пэзію сваімі вершамі і самому «рунесь, красаваць, наліваца» на яе ніве.

І слова
Жалудамі з дуба
У аральлю душы спадаюць.
І прастаюць там навечна
Расток радка,
Галінка верша...

Тапіяна Барысюк

Рыгору Барадуліну

Рудымант мінілага — клінок.
Ы і на «б» няма, здаецца, слова...
Госпадз! Як цягне Вечны Бог
Орден даць табе, мой друг вясковы.
Рубай Хаямавы чытаць
У азёрным съне маёй краіны —

Бог за тое здыме Благадаць,
А Пярун гнёў ярасны абрыйне.
Роспачы няма, што ты стары.
Ад тваіх «старэчых» выдумленяняў
Да твай Майсеевай гары

У душы, здаецца, крок: сумленыне.
Літасці! Прашу толькі яе,
І цяпер ты, апантаны ў трэлях,
Не адмовіш, нам усім нальш
Увечары таго, што п'еш ты, келіх.

Веру: ёсьць Вялікі Пераклад
Евангелістичнай Вечнай мовы...
Чорту, дзядзьку, ты на цесьцы, ня брат.
Норнай сын. Мяча прылад кръжовы.
А калі пачуеш ты свой знак, —
Сівізна твае фарбue вусы, —
*****
Цвёрдым будзь, як рускі цвёрдым знак,
Мяккім будзь, як сымбаль Беларусі.

Аляксандар Рыгоравіч

Рэдакцыя далучаеца да віншаваньняў з 70-годзьдзем народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна.

Вялікі съвяточны сольны канцэрт
Зымітра Вайцюшкевіча
прысьвечены 70-ці годзьдзю народнага паэта Беларусі
Рыгору Барадуліну
Таксама удзельнічае Але́сь Камоцкі
Съпяваем разам з Рыгорам Барадуліным!

4

сакавіка,

19:00

Дом літаратара
(пл.Перамогі, вул.Фрунзэ, 5)

Даведкі:
6490888, 7662425, 4006774

X-files: лазанкі

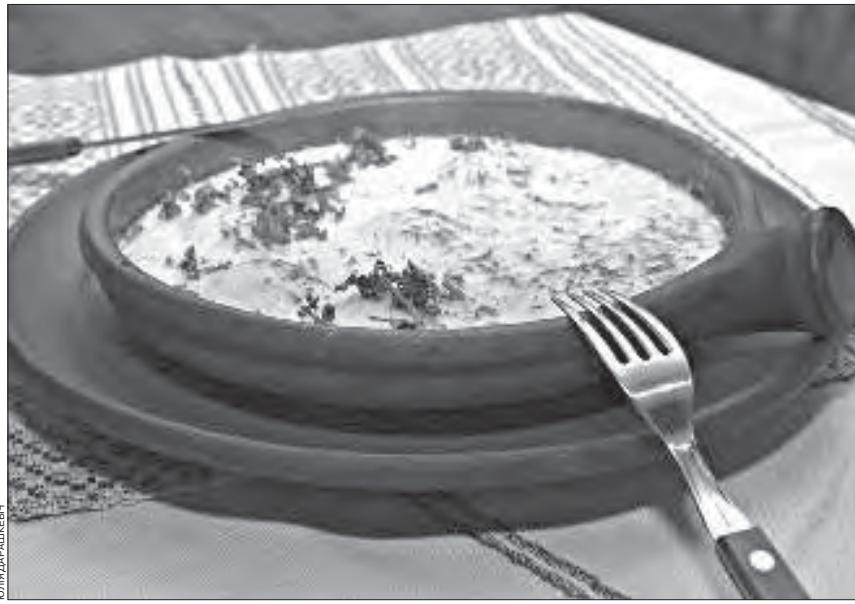
АЛЕСЬ БЕЛЫ

Часам з корпусу стравы беларускай кулінары ўспадаюць простатакі знакавыя стравы. Ці на самы красамоўны прыклад — лазанкі.

Гэтая мучная страва вядомая этнографам досьць даўно, нават ва ўсе энцыклапедыі трапіла (шкада, што адказныя за нацыянальную кулінарную іх няўважліва чытаюць). Як робіць або нідаўна рабіць лазанкі ў беларускай вёсцы? Круга замышана цеста з пшанічнай, жытнай або грэцкай муки тонка раскачвалі, рэзалі на кавалкі (квадраты, трохкунтнікі), варылі, адіджвалі, залівалі салам, алеем з цыбулій ці съмтаянай, у пост пасыпали цётым макам, тоўчаным семем, размытый ягадамі.

У больш дасканальных варыянтах адвараныя лазанкі тушылі ў пячным духу са съмтаянай або запякалі з мясам, капустай і інш.; часам смажылі. Страва шырока вядомая ў Браслаўскім, Мідзяніцкім, Ваўкавыскім раёнах, часткоўна на Магілёўшчыне, цэнтральным і ўсходнім Палесці — зрешты, гэта толькі месцы, дзе лазанкі зафіксавалі этнографічныя экспадыцы, з чаго зусім не вынікае, што іх ні ведалі ў іншых рэгіёнах Беларусі.

У некаторых раёнах заходній і цэнтральнай часткі краіны, на

Лазанкі, згатаваныя ў менскай рэстарацыі «Камяніца».

ЮЛІЯ ДАРДЗІЧКІНА

Магілёўшчыне лазанкі пяклі з пшанічнай муке («краснаком») у форме «кантовых» кавалачак (іх называлі ламанцамі). Елі з ўпартым макам, семем, звичайна на посную кульцо. Лазанкі ўжываліся як дадатак да супу (напрыклад, грыбных) або для прыгатавання своеасаблівых запяканак.

Але пра лазанкі можна даведацца значна больш. Напрыклад, калі падгледзеце працьшылу ў нашым заходнім плоце, дык заўажылі, што ў польшчы таксама ёсьць лазанкі, прычым на толькі ў этнографічных энцыклапедіях, але і ў кулінарных книгах, і больш за тое — у сямейных ды рэстаранных мэню! А гісторыкам матэрыяльнай культуры, апрош таго, видама яшчэ, што лазанкі (ці польская, ці беларуская) — гэта адаптация славутай лизані, адной з найбольш папулярных страв італьянской

кухні. Ужо гарачэй?

Што ж, і ў польскага далалягіду ёсьць свой абсяг — то мусім пакінуцца берагі Віслы і перанесьціся ў думках на Апеніны. Італьянцы, канечнеч, мала што ведаюць пра нашы лазанкі, але затое гісторыю лазанкі вывучылі досьць добра. Лазанья (Lasagne), як мяркуюць, — найбольш старажытная форма макарон.

Лічаць, што пчатковка ў Старожытнай Грэцыі словам «laganon» называлі пляскатую хлебную адкладу; рымляне, пазычышы яе ў грэкаў, началі разразіць яе на тонкія скрылі, якія называлі «lagani». Іх любілі Цыцерон і Гарадзіц. Лічыцца, што «lagani» ўжоўлі з сябе съмтаянай палоскі цеста, якія дадаваліся ў тушаную садавіну або ў супы. У раннія сядзінечкі страва трансфармавалася ў разнавіднасць мучных

клёцак, якія дадаваліся ў гаршчок з тушаным мясам або садавінай. У часы Марка Поля (XIII ст.) лазанья ўжо ў асноўным была падобная да сучаснай — тонкія пляскатыя широкія кавалкі цеста, звычайна прамавугольныя, а пры сучаснай мававітвай вытворчнасці пераважна гафраваныя, накшталт шыферу, спачатку адвароўваюцца як лошыны, а потым тушацца ў печы ці дугоўцы з разнастайнымі дабаўкамі (садавінай, мясам, грыбамі і г. д.). Багата ў якіх італьянскіх рэстаранах Беларусі лазанью можна пакаштаваць без асабіўных праблем — але пасправайце запытана там пра беларускую лазанкі! Зрешты, чаму на менавіта італьянским рэстаранам не расплачваць адраджэнне незаслужанай забытай стравы? У якасці нашага невялічкага ўніеску ў гэту справу даём некалькі актуальных рэцэптаў.

Лазанкі

350 г муки, 2 яйкі, 3—4 лыжкі вады, соль

Муку прасаець на раскатачную дошку, зрабіць паглыбленыне, убіць яйкі, уліць ваду, перамішваць да атрыманыя загустыць, цьвердзяваць масы, старанна сфармаваць, падзяляць на часткі, тонка раскачаць і пакінць цеста, каб падсохла. Затым пасыпачаць мукой, скруціць у ролку, якую скроціць на палоскі шырынёй 2 см, а іх падзяляць на квадраты і раскачаць па дошцы. Лазанкі апускаць на кіпячу падсоленную воду, перамішваць, прыкryць накрыўкай, паварыць, адцадзіць, злыць гарачую воду.

Лазанкі па-літоўску-1

Цеста — як у папяраднім рэцепце.

Нацынка — 200 г вэнджанай каўбасы, 2/3 шклянкі съмтаяні, 2 яечныя жаўткі, 2 цыбуліны, 1,5 лыжкі тлушчу да паніровачных сухары для формы, соль і перац на смак. Лазанкі згатаваць, як у папяраднім рэцепце. Цыбулю аббаць, абымць, дробна парэзцаць, пасмахніць, перамішваць са згатаванымі лазанкамі, парэзанай на скрылі каўбасой і съмтаянай, перамішваць эль якіам і жаўткам; пасаліці і папярчыць. Затым выкладзецца ў форму, нащыраваную тлушчам, і пасыпанацу сухарамі, выраўнаваць паверхню і запячаць.

Лазанкі па-літоўску-2

Цеста — як у першым рэцепце.

Нацынка — 200 г вэндліні ці вэнджанай каўбасы, 40 г сущаных грыбів, 100 г жоўтага цвёрдага сыру, тлушч і паніровачных сухары для формы, соль і перац на смак.

Лазанкі згатаваць паводле першага рэцепту. Грыбы вымыць, вымачыць, згатаваць, парэзцаць на палоскі разам з вэндлінай, перамішваць з лазанкамі, аздобіць прыправамі. Затым пераклакніць ў форму, змазаную тлушчамі і пасыпаную сухарамі, выраўнаваць паверхню, пасыпачаць цётым сырэм і запячаць.

ЮЛІЯ ДАРДЗІЧКІНА

АЛЕСЬ БЕЛЫ (нар. у 1968 у Менску) — даследчык гісторыі матэрыяльнай культуры. Сябар радкалагіг часопісу «Спадчына». Ляўрэт прэміі Беларускага ПЭН-цэнтра імя Ф. Багушэвіча 2001 г.

ПОШТА І КАМЭНТАРЫ

Як мы на «Эўрабачаньне» паедзем?

Менавіта такая думка ўзьмела, калі знайшоўся той чалавек, якому лёс наканаваў паказаць, што за ПОП-прадукт вырабляюць на шайне краіне. Прадстаўляль нашу дзяржаву на Эўрабачаньне-2005. Этай ахвярай, энту прафрабце, пераможцай стала Анжаліка Агурбаш, у

мінульым вядомая як Ліка Ялінская.

Разглядзім нашы рэальныя шанцы.

Самыя рэальныя варыянты — гэта гроши мужа Анжалікі, за якія можна купіць на толькі Эўрабачаньне!

Варыянт два: нікуды ня ехадаць.

Паводле трэцяга варыянту мы пераможам, калі ад Раесі паедзе Пугачова, а ад Украіны — Сядзюцька.

Варыант чатыры: адп-

равіць Славу Корану ў Кіев з навуковай працай «Рок-музыка ў нашай жыццяздейнай».

Самыя рэальныя варыянты — гэта гроши мужа Анжалікі, за якія можна купіць на толькі Эўрабачаньне!

Варыянт два: нікуды ня ехадаць.

Алег Заяц, Менск

Вечнае безграшоўе

За студзень прыйшоў рабунак за «камуналку» на 135 тысяч. За лістапад мы плаціў 105 тыс., а летась за люты — 75. (Жывём 4 чалавекі ў стандартнай трохпакаёўцы). Гэта ўсё тэль міфічныя +2%» росту ў месяц, пра якія гаварыў Лукашэнка. Аддам на камуналку цяпер каля 17% нашых месячных даходаў (я настайніца, мум кампуштаршчык). Калі лукашысты гаворяць пра 6—7% даходаў, якія «насельніцтва» траціць на камунальныя плацяжы, яны,

мусяць, па сваіх заробках ме-

раюць.

Калі ж далаучаю да камуналкі аплаты за электрычнасць, тэлефон, садок — куды трэба яшчэ ўсё купіць самім, ад мыла да туалетнай палеры, — у міні заставеца на еху і лекі дзесяцім. Хто жыве, як мы, той міне зразумее і падтрымае. Я стамілася ад вечнага безграшоўя. Хай мне ні дураць галаву. Я ведаю, што мы зарабляем па 4 разы менш за палікаў. Я хачу, каб у краіне зъмнілася кіраўніцтва!

Вольга Дз., Менск

Вяртанье да «пана»

Пэўна, для Яна Станкевіча слова «спадар» мела значэнне «не-таварыш» і «пана», бо тык слова несылі ідэалічныя цяжар на той момант: «пана» — прадстаўнік польскай адміністрацыі, «та-

варыш» — бальшавік. Але з псыхалягічнага пункту гледжаныя слова «спадар» мае ўспрыманы большасці насељніцтва адмойнае значэнне. Прынамсі, асацыююцца з паразамі прагрэсіўных сил. Ці на чын цепер пеградзецца пэўныя моўныя палахэніўні? Ва Украіне буржуазна-дэмакратычнай рэвалюціяй пасыпалаць ажыцьцявілі «пана».

Народу, каб стаць вольным ды заможным, неабходна неяк шляхетна звацца. Да яго — рабочага МТЗ, калгасніка, настайніка — трэба і гэтак шляхетна звязацца. Тады ён, народ, яго прадстаўнік, адчые сябе паважаным, панам на толькі «сахі і касы», але і ёй сваім зямлі.

Народу, каб стаць вольным ды заможным, неабходна неяк шляхетна звацца. Тады ён, народ, яго прадстаўнік, адчые сябе паважаным, панам на толькі «сахі і касы», але і ёй сваім зямлі.

Лісты мусяць быць падпісаны, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам. Наш аддрес: а/c 537, 220050, Менск. E-mail: nn@promedia.by.

Факс: (017) 284-73-29.

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сایце www.nn.by чытакія лісты, водгукі і меркаванні.

З прычыны вялікага аб'ёму пошты, мы на можам пацвярджаць атрыманыя Вашых лістоў, якія можаць быць пакінутыя.

Непублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права раздагаваць дотыкі.

Лісты мусяць быць падпісаны, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам. Наш аддрес: а/c 537, 220050, Менск. E-mail: nn@promedia.by.

Факс: (017) 284-73-29.

КОШТЫ

На платных прыватных абвесткі (для прыватных асобаў) на с. 24

Рэкламныя расценкі:

— да 20 слов (тэкставы модуль) — 4100 руб.

За кожны наступны 20 слов (тэкставы модуль) — 4000 руб. Аформленая абвестка з лікам кошту арыгінал-макета за 1 см² — 650 руб.

Абвесткі палітичнага характеру і да грамадзкіх арганізацій аплучаюцца паводле рэкламных расценак для камэрційных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пераказаць гроши праз пошту на разылківую рахунку УНН № 152-Р. Радзільныя газеты «Наша Ніва», вул. Калектарная, 11, Р-н 52, 2200012 г. Мінск, адр.: 2200012, код 764.

На зверотын бакі блізкі паштовага пераказу ў сэктар «Для пісмовых паведамленняў» запісвашца дакладна і чытальна тэкст абвесткі, тэлефон для связі

і гаварыўкава дадацца сказ: «За рэкламныя паслугі».

Даведкі праз т. (017) 284-73-29

Воля да перамогі

Суд Першамайскага раёну Менску задаволіў пазоў кіраўніка слонімскай грамадзкай арганізацыі «Воля да развіцьця» супраць Беларускага тэлебачання. 16 сакавіка 2004 г. у «Панараме» гардзенскі карспандэнт BT-1 Мікалай Мельнічэнка сказаў, што Варанец на грошы праграмы TACIS фінансуе апазыцыю. Слонімскі актыўіст падаў у суд, каб абараніць гонар, годнасць і дзеяловую рэпутацыю — свае ды арганізацыі. Судзьдзя Лілія Ціліца прызнала рачоны Варанец і абвясціла BT абергнуць няправду.

Былы «аўганец» Міхась Варанец (на фота) у ліпені 2004 г. выйграў суд у слонімскай падатковай інспекцыі (наконт выплаты падатку з грошей, атрыманых па праграме TACIS), цяпер — у BT.

«НН»: Звычайна на аналагічных пракцисах BT суд вырашае, што журналіст тэлекампаніі выкідае прывінне меркаванні і яму мусіць прынесьціца да адказнасці. Як

Вам удалося выйграць працэс?

МВ: Думаю, гэтае пытанье трэба задаць судзьдзі. Но пазыція суду адыграла вызначальную ролю. У дэмакратычнай

прессе звычайна прынята паказаць так: калі судзьдзя прынімашыне не на карысць дэмакратычнага боку — значыць, ён служжка рэжыму. Калі вырышу наадварот — значыць, нехта даў таксама ўказанне. Складаеца ўражанне, нібы права на ўласную годнасць уласцівася толькі дэмакратам, а не дзяржаўным чыноўнікам.

Мы (я і юрист Юры Чавусаў) карысталіся на пракцесе толькі юрыдычнымі тэрмінамі і прадявілі суду дакументы, якія не выклікаюць сумневу. Калі мы хочам павагі да сябе, то не павінны папікаць той жа суд ці BT у несумленных учынках, ня маючи

ТАЦІЯ ПЛАХЕТКА

працягу?

МВ: Цяжка меркаваць: адны арганізацыі, якія працавалі па праграме TACIS, былі прынужнены да адказнасці, другіе — не. На міне слонімская фінансавая міліцыя нават заводзіла ў красавіку крымінальную справу з гэтай прычынай. Аднак спыніла я яшчэ 10 лістапада (аналігічную справу БХК закрылі пад Новым годам). Цяпер я абсардківаю законнасць адкрыцця гэтай крымінальнай справы і прашу пакараці вінаватых — набраў ужо цэлых тры месцы прапаскі, чакаю адказу за подпіс генэральнага пракурора. Маж пазыція тут такая: сёння на мяне завялі крымінальную справу, ханя я быў невінаваты й для яе не было падстав, а заўтра могуць прыйсці ды пасадзіць ні за што. Я супрадзяк гэтага буду змагацца!

Гутарыў Аркадзь Шанскі

Пачуцьце еднасці на восьмі палосах

Аднавіўся выхад газеты «Навіны БНФ»

Тры з паловай гады Партия БНФ была калі не бяз голасу, дык, прынамсі, без мікрофона — менавіта на столкі расцягнуўся першынасць у выхадзе газеты «Навіны БНФ». І вось, на літоўскім сойме Фронту партыйцаў чакала прыемная неспадзянка — акуратнае стосы съезду-жандарукаваных нумароў газэты. Маўляў, частуццае, калі ласка!

Газэты прадукт фронтаўскай журналістыкі атрымаўся дастаткова пажыўны, ня глядзячы на спартанскі памер інфармацыйнай порці (весом палосаў штогод). Газэта выдае не стандартны

прапаганды партыйных ідэяў не перабралі, зь першам у выглядзе вострай крытыкі рэжыму — таксама. Усяго ў меры.

Большасць твараў — маладыя, але ўжо добра знёмыя. Бачна: маладафронтавскае пакаленне аперыліся, апранула пінгвакі з гальштукамі. Выбівашца з шэрагу хіба што Рыгор Барадулін у сваёй скуроні камізэльцы — «Навіны БНФ» віншуць яго з 70-гадзідзлем.

«Навіны БНФ» на робяць прэзэнці на шырокі ахоп нацыянальных падзеяў. Разам з тым, Фронт выдае не стандартны

партыйны бюллетэн, а менавіта газету — нават інгліцэй на тое, што яна выхадзіць накладам 299 асобнікаў фартамах A4 ды распаўсюджваеца не праз шапкі, а бліспатна — «на працох унутранай дакументацыі». Газета пранікану пайнавартасны набор тэматычных стронак: «інтэрв’ю», «аналітыка», «ргг’ёны», «еканоміка», «за межамі». Ёсьць і спецыфічны паласа «цэнтральная сядзіба» — у першым нумары адноўленай газеты голас з управы БНФ падаючы лідар партыі Вінцук Вячорка ды ягоны намеснік Аляксей Янукевіч. Іх артыкулы звычайна падрыхтоўкі да прэзыдэнцкіх выбараў.

Галоўная задача «Навіны БНФ» — падтрымліваць сувязь паміж сталічнымі кіраўніцтвамі ды сябрамі партыі ў рэгіёнах. Справа выключчай важнасці, улічваючы тое, што авабізовая перарэгістрацыя партыйных суполак пагражает амаль цалкам зыншчыцу апазыцыйнай інфраструктуру, калі партыя згубіць падзенную частку памяшканняў, у якіх размяшчаюцца яе структуры на месцах. «Навіны БНФ» зробіцца той віртуальны прасторай, у якім сябры Фронту зможуть адчуць сваю еднасць. «А пачуцьцё еднасці дадаць нам моць», упэўненая рэдкалегія «Навіну БНФ».

Алесь Кудрыцкі

СЪЦІСЛА

Пракуратура Чарнігаўскай вобласці Украіны 9 лютага расічала крымінальную справу па факце затрымання на мяжы актыўіста беларускай апазыцыі Аляксандра Атрошчанкава, Зымітра Бандарэнкі, Зымітра Бародкі і Уладзімера Кабца пасля вяртання іх з вандруйкі ў «ранзансі Кіеў».

КДБ Берасцейскай вобласці 14 лютага затрымаў жыхара Кобрина, актыўіста Беларускіх хрысціянскіх прэс-груп абароны правоў чалавека ў съязме Расейскай і ўкраінскай царквей эвангельскіх хрысціян Аляксандра Казарэза і завёў на яго дэльту крымінальную справу — за махістства і падбожку, а таксама выраб або выкарыстанне падбожных дакументаў. Казарэза вінаваціць, што перадаў падрывныя дакументаў, якія сведчылі пра падтрымку перасылед.

14 лютага намеснік старшыні Сакозу палікі Беларусі **Юзафа Пажэцкага** асуздзіў на 10 сутак старшыню арганізацыі Тадэвуша Круцкоўскага звязы, што Пажэцкі яго звіў.

Актыўістка незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» з Барысава **Святлану Нетьлькову** дапытана 14 лютага ў сябе дома: съследчы цікавіўся ейным узделам у вулічных пасяльнях і рэформічных акцыях у Менску.

Падчас расклейкі ўдзелак і распаўсюдзу «Свободнай газеты» ў Барысаве 14 лютага былі затрыманы актыўісты «Зубра» Аляксандар Малчанчук, Міхал Стараўгайтаў, Віталь Янкоўскі.

Крычаўская рэйнаная пракуратура 14 лютага вынесла афіцыйнае папярэджанне заснавальніку й рэдактару недзяржаўнай газеты

«Вольны горад» Уладзімеру Кудраўцаву: у пракуратуры лічыць, што ў матэрыялах выданыя ёні абразы на адрас улады ўзялі рэвалюцыі, абвешчанай Клімавым.

Актыўістку АГП **Людмілу Гразнову** 15 лютага выклікалі ў пракуратуру Беларусі: съследчы з аддзела нагляду за выкананнем заканадаўства ў СМІ Павал Радзівонава цікавіўся сінімі крыніцамі для складання спісу парушэнняў правы чалавека.

У пракуратуры Наваполацку 16 лютага выклікалі прапаведніка **Зымітер Салаеў**: ад яго запатрапівалі тлумачэнія наконт прапаведнічай дзеяйснасці ў выпуску блог-тэмані «Наша права».

Кіраўнік ліквідаванага ГА «Грамадзянскі ініцыятывы» з Гомелю **Віктар Карніенка** 16 лютага выйграў справу супраць пашпартна-навізавай службы, якая забараняла яму выезду за мяжу.

Адміністрацыйная камісія Фрунзенскага райвыканкаму Менску 16 лютага спыніла справу супраць **Аксана Новікаў**, затрыманай за збор сродкаў на «аранжавую рэвалюцыю» ў Беларусі і абвінавачанай у жабраванні. Новікаў зрабіў вусную заўбунту.

Сойм ПНБНФ 17 лютага атрымаў пісмове папярэджанне ад Міністру па парушэннях Жыльлёвага кодэкса: партыйныя структуры па-ранейшаму зарэгістраваныя на прыватных кватэрах. Цягам месяцаў павінны вырашыць пытанье.

17 лютага Рада РГА «Беларускі Хель-сінскі камітэт» разглядела папярэджанне, вынесене Міністрам у студзені 2005 г., і пастаравіла аспрэчыць яго ў Вярхоўным су-

дзе: Міністру признаў незаконнымі накіраваныя ў якасці назіральнікаў начальнікі БХК і накіраваныя прадстаўнікі БХК для абароны правоў асоб, якія не былі чальцамі ад'яднанія, а таксама выказаў прэтэнзіі да юрыдычнага аддзела сябрасцейскай філіі БХК. Тым не менш, БХК вырашыў ліквідаваць рэгіянальную філію, пакінуўшы толькі ўпраўнаважаныя прадстаўнікі.

У Гомелі 17 лютага судзьдзя Чыгуначнага раёну Віталь Козыраў апітраў **Вольгу Сузько** і Канстанціна Лесунова за раздачу ўлётак ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Лімон» на 10 базавых величын кожнага. Адміністрацыйная камісія Чыгуначнага раёна 2 лютага ўжо штрафавала іх за той самы выпадак па 48 тыс. руб. кожнага.

Аляксандар **Бірлы́аў** адвакав асуджаных лідэрў падтрымальнікаў **Валер’я Леванеўскага** і Аляксандра **Басільева**, 18 лютага скрыні з вазы з пасяльнямі, якія не былі дапушчаныя пісмалікі працэсualnaya parusheniyu, ня выкліканы ўсе сведкі, ня ўлічнены экспэртычныя аналізы.

У пракуратуру Беларусі 18 лютага выклікалі старшыню аргамітту Беларускага антыядзернага фронту **Уладзімера Парфіновіча** для тлумачэння након фармавання ў краіне антыядзернага руху.

18 лютага Менскі аблспасуд суд скрыні з тэармінам пакарання да 3,5 году **Міхалу Марынічу**. Калі суду, дзе актыўісты апазыцыі сабраліся для падтрымкі Марыніча, быў затрыманы **Аляксандар Д. і Мікіта Сасім**.

На 5 б.в. апітраўваны 18 лютага дэпутат Рагачоўскага райсовету, сяббар АГП **Зымігер Шкулькоў**: яго абвінаваціў незаконнымі вырабе ўлётак пра рэформу жыльлёва-камунальнай гаспадаркі.

ГА «Беларускі жаночы рух «Адраджэнне Айчынны» ліквідаванае 21 лютага рапінненем Вярхоўнага суда. Падставай сталі памылкі ў выдзяленні справаўводства і ў афармленні пратаколаў кіруючага органа арганізацыі, а таксама нясвоечасовая даванніе Міністру запатрабаванай інфармацыі пра дзеянні ўладкі.

Пра звычайніне з працы 21 лютага папярэдзілі актыўісткі прамадзінскіх арганізацыяў — дэпутату Верхнідзвінскага райсовету **Валянціні Кудланцкую** (кіраўнік філіі Беларускіх арганізацый прадпісных жанчын) і юристку **Надзею Іванееву**. Іванеевай пагрожаў зваленінем, хоць нядайна яна была прызнана наайлепшымі страхавымі агентамі і яйны партрэт зменшчаны на Дошыні гонару.

Сяргей Скрабец 21 лютага падаў скаругу ў ЦВК на разынніе Гарадзенскай акруговай выбарчай камісіі, якая не зарэгістравала ёго лічыць разынні.

У Менску 22 лютага пасяля спрэчкі з намеснікам міністра юстыцы Тарасам Кірпічовым міліцыянты спрабавалі затрымліць **ПНБНФ Вінцuka Вячорку** для прымусовай дастаўкі ў пракуратуру. Яго адпусцілі пасля телефоннай размовы са съследчым пракураторам.

АШ

Пра Расею і надзею

ЮРІЙ АНДРУХОВІЧ

Фальсифікації

Я ненавідчу телебачання: яно на дзвінці дісятих складаєща з папси. Зрешти, зь нинівіщо я загну — можна виказиця і більш стримана. Скажам так: я недалюблю телебачання. Ці ящчэ мякчай: я цалкам мог бы пражкыць без телебачання.

Але ящчэ два-три месяцы таму назад я, ненавідчы телебачанне, ня мог безъ яго жыць. Я нерваваўся і пераключаў каналы, і кожны з іх навінераці з астматім спрабаваў усяго мяне, на ўесь мой рост, акунуць у дэзу, укрыць мяне ёю з галавой, патапіць мяне ў ёй.

Натуральная, падзея ішлі да выбараў прэзыдэнта Ўкраіны, і тэлевізійная дэза лічылася адным з найдзійнейшых сродкаў перадвыбарнай барацьбы ў імя адзінага і непадзельнага праўладна-прапарасейскага кандыдата.

Але я (пазней выявіца, нас такіх было 15 мільён) любіў іншага кандыдата і справу яго выбранын палічыў, ні на што не зважаючи, справай усяго свайго жыцьця. Таму я ненавідзеўсе (за вынікам аднаго) украінскіх тэлеканалаў, якія біз стомы выйгівали вонкі смурод, і асабліва мяне раздражняў расейскі чалавек Дзымітры Кіслёў на адным з іх.

У адзорненіне ад калег-абарыгенаў ён хлусіў з асаблівым прафесійным апліблем. Майдын, менавіта такім чынам — хлусній — ён змагаўся за адзінства Ўкраіны і Расеі. Яму здавалася, што ён робіць добрую спраўву для краіны, якой не шкада. Аднак гдзে пра яго.

Бо потым ж ў нас была рэвалюцыя — ага, іменна так, без дуковісці, я і пішу гэтае слова, бо калі гэта было нешта іншае, скажам «рэвалюцыя», то я нічога в Ўкраіне на кемлю. І пад яе, рэвалюцыі, грамадзянізуючым уздзеяннем нават тэлеканалы пераўтварыліся і перасталі хлусіць — амаль усе, за вынікам, бадай, аднаго, але той — да-

неніцкі, яму можна.

І калі я ўжо паціку астываў ад свайгі тэлефобіі, а ўсьмешкі тэлевядучых пераставалі здавацца мне такімі блясконца агіднімі, я выпадкова (гэта было ў гасцініцы) напароўся на адзін з галоўных расейскіх тэлеканалаў і мне абыўлі, што яны зараз пакажуць фільм «пра падзеі ва Ўкраіне».

Пасля чаго пачалося: візірад з бамжамі, нібуга «ўздельнікамі рэвалюцыі», чыесці агрэсіўнымі фізіяномі, поўная адсутнасць агульных пляніў (каб схаваць паўтара мільёна мітынгоў), потым зноў нейкое лімантуючесць быдла ўшчыльную, потым нейкі «палітэхнолагізм Юшчанкавага штабу» аўтарытэтна расказаў, што аранжавы колер мінулай вісной прыдумаў нехта Сорас (а чаму бы на Чэрвіль у 1918-м, хадзела міе крыкнуць), потым зноў звіўся хлопчыкі з асаблюнта какай-навым позіркам, які бяз хітрыкаў выклік ўсё яко ёсьць са стужніцкімі падрыўнымі арганізаціямі — і структуру з «сотнікамі» ды «засягнікамі», і прынцыпі фінансавання (ад таго ж Сораса), і тактыкі праўрыву міліцэйскіх загарод — і ўсё гэта на фоне візіраду з палітычнымі заняткамі наўежкіх парамілітарных вусатых мужычышчай, невядома дзе, калі і кім адзіннікі, гэта значыць юна імпартаваных з неікай іншай імпэрыі, прыднястроўскай хіба.

Тут я ўзбунтаваўся і папрасіў гаспадара дому выключыць Гэбельса нафіг, што сін і зрабіў. Але асадак, як кашку ў відомым анэдзе, ўсё роўна застаўся.

Вівісекцыя

Грэх расейскай дэзіфармацийнай махіні заключаецца на толькі ў тым, што яны мэтанакіравана працаўала на разъяднанне братэрскай (на кіплю) краіны, старання ўласаблюючы ўжыць вырабленую паводле расейскіх жа тэхналёгій альтэрнатыву «энергетарыяльні раскол ці грамадзянская вайна».

І на толькі ў тым, што для дасягнення гэтай мэты яна на грэбавала дробным маляхствам з дастактова, зрешты, небяспечнымі вынікамі — калі, напрыклад, вымаўленыя Юшчанкавы слова пра то, што ён «гатавы стаць перад дзенецкімі шахчёрамі на калені», сінхронна перакладаліся на расейскую такім чынам, што ён «гатавы паставіць дзенецкіх шахчёраў на калені».

Але гэтая ж махіна — а праз яе і ўся афіцыйная Расея — грэшна ящчэ і перад уласнімі грамадзянамі, перад сваімі ж расейцамі тым, што па-савецку тупа пазбавіла іх абыктыўнай інформацыі пра то, што адбывалася ў нас, і тым самым — ні больш і ні менш — ізолявала іх ад рэчаісцасці.

Ну чому расейскія рэпартажы з рэвалюцыйнай Кіеву ў лістападзе 2004 году так да боло нагадвалі савецкія тэлевізіі з Прагі 1968-га ці Гданьску 1980-га?

Ну ўжо съвет так і стаіць на мес-

цы на працягу ўсіх апошніх 30—40 год?

Ну ўжо расейцам і сёньня можна хаша і ўбіваць у магіз ўсе гэтыя суслаўскія мэсыдкі пра «амэрыканскія грошы», «замбанавых малайчыкай» і «нацыяналістычных шабас»?

У выніку ж адбылася адна даволі жорсткая штука. Дзякуючы аранжавай рэвалюцыі ўвесь цывілізованы съвет дадаўдаўся пра Ўкраіну нешта вельмі важнае і процілеглае таму, што ведаў пра яе раней (а ведаў ён — калі ўвогуле што-небудзь ведаў, — што гэта неікай зона шэрасці, маркотна і паныяла, якой кіруюць некалькі постсавецкіх падонак).

Да стварэння «процівагі Захаду» прыклалі руку і Садам, і Кадафі, дыл любы афрыканскі людажэр. І ці моцна гэта дапамагло ім?

I раптам аказалася, што гэта прыгожая аранжавая краіна, у якой мноства свободных людзей,

і яны вельмі прыгожы, свабодна і аранжава перамаглі ўзрашчаны постсавецкі зла. Таму ўсё найлепшае, што жыве і дыхае ў цывілізаваным съвеце, падтрымала і палюбіла Ўкраіну.

Яна раптоўна і трывала ўтварыла ў моду, у самыя што ні ёсьць цэнтры прыягнення, і ўсё гэтыя «заходнікі» цяпер едуць сюды на тоўстамі, здымлюючы фильмі, пішучы рэпартажы і ўлубляючы.

І толькі расейскія браты ніякай прауды пра ўсё гэта яны ведаюць і ў лепшым выпадку пакрӯджана маўчаць, а ў горшым — злосна па-жыроўску ляоцца. І мне

робіцца невыносна шкада іх — такіх пазбаўленых рэальнасці, такіх адзінокіх у свайі пакрыджаць, такіх чужых на эўрапейскім съвеце жыцьця.

Рэкалекцыя

Часамі мы настолькі шкада іх, што я нават і не пытаяся «Хто вінават?».

З гэтym як бы ўсё зразумела — вінаваты тыя, хто вырашыў, што раз Украіна для Расеі «акно ў Эўропу», то трэба б'я ўшчыльней ад Эўропы адбарыкадаваць. Гэта значыць заглушиць гэтае акно к чортавай макеры, каб на лезьні.

Але куды важнайшыя пытаннія пра будучынно — і нават пра «Што рабіць?», а «Кама градзешы?».

Тое, што Ўкраіна свой эўрапейскі выбор ужо зрабіл і «градзешы» ў Эўропу, для мяне цікавішчы, што раз Украіна для Расеі «акно ў Эўропу», то трэба б'я ўшчыльней ад Эўропы высакамернічае і па-панешнайшаму спрабаў зьяднаніць вакол сябе нейкую вясна-палітычную супольнасць постсавецкіх дыктатараў для неікай новай выздыржавіць.

Навошта? А гэта ўжо па-за сферай рэцыянальнага — проста так, для працівагі хіба, каб Захад не выпендрываўся, а калі ўсё-такі патрэбна фармулёўка большінства інтелігентнае, дык вось яна: для мнагаполюснай съвету.

Таго, да стварэння якога ўжо прыклалі руку і Садам, і Кадафі, дыл любы афрыканскі людажэр. І ці моцна гэта дапамагло ім?

Ах, гдзэ табе, Расея! — так і хочацца мене ўсклінць клясьчнымі радкамі. Я ведаю, што розумам цябе не зразумець, і нават люблю цыбэ за гэта, але розум, а дакладней здаровы сэнс, таксама ж часам на лішні. Рэзьбярься ў

сабе, і збярься занава, і знайдзі для сябе новы працяг. Дапусцім, чаго ты ўжо дасягнула ў 1991-м, — свабоды. Адкапай яе, гэтую свабоду, аднекуль са сваіх патаемных грамадзянскіх ховішчай!

Бо вельмі ж хочацца нармальна жыць, па-суседску, ездзіць адзін да аднаго на госьці бяз віз і размаўляць пра мастактва.

Але каб такая размова ў нас нарэшце склалася, Расея патрэбен пераварот. У тым ліку і так званы капрэнкансі — з тых, якія выражаюцца ў імкнені бачыць, чуць і разумець па-іншаму. Ці, скажам, у здолнасці разглядзецца за Украіні нешта большае, чым радзіму сала, таннай працоўнай сілы, ліміт, нелегальных гастарбайтараў, гарылкі з перцам, фрыкатыўнага з прыдыханьнем «г» і пайднёвага акцэнту з «шоканьнем». І нават нешта большае, чым увесь гэты дарэшты здрахтельны комплекс Святой Русі, славянскага адзінства, пра-ваславіц, чаліпіц, рукабудзі, чынапачтаніц і сусловія.

Але для таго, каб разглядзецца за Украіні нешта большае, чым наборы падобных стрэзатыпай, нешта новае, аранжавае і свабоднае, Расеі неабходна ўпершыню паглядзець на яе з непадробнай бесстароннай цікавасцю.

Ах для гэтага, напрыклад, для пачатку перакласы (але добра перакласы!) і прачытаць дзясяткі ўкраінскіх паэтаў, а потым яшчэ дзясяткі празайкаў — каб ведаць, нас настолькі ж добра, на сколько мы ведаєм вас.

А то ж уся наядэ застаненца толькі на гарэлку. Вельмі ненадзейная, па-мойму, наядэ.

СП, паводле «Украінскіх новин»

ЮРІЙ АНДРУХОВІЧ (нар. у 1960) — адзін з самых папулярных украінскіх літаратораў. Сузаснавальнік літаратурнага аб'яднання «Бу-Ба-Бу», з якога началася пасляяванская ўкраінская літаратура. Аўтар дысартоўкі аб творчасці Багдана-Ігара Антоніча. Віцэ-праздыдзент Украінскага ПЭН-цэнтра. Раман Ю.Андруховича «Маскавіада» ў перекладзе Андрэя Хадановіча друкаваўся ў украінскіх нумары часопісу «Архе» (2001. № 5).

варштаты

Сяржук Абрамовіч

ПАРАЙНАНЬЕ З МУХАЙ

У майм пакоі муха
Б'еща ў шубу і звініць.
Я — адзін. Адчай і скруха
Не даюць спакойна жыць.

Ім няма канца і краю,
І ў жыцьі мно ўсё назло.
Можа, съмерці я жадаю?
Бачу, муха б'еща ў шку.

Сьвет пануры, сьвет нямілы.
Муха рвеша да сывята,
Я ж імкнуся да магілы,
Каб яна мяне ѿязла.

Сіла волі... Сіла духу...
Я на мей ніколі іх.
Бачу муху, чую муху,
Сам жа — зынік я, сам — заціх.

В.Барташэвіч

ВЫБАР

Тут побач заіжды ѿ беларусам
Жылі у спрадвечным хайрусе
Палякі, габрэі, татары,
Расейны — ў адзінім ашбary.

Ды толькі жыцьцё не бяскона —
Закоцца некалі сонца,
І траба ў вечнасць зьбіраца,
З жыцьцем і людзьмі разьвітаца.

І вось беларус выбірае,
Нібыта між пеклам і раенем, —
Дзе ж скласці яму свае косьці?
На гэтым ці іншым пагосце?

Блукайцу, шукаючу прытулку,
Ня даўши сабе паратунку,
Габрэйскі душы прывіды,
На могілках з зоркай Давыда...

На польскіх — асаднікаў зграйа
«Красоўца» на дух не прымеа.
Хаця «беларус — поляк малы»,
Ды лёс яго вельмі няўдалы.

А мо між татараў прылегчы,
Каб шлях свой у вечнасць аблегчыць,
Ці быць між жыдой пахаваным —
Але ж нават не абраазы...

Ёсьць могілкі і іншаземцаў —
І швадай курганы, і неміа.
Вядома, шмат могілак рускіх,
Ды толькі няня беларускіх.

Так думае ён, разважае —
За што ж яго для такая?
Ляпей бы хадзіў ў сынагогу,
Мо б вымаліў ласку у Бога.

Відаць, давядзенца з «братамі»
Спачыць, можа дзе ў пад платамі,
Затое ж ад Воршы да Слуцку
На помніках надпіс па-руські!

Мікалай Бельскі

ПАВОДЛЕ ЗЬВЕСТАК У ДЗЭЯРЖАУНЫХ СМІ

Жывём мы зараз нібы ў раі.
А як на справе, дык турбуе вось
чагосць:
Нішто і кажуць хораша аб тых, хто
на пагосце.

Алесь Губін

* * *

Шукаю леташнага сынегу...
Ён дымукаўшамі паліцей
У старону цноты і белай глебы,
У край нятоўшных начэй.

Рахманай іскрай ў завушніцах
Падараваў халодны бляск

Пад скрогат промняў-аканіцаў
На перавораных ральлях.

Юрлівай векшаю-вясёлкай
Павісніў съехам на гальві,
Засокнуй ягадай ў кашолкі
І частаўш ўсіх, хто былі.

Дзівосных чполаў карагадам
Каўнічні на щелупу травы.
Напоўніў ўмах лазобкі мёдам,
Завеяў ёлку журбу.

Мігцеў утульна газыніцай
На месяцы ліхтары
І, згасы сробна дзяяніцай,
Зямлю пакінуў да пары.

У край ядлоўчавых паветаў
Імчу на крылах дымукаўшоу.
На завушніцах жоўтых лета
Вітаю сънежных малайцоў.

Юзік Дзенісюк

* * *

Хачу быць дэпутатам
У кішэннай палаце —
Неблагая аплатата,
І ў стаціі пры хаце.

Можна быць глухаватым,
Сылеватавым парою...
Тыч у похву мандатам,
Ды ківай галавою.

А калі закімарыш
Пасля добраў гулянкі,
Адмандаціц таварыш
Ці твая каляжанка.

Можаш нават ня ведаць
Свайг роднае мовы.
Лай «траснікай» суседа,
Шпар расейскай прамовы.

А якія ваяжы
У съвет далёкі-ніблізкі!
Нікто слова ня скажа —
Пры гарэлку валізкай.

Калі ўчуеш паразу
Ды з даверам трывожна —
Як патрапіц, падкожа
Рэжысэр з пад Лёзна.

Ен і сее, і косіць,
А ў стратгії — дока.
А натоўп як патросіц,
Можа стаць і Прапорам.

Калі буду з мандатам,
Будзе доступ да Цела...
Там, глядзіш, дыпліматам
Пафарсіц закарцепла...

Ты, палітыка-дзеўка,
Сёньня любіш і грэш,
Заўтра — шал-нестладзёска —
Ужо з другім пальмінейш.

І ваяжы — пратапалі...
І сяброй — ані бізка...
Як Садам, у падвале,
Побач грошаў валізка.

Мікалай Ільючык

* * *

О мая Беларусу!
Ты найлепшай ў съвеце краіна.
Сін тваіх васількоў
Асаладу дзе для душы,
І дзівосных азёр і крынічак
Зь съюздэннай вадою,
І лясоу тваіх шапат
У спрадвечнай цішы.

Бачу я, як аслікі-дубы
Абдымашаца зь небам.
Чую птушак съяточны
Прыгожы і звонкі распльеў.
І калосіца ніва,
Налітая будчым хлебам.
Тут праходзіц жыцьцё
Працаўтых і добрых людзей.

Сяргей Кульбіцкі

САКАВІК

Сакавік на парозе ўзыходзіць —
І вясна у наші краі надыхаўдзіць.
Гэта час успамінаў, хаканія
І тужківага спадзявання,
Што адбівешца зноўку сустрэча,
Як калісіці, мінуйлай вясной,
І сканае у сарыя пустача,
І ты зноў будзеш побач са мной.

Сонца грэе і ласкава съвецці,
Быцам промні тваіх вачэй.
Чаму ж ўзілка рагтам ты, Съвецкі,
Ў цёмнай бездані новых начай?
Не забыць мне цібю ўкілікі,
Буду зноў да іншоу ўспамінаць.
Думка ў кветка тужліва ў полі...
Ну дык я гэту думку прагнаць?

І маленькі блакіты букеці,
Што над ложкам майм ўсё вісіц,
З кветак, што падары табе, Съвецкі,
У сарыя полькам болына гарыць.
І трывожаць мянэ успаміны
Пра бытна пра насы часы,
Калі быў я, здаецца, шчасльвым
І была мо шчасльвай і ты...

Сяргей Макарэвіч

НА ЧОРНЫХ ЛЯДАХ

Нагадаіце дзечым сваім
Пра пайстяне на Слуцкай зямлі.
Нагадаіце ві им абы былым:
Усіх забліт там бальшавікі.

Давядзіце ў касцьцёлы і цэрквы
Ды паставаць съвечы памерлым.
Служкі збройныя чын быў на «белым»,
Не «чыроным», а чалавечым.

Аляксандар Назараў

АПОШНІ

Там, дзе Нёман хвалімі цяч ў Нямунас,
Дзе некалі аблавай зубра біў ліцьвін,
Прадстане прад вачыміа найдзіўнайшы
малюнак:

Дубок на беразе стаць, аслікам
пабрацім.

Была на месцы тымай найгожая дуброва,
І кожны, хто з Наваградка на Вільню
прахіджаў,
Стаяў ля веліканай, як мог прамовіц
словы,

Сваю нікчэмнасць прад прыродай
заўважаў.

Там Гедымін каня пай вадою
І Вітаўт з Гайлем у паходы прайджаў.
Там верш складаны дзіўна рукою
Паэт Міцкевіч трываз закладаў.

Колькі вынесла ты
Векавое варожай навалы!
Колькі слáўных сыноў
Палаяло на съмяротных палах.

І цяпер небоськічны
Чарнобыльскі ядзерны попел
Ты насяш на сваіх
Ужо зусім не шырокіх плячах.

Што ж, калісіці настане мне час
Разыўтацца з табою.
Я душою да Бога пайду,
Ну а целам — у зямлю,

Дамавін пакрыш маю ты
Пясочкам ці глебай сваёю,
А душу ту адпусциш
У нябесную сінь, у вышыню.

Я вярнуся к табе
Паглядзе на твæх навакольле,
Зіхічай расой
Упаду раницой на траву,
Спорны летнім дажджом
Абуджу навакольле
І прыгожаю кветкай
На полі твайм зацвітві.

Партфоліё алімпійскіх гульні. Фото Дональда Мірэля (ЗША).
2-е месца фотаконкурсу World Press Photo 2005.

Прайшлі часы, зъяніўся съветапогляд,
Народ да дужага зъяніўся ў бок;
Адны дубы, які літоўскі волат,
Да здраднікаў ня зробіць нават крок.

Ад рук лізкіх загінула дуброва,
Адно стаць, нібы паслья пажару, пні.
Зялёную сарвалі ў іх карону,
Загінула асіні ў веку цымы.

Але сярод нямога поля
Апошні з іх стаць дубок.
Малыя яшы, ня можа кръкнучы слова,
Але кальша веџер ў лісці жалудок.

І чутна, як ціха, пяшчотна вада
Цалуе ля Замку сівых граніты.
На круцы Каложа ў задуме адна
Маячыць, бы прывід, смугаю спавіты.

Ёй съняцца абрыйса пайстанскіх магіл,
Прад ёю ўзынікаю сіноў сълоэты —
Давыд Гарадзенскі, наш Быкаў Васіль,
Кастусь Каліноўскі, Карпюк Аляксей,

пазыты...

Яны адышлі на свой вечны пакой.
Застылія сэрыя пакінулі біцца.
А крапасць Гародня ўсім сэрзам,
душой

У съвятынях сваіх будзе вечна малица.

Мікола Яўмененка

КУДЫ ЦЯБЕ ЦЯГНЕ?

Натоўп нехлямажы, маўклівы, саўковы,
Зъяніўся я да тагоў цябе:
«Куды цябе цягне? Падумыца жахліва!

Няйначай назад у саўковы сабес.

Але там няма й больш ніколі ня будзе
Халіўнай мазуты і газу табе.
Замерзнеш зімою ў свайг халабудзе
І не даможак жабраці сабес.

Расеі такі ты зусім не патрэбны.

Халіўнайкаў там і сваіх — гаці.

Зайсёды маўклівы, у вратцы

зрабнай,

У гумавіках пад ёю будзез хадзіць.

Калія бяроз і ліпав,
Дзе ў кветках падаконьнік,
Бязлітасна усыпау
Ваколічны гармонік...

Няма зяўнікі...

Навошта гэты съпех?

Там завушніц ільдзінкі,

Тут звонкі съмех.

Сама ушчэнт прывабная,
А я нямела грубы,

Бо цалаваў нязграбна

Малінавы губы.

Там звонкі ільдзінкі

Панёс расталы снег,

Праталінкі-радзімкі

Я палюбіў на грэх.

Другая закаханая,
Забудзь ўсё, забудзь,

Душа мая, загнаная,

Пабудзь са мной, пабудзь.

У ракавай расплаце

Удача ўсё радзей,

Каб ты ў съмяротнай спаце

Ня вырвалася з грудзей.

Далёкае, пяшчотнае,

Зъянушкі на твары,

Каханые мімалётнае, —

Ці варта жыць у мары?

Ці варта згадваць сціплы

У кветках падаконьнікі...

Неўратавальна сыпле

Ваколічны гармонік.

Аланас Цыхун

БАЛЯДА ПРА НАШ ГОРД ГАРОДНО

Над Нёманам блакітным, у ліпах, дубах,
Бы стужка, лесам спавіта,

Фарпостам, Гародня, стаіш ты ў вякях —
Славутая крэпасць з граніту.

Эрагенныя зоны гораду Г.

СЯРГЕЙ БАЛАХОНАЎ

**«Победы Ярополк
Всеслава у Голотицьска»**

Галацічск — прывідны горад, лякальзаваны толькі на старонках летапісці і ў фантастыкі наўкутоўшай. Апошнім часам, магутны адкаснушца ад наслання ірацыянальнасці, ты ўсе больш і больш схільны бачыць у летапісным Галацічскому родны Гомель. Так і ўяўляеца глухаваты кіеўскі маёнтак як трахі не дачуц' і занатаваў абы-што, каб надалі пепарастыкі перакруціць туго абыштоську яшчэ мацней. Першая згадка пра Менск распавядзе про яго разбурэнне. Першая згадка пра Гомель прыхавала Гомель у непанімках. Гэтыя непанімкі пераследуюць гамельчукоў дасюль, і тыя прости вымушаныя ўсюды мудрагеліц, набіваючы сабе ўйнуючу канцузію.

Вальтэр рэклямуе

Рэклямнік часцяком перабіраючы меру. То ў плюгкасці, то ў арыгінальнасці. У гомельскіх рэклямных блёблаках міжволі спатыкаешся аб спасылку на Вальтэра, які нібыта рап'я прыхільнікам белага і чырвонага піц, але не запівашца. Гэта французскі мысьльяр эпохі Асьветніцтва скажаў пра французскае віно. А наш такі свойскі і міленскі ролік рэклямуе напоі тутэшага вінзаводу. Калі б цыгтавалі Някляява, яшчэ можна было бы зразумець: кожнаму сваё лёсу вастрыё. Ну а Вальтэр... Дзіва, што за Эклезіяста не ўзліся.

Канчаткова сваімі мудрошчамі вінзавод дабіў па-за тэле-этрам. Ён у нас мала не ў сірэзіне гораду месціцца і ў пэўнай сваёй частцы плотам неабстаўлены. Ад ходніка да заводзкага ссыяны ўсяго адзін скок любога выдатніка па фізкультуры. І вось як ходніка звязваліся колькі невысокіх — цяціці па прычыннае месяца — слупкоў шыльдамі. Здалёк нагадвае папярэдніе пра падземныя электрычныя кабель. Да зблізу ты ўбачыў няжірную прымыску: «ОХРАННАЯ ЗОНА. 2 м» і незнарок крутнью галавой па бараках, піт німашаша паблізу якіх-небудзь людзей з аўтаматамі Калашнікава, што пільноўшчы твой крок. Пашанцевала. Пашанцевала і другі раз, калі ўбачыў надпіс, адрадагаваны чорным маркерам нязнанага жартавальніка: «ЭРОГЕННАЯ ЗОНА. 2 м». Прывітанье Вітаўту Чаропку.

Брунэтка зь ўсімі

Псэўдазімовы real-панядзе-лак. Мярзотнае раныне. Дыбаш працу. Панерад цібя — імкільва жаночай посташы. Пад смоль фарбаваная брунэтка ў прыгальным палітоне з дарэмна высокім разрезам спехам рассяксае ранішні эфэр, трымяючы мік указальнім і вілікім пальцамі праве рукі 0,5 ўсіхнага піц. Ідзе на аблін, абы толькі зірнуць на ейны твар. Зірнуць. Пладова-ягодная незнанёма з палотнішча Хруцкага, якая начок бавіла на найкрайніх карпініе Босха. Не спатрілася бывш ані Шэрлакам Холмсам, ані Вільгельмам Баскервільскім, каб зразумець, што жан-

чынка бязъмерна ігнаре і чырвонае, і бела на карысць гаркавай беленікай. «Умыла ся водка цуднаю ліцэ і руке», і пісці далёкі продак.

Сымон-дакука

На пытаньні, хто твой самы нелюбімы беларускі музыка, ты на змог бы адказаць пра-ста. І не з прычыны баламутства ш паздрэвства. А адно таму, што ведаеш, як вяzuць таго пеону ѹ гітарыста, які дас-канцэрты ѹ падземным пераходзе ѹ ўнівермагу — цёлкі нашага арданансана гораду. Кожны твой спуск пад зямлю, як пах дусту ці дымавое шашкі, сустракае ягоны «ципа рокавы» вакал. Нярэдка побач мітусіца памочнікі (пасэйны музыканты?) з шапкамі замік інструменту ў руках. Усе маладыя. Усе пяночкі нешта расейскае, як сама Масква, і філізафічнае, як пракіслас ѹ пакунку малако. Але ж співніца месцічы, кладуць ѹ шапкі свае малакроўныя грони, просьбы: «Давай нашу, вот эту». І ліцца хвайлі песьня пра піцерскі дождж. «Се вона, діти, слов'янська психоделічна душа! Музыка, музыка... Сымон-дакука табе имя.

Мапы, рысы ды крыжы

У падручніку для першакласнікаў «Мая Радзіма — Беларусь» ёсьць мапа нашае краіны з гербамі абласцных цэнтраў. А мамкі мае родныя! Ці на час гомельскім уладам дэмантаваць усіх геральдyczных і манументальных рысяў, якія цігам апошніх гадоў ата-

барыліся ѹ горадзе? Рэч у тым, што на памяцнай мапе Гомель аздоблены чырвоным шыльтом з белым крыжам. Гэта адна з эрканструкцый гарадзкага герба 1560 г., які быў падаронкі Гомелю адмісловым прывілеем Жыгімonta Аўгуста і ад якога тутышы магістр цяпер адхрысьціўся на карысць дзікіх котак часоў Кацярыны II.

Абялечваньне маладзенцаў

У аўтобусе кандуктарка бярэ плату за дзяўчынкі. Тая падас-её грони на льготныя квіток. Ка-бета зь недаварам рэагуе: «Студзенчаскі прад'явіце». У дзяўчынкі пакрутглелі, як піць талераў вялікадойтусікі, вочы, і яна, ушчэнт звінгтэжаная, вы-мавіла: «Я ж у пятую клюсу хаджу». Малая сапраўды з росту была немалая, але ж ях убачыў зусім дзічага твару трэ' было вельмі прымудрыца. «Па вам на відана», — кепска апраўдаючыся, кандуктарка пайшла «абялечваць» іншых.

Міністравы мэрыдыяны

У спадзвес на цуд спрабуеш выгледзець у шапках новыя нумар «Arche». Яго нідзе німа. Аднак абычас, як падлючаючы на-зала, на вочы трапляеца «не-шта сінле», падобных да ўдо-бенага часопісу памерай. Пер-ша здагадка, што перад табой «Беларуская думка», адлітае ў якуціі вырай. На вокладцы красуе: «Сибирские меридианы. Гіблое место». Вобразы краявідаў, мілых беларускому міністру прауды. Зрэшты, гэта ўжо мудрошчы ўсебеларускага маштабу.

**АДАМ
ГЛЁБУС**

Сучаснікі

2004. Акудовіч і Разанаў

Валянцін Акудовіч 2 лютага 2004 году выдаў кніжку «Разбурыць Парыж». Радуюся, калі нехта нешта выдае на тутэйшы мове, яшчэ больша радасць ахоплівае, калі выдадзене па беларуску чытаеца і абліяркоўваеца. Валянцін належыць да тых выдавальшчыкаў белтэкску, каго не абліміа чытаць рэзананс. Пра Валянціна гаворыць, спрачаоца, яго цытуюць. Акудовіч ёсьць, і ён — жывы. Каб адбыцца і быш, Акудовіч зрабіў парадакальны ход, напісаўшы працу «Мяне няма». Каб застасацца жывым, ён увесі час гаворыць пра съмерць: «Літаратура — гэта велічны саркафаг з муміямі жывіц, а кожны літаратар — найперш муміфікатар. Таму калі нашыя вусны варушацца над тэкстамі Гамэра, Джойса ці Алесі Разанава, гэта яны варушацца ад паналінку нябожчыку (у апошнім выпадку яшчэ не зусім астыльных)...» Калі пра стваральніка Адымсэя з Улісам і можна так сказаць, дык пра жывога Разанава няможна. Паміж съетам жывіх і съетам мёртвых ёсьць мяжа, дакладна і выразная. На могілках яе назначаюць датай. 2.02.2004 Алесі Разанаву быў жывы, гэта дакладны факт, пра які ведае і Валянцін. У прыродзе не існуе крышку мёртвых і трошки цяжарных. Таму я не прымаю парадайнай літаратуры з саркафагам і літаратара з муміфікатарам ці якім таксыдэрмістам. Стваральнікі птушыных пудзілаў і чалавекаабрысных мумій належаць да каstry навукоўцай, а не да цэху літаратараў, прынамсі, так было да 2.02.2004.

Напісаны 10.11.2004, 16:45.

2004. Бэрж'е і нябачнасць

Літавантурyst Жак Бэрж'е казаў, што стаць нябачным вельмі проста: можна знайсці рэцепт эліксіру нябачнасці ў «Кіёс Тота», а можна зрабіцца нябачным, правільна вымавішь: «Ol sonuf vaorsag goho iad balt, lonsh calz vonpho. Z-ol gor I ta nazps!» На мой розум, усё яшчэ прасцей. Каб стаць нябачным, трэба не зазіраць у лістэрка.

Напісаны 11.11.2004, 14:45.

1968. Стальцоў і імя

Сабры клікалі Міхася Стальцова Michel, а жонка — Миша.

НОВЫЯ КНІГІ

Лебедзева В. Пуцявінамі змаганьня і пакутай: Палуга Бадунова. — Менск: Тэжнадэя, 2004. — 71 с., 9 арк. іл.; партр. — (Нашы славутыя землі), 500 ас.

Палупрынія бібліографічны нарыс пра адну з лідараў нацыянальнага руху першай паловы XX ст. Палугу Бадунову.

Лукашук А. Прыгоды АРА ў Беларусі / Рэд. А. Вячорка; Маст. Г. Мацур. — Радыё Свабодная Эуropa / Радыё Свабода, 2005. — 500 с., іл.

Кніга прысьвечаная дзеяносці ў Беларусі дабрачыннай арганізацыі «Амэрыканская адміністрацыя дамагом» ў 1920-х гадах.

Маніторынг парламенцкіх выбараў і распубліканская рэзэрвэндум у Рэспубліцы Беларусь. 2004 год. — Менск, 2005. — 152 с., 1000 ас.

У кнізе выкарыстаны звесткі, сабраныя палітычнымі партыямі, грамадзкімі аўяднаныя, кандыдатамі ў дэпутаты ды іх перадвыборнымі штабамі і інш.

Шлях да аўяднанай Эўропы. Досьвед Сярэдняй Эўропы і беларускай пэрспэктыва: матэрыялы міжнароднай канферэнцыі. — Менск, 2004. — 92 с., 299 ас.

ЭўроБеларусь. 2004. № 1. — Менск: Беларускія шуманаўскія таварыства, 2004. — 58 с., 200 ас.

Тэма сыгнальна нумару — ўсходняя палітыка Польшчы і ЭЗ, эўрапейскія палітыка Беларусі.

Сяргей Лескец

Лагойскі Гарміш-Партэнкірхен

Як задарма адпачыць у Сілічах і застацца жывым

Гара ў Сілічах — лысая, з хвейовым каўняром вакол белай макаўкі. Але замест вядзьмарак зь яе злятаюць лыжнікі ды сноўбардысты. Калі глядзець на гару зьнізу, здаецца, што яны валацца ўніз з самых воблакаў: укрытыя снегам схілы зльваюцца зь небам. Аднак кіраваць лыжамі — гэта вам не на мяtle лётаць. Таму нярэдка спартойцаў-аматаў завозяць у мэдпункт на выратавальны сънегаходзе.

Рэпартаж Алесі Кудрыцкага.

«Усё гара праглынула!» — сплёўвае на сънег мужчынок з Нісьвіжу, які прыехаў у Сілічы, каб будавацца сваіку хату. «Жывуць тутака, можа, тры-чатыры чалавекі. Астатнія ўсё — дачы. Набыць тут дом? Ды дзе ж набудзеш! Ля горкі Лукашэнка ўсю зямлю забраў. А там, дзе ён з'язіў, больш нікто ня возьме! Вунь, ля горкі яны будучы будавацца», — махае ён рукой на засынжанае поле перад самымі схіламі, тушыць цыгарку ды шыбце напрасткі па шашы да вёскі.

Сілічы жывуць прадчуваннем вялікіх грошей. Яны яшчэ не абраўніліся на гэтасе паслічча — тут яшчэ няма будынку ў стылі «Мірскі Замак-міні», як і прыватных пансіёнаў для курортнікаў з блізкай сталіцы, — але ўжо зляўляюцца пакрыты новай дахоўкай утульныя дамкі з ладна аблігіраванага бярвеньня-кругляку.

За дзень адпачынку ў Сілічах — калі браць па максімуме, з катаджамі ды інструктарамі, рэстаранам і г.д. — можна выкінуць і трэста дадзяў. Але стандартны варыянт такі: заправіць аўто, каб хапіла на 60 кіляметраў (шлях да Сіліч і назад у Менск), заплаціць трэх тысячы за паркоўку, пад 30 тысяч за пракат абсталівання і столкі ж — за «скі-пас» (бліз пад’ёмніка). Плюс пакінуць тысяч пінь на падагрэтыя ў мікрахвалёўцы хот-догі ды каву. Па патрэбе — 16 тысяч за гадзіну наўчання з інструктарамі ў групе. Карапей, нясеце ў абменнік дадзяў піньдзяці.

Але людзі абізнаныя ўмеець адпачыць у Сілічах па зусім пралетарскіх цінах. У вас ёсьць уласны камплект рыштунку (найчасцей патръманы?) Цудоўна, выдаткі на пракат адпадаюць. Німа? «Ага, глядзі — восьмем камплект лыжай на два ды мя-

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

нища будзем!» — прапануе муж жонцы, разглядаючы цэннік ля касай. Ехань на аўтозім не абавязкова — можна сесыі на аўтобус, што ідзе праз кожную гадзіну акурат да Сіліч з Маскоўскага аўтавакзалу (2680 рублёў, правоз лыжай бысплатны). Калі народу шмат, варта браць «скі-пас» не на час, а на колькасць пад’емаў (1 раз — 2 тысячы) — на страце грошей, сточы ў чэрэ. А некаторыя схілы — прынамсі, той, што пачынаецца адразу на супрацьпункту пракату, — цалкам прыдатныя для таго, каб, не замінаючы іншым, паднімішчі угарту на сваіх двях. Падлеткі-сноўбардысты, што ўесьце час тут ашываюцца, бы верабі, менавіта так і робіць. Кажуць, часам кампугары ля пад’ёмнікаў «падвісаны», і угарту можна праехацца бысплатна. У рэстаране нікто за руку на шыгне, у туалете хоіш і бракуе паперы, але ж ён бысплатны ды даволі чысты. Каб папоўніць спектр уражанняў, можна паспытаць шబінгу — разок пракаціца на камэрзы з аўтамабільнага кола з ледзінной горкі. Каштаваць гэта будзе 300 рублёў.

Праўда, жаданьне пракаціца на дурніцу можа скончыцца блага, асабліва для тых, хто горныя лыжы бачыў толькі па тэлевізоры, але вырашыў зэканоміцца на інструктару. Рэдкі дзень у Сілічах абыходзіцца без пераломаў ды вывіхів.

У пакойчыку мэдпункту цесна — санітэры схіліліся над хлопчыкамі гадоў адзінаццаць, які ляжыць на насліках з забітаванай ногай. Твар спужаны-спужаны. Над ім завішаеца маці: «Пайшоў кататаца адзін. Не дагледзела». Да ганкі падрульвае старэнкі зляўні аўтобусік з чырвоным крыжкам — відаць, з Лагойску.

«Бярыце інструктара, калі кататаца яй ўмееце, — раіць Жана, мэдсастра мэдпункту. — А то тут і дзяці адных адпускаюць». — «А частыя траўмы?» — «Ну, часты...» — «Колькі ў дзень?» — «Ну колькі, колькі... Бывае. И на роўнай дарозе ўсялікае здараеца, а тут жа — такі экстрэмалыўны спорт!». — «Кажуць, у вас тут чалавек загніў?...» — «Не, гэта чуткі». — «Дык не было такога?» — «Не, не было», — кажа Жана, пагляданочы ў акно. Аўтобусік з хлопцамі ад’ядждае.

Калі Лагойшчына — беларуская Швайцарыя, дык знаёмства зь ёю будзе няпоўным без падарожжа ў тутэйшы Давос — Лагойск. Калі вы не на машыне, датуйце да аўтобуснага прыпинку «Верагі» на аўтатрасе і дачакайтесь аўтобуса, які за 500 рублёў давязе вас да курортнага раіцэнтра. Размешчаны на ўзгорках, нібы на гурбах снегу, гэты гарадок мае асаблівую аўру, якую ні здолыў сапаваць нават зачынены на рамонт будынак на паўразбрунага аўтавакзальчыка. Місцовая дошка перадавіковой вытворчасці гатоўва прыніць партрэты заслужаных лыжнікаў ды сноўбардыстаў. Постсавецкіх кавярнян абапал галоўнай вуліцы Савецкай надзіва шмат, ёсьць нават рэстарацыя «Лагожск», афармленне — беларускамоўны кіт першых гадоў незалежнасці. Тут табе і цэркава, і касцельчык, па засынжанай вуліцы бегаюць сабакі ды каты. Алігархай у Лагойску пакуль заўважана не было, але мясцовыя лыжныя схілы іх ужо чакаюць.

СЪССЛА

Мірны ў тузіне найлепшых

У чэмпіёнскіх гонцы 2005 году беларускі тэнісіст Максім Мірны паднімаўся ажно на 10 прыстуپаў і ціпэр змайце 12-е месца, маючы 74 пункты. Так высокі беларус яшчэ не паднімаўся, а найлепшым ягоным дасягненнем было 17-е месца падтагара году таму. Узълёт адбыўся дзякуючы выхаду ў фінал турніру ў амэрыканскім Мэмфісе. Праўда, у фінале Мірны саступіў прадстаўніку Даніі Кенету Карлсану — 5:7, 5:7. У рэйтынгу Асацыяцыі тэнісістаў-прафесіоналаў, што выплываеца па выніках

апонінх 52 тыдняў, Мірны займае 36-е месца.

Уладзімер Баўчук — 175-е. Бумыны, будучыя супернікі Баўчуна, будеўшы па 1/8 фіналу Кубку Дэвіса, што пройдзе 4—6 сакавіка ў Брашаве, па выніках 52-х тыдняў маюць наступныя вынікі: Андрэй Павал — 24-ты, Віктар Ханскі — 82-гі, Разван Сабаў — 160-ты, Віктар Ініта — 230-ты.

У індывідуальным рэйтынгу парных тэнісістаў Макс змайце дзясяты радок.

Ездем у Рэйк'явік

Супернікі мужчынскай гандбольнай зборнай Беларусі ў накаўт-раундзе кваліфікацыі да чэмпіянату

Эўропы будзе зборная Ісліанды. Так распрацоўлілася лэсаваньне 22 лютага. Абодва матцы пройдуть у чэрвені. Нагадаем, што ў сваёй падтагорке гадаванцы Спартака Міранович занял другое месца, апірэдзіўшыся на італію і Кіпр і прануцьшыўшы наперад Вугоршчыну.

Сумку трымай пры сабе

Міжнародная фэдэрэцыя лыжнага спорту дыскваліфікаўала на два гады беларуса Дзяніса Вараб’ёва, у сумцы якога было знайсценыя забароненыя пропраты. Хоць выпадак здарыўся яшчэ пры канцы мінілага году на этапе Кубку

съвєту ў італьянскім Валь-дэ-Ф’ем, аднак дыскваліфікацыі пайноў з 19 лютага. Дзяніс прыйшоў на донінг-кантроль, а сумку з забароненым речывам (гарноматам росту) пакінуў за дзвірзам пакою. Тут яго і злавілі. У беларускай федэрациі лыжай кажуць, што Вараб’ёва банальна падставілі, тым больш памылкова: хадзелі падкласнікі донінг-лідэру зборнай Сяргея Далідовіча.

Пракаповіч будзе веславаць

Дэлегаты справадзальнай выбарчай канфэрэнцыі Беларускай федэрэцыі веславаньня на сваім

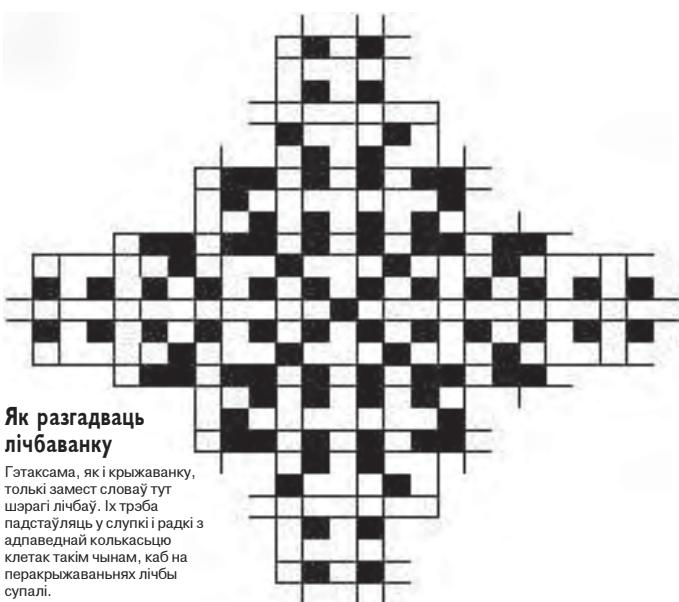
насяджэнні аднаголосна абралі новага старшыню — ім стаў старшыня праўдзелення Нацбанку Пятро Пракаповіч. Пракаповіч будзе адказваць за разыўніццё гэтага мэдальштата для нас віду спорту. Галоўныя банкі краіны галоўнай сваёй задачай лічыць зрабіць акадэмічнае веславанье масавым відам спорту. Цяпер застаецца наканец у краіне каналаў.

Шаўчэнку не шанцуе

Не пасыпей форвард «Міліяну» і футбольны зборнай Украіны Андрэй Шаўчэнка агульнай пасыя траўмы, атрыманай пры канцы студзеня ў матцы

італьянская чэмпіянат, як у минулую суботу яму «пашанцавала» на чартовую. Гэтым разам у матцы супраць «Кальярь» Ужо на 10-й хвіліне падчас атакі на браму суперніка Андрэю расцееклі скулі. Украінскага нападніка адразу даставілі ў знакамітую мілянскую бойліціду «Niguarda». Адмыслыўцы назначаюць, што напраўка зойме ад 15 дзён да месяца. Таму Шаўчэнка на толькі прануцьшыў прынцыпіювае нядзельнае дэрбі з «Інзірам», але і пад вялікім пытаньнем ягоны ўзел з матчы ў адказ 1/8 фіналу Лігі чэмпіёнаў супраць «Манчэстэр Юнайтэд». **Алег Раівец**

ЛІЧБАВАНКА

Як разгадваць лічбаванку

Гэтаксама, як і крываюшкунку, толькі замест словаў тут шэрагі лічбай. Іх треба падстаўляць у слупкі і радкі з адпаведнай колькасцю клетак такім чынам, каб на перакрываючыхся лічбах супадзі.

2-значныя: 36, 39, 56, 71
3-значныя: 100, 122, 128, 133, 136, 206, 212, 41000, 41379, 50121, 60032, 66300, 94130, 226, 236, 240, 334, 356, 385, 409, 426, 432, 433, 7-значныя: 1000099, 2034596, 2334560, 436, 438, 566, 615, 672, 875, 881, 969, 989
4-значныя: 2110, 6700, 6921, 8338, 9967
5-значныя: 10000, 12345, 21730, 25930, 28730, 30841, 32101, 32603, 35610, 36951, 38966, 3098765, 6666666, 9876306
12-значныя: 61324347536, 738693081728
13-значныя: 378940863903, 8883621100270

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

Ход чыгачоу: 7...Kb8-d7. Ход гросмайстра: 8. e2-e3. На думку сп. Лыбіна, чорных ў дублюе гулюючы захода асыяйроўна. «Многае вырашаць наступныя дзесяць хадоў», — мяркуе ён.

Запрашаем чыгачоу біць больш актыўнымі: дасылаць ня толькі хады, а і камэнтары да іх.

Камэнтары можна пакінуць і на форуме сайту bchess.narod.ru. E-mail: nn@promedia.by («Каіса»), SMS на нумар 754-04-53 да паняндзелка, 19:00.

3. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

ШЛЯХАМ УЗАЕМНАЙ ПЕРАПІСКІ

12 лютага ў шахматным клубе Беларускага дзяржаваўнага тэхналагічнага юніверсітэту адбылася Ўсебеларуская канферэнцыя шахматыстаў-зачонікаў. Старшынём Камісіі завочных шахмат на два гады зноў абраны Віталій Карніловіч, майстар ФІДЭ віцэ-чэмпіён Менску 2004 г.

У Беларусі завочная шахматная гульня мае векавую гісторыю. Сто гадоў таму беларускія шахматысты адпраўлялі адзін аднаму лісты й паштоўкі. Ціпер завочныя шахматы пя зводзіцца да абмену паштовымі карткамі — можна гуляць і па телефоне, і праз электронную пошту. Чым і карыстаюцца ўдзельнікі II Кубку славянскіх краін, які распачаўся 1 лютага з ініцыятывы славацкай федэрациі (капітан беларускай каманды з пасыці гулькоў — шахматны трэнэр Генадзь Рабчонак).

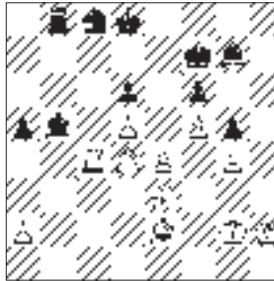
Завочныя шахматы — найблізьшы демократычны від каралеўскай гульні. Іх сцілай прывыабыцці падудадны і дактары, і музыкі, і чыноўнікі з Камітуту дзяржканторолю. Дзякуючы завочнай гульне кіштальтуюць сваё майстэрства гульцы, што жывуць вадзіль ад буйных гарадоў. Лістоўнікам прасцей падтрымліваць сувязі з замежнымі калегамі: турніры яднаюць прастадаўнікоў дзясятак

нацый. Асабліва моцны рух завочнікаў у Нямеччыне і німецкамоўных краінах: невыпадково і цяперашні часмпін съвету, інжынэр Тун Хамарат выступае за Аўстрыю. Яму 56 гадоў — у гэтай сфераў ўзрост элітных гулькоў не бэрэ. Быццам бы ў гульні адны плюсы... Істотным мінусам завочных шахмат з'яўляецца зачыненасць партыі, што дужана на некалькі месяцаў пад пават гадоў. Той жа Кубак славянскіх краін завершыцца толькі ў 2007 г.

У мінімум шахматысты, якія звычайно супрацівядаюць сімволу адносін да дошкі, часам не зразумела, ці то з машынай гуляеш, ці з чалавекам. Аднак машина зачысцёды працуе шрагамагчымых варыянтаў, а канчатковы выбар належыць усё-такі чалавеку. Гульня празь перапіску была і будзе барацьбой розуму, а не шахматных праграм. Пад гэтым аптымістичным меркаваннем малгі падпісаніца і астатнія пляцоў сценічнай перапісчыцца Беларусі.

ВР

Як бы вы згулялі?

С. Альховік
(Слонім) —
В. Раўчакоў
(Ліда), 1989—
1991 г. Ход
белых.

Адказ:

1. Tc8! Cf8 2. Cb5 Tb5 3. Tc8 4. Cf6+ Cf6 5. Kf8+ Kf8
ra y b8Nphnprlai. Laczpna 3...Tb4 4. Cf6+ Cf6 5. Kf8+ Kf8
ra y b8Nphnprlai.

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Пятніца, 25 лютага

АНТ, 10.45

«Дзэнтэльмёны аддаюць перавагу блядынкам»
ЗША, 1953, рэж. Говард Хоўкс.

Музычная камэдыйная паводле раману А. Лус.

Дзэнтэльмёны аддаюць перавагу блядынкам, а блядынкі аддаюць перавагу дымаментам. Музычны фільм Г. Хоўкса цікавы ў дзэзелям Мэрылін Манро, якая знаходзілася на ўзыдліце сваёй славы. Як заўжды, ММ працавала ролю дурнаватай, але наўгай (чнітавай) і сексапільной дурніцы. Гэта не касуе прыўбяднай аўры актрысы, якой за 50 год та кіні выглядалічы. Відовічныя музычныя нумары распінгнулі на пытаты ў кіно ўшоў-бізнес.

«Лад», 9.10 (1-я сэрыя),
17.30 (2-я сэрыя)

«Час яе сыноў»

Беларусь, 1974, рэж.
Віктар Тураў.

Сямейная мэлідрама.

У вандроўку па Беларусі адпраўляеца адзін з чатырох сыноў галоўнай герайні Павал. Ен сімартна хворы на рак. Сям'я зьбіраецца ў

доме маці, каб разьвітацца.

Карціна на лічынца найдзялішоў ў творчасці Тураўва, але любы твор беларускага майстры варты прагляду. Зівярніце ўсіх на аперацарскую работу Дзмітрыя Зайцава.

шисцілі пра «барсаўцу індывідуума» супраць «чужынскай» карпарацыйнай капітальністыві.

«Філічнай жанчыны з агнімётам», але для гледача «Чужыя» — гэта бліскучая і трапнае кінавідовішча.

«Оскар» за спэцэфекты, якія не састароў ёй сέньня.

якіх з'яўляецца Віктар Тураў.

Сціна напісаў Генадзь Шпілакаў, ключавая фігура 1960-х, у фільме з'яўляўся бард і паэт Уладзімер Высоцкі.

СТВ, 20.15

«Рамэо+Джульєт»
ЗША, 1996, рэж. Баз Лурман.

Трагедыя ў кічава-постмадэрністскім варыянце.

У гэтай хулиганскай версіі шэкспірскай гісторыі Мантэকі і Капулет — варягуючыя мафійные кланы, Рэмбо — субтыльны Леонарда Да Капрэ, які паліцэр траўкуе пакутуе, а фіналы мараку з артыналам, будучы дыльтаркі ў тэлевізоры. Дзеткі, незнаёмыя з артыналам, будучы дыльтаркі узолосці, усам астатнім гарантаваны рогат.

Ды Капрэ атрымаў узнагароду на Берлінскім кінафестывалі за найлепшую мужчынскую ролю.

«Лад», 22.00

«Альфавіль»
Францыя—Італія, 1964,
рэж. Жан-Люк Гадар.

Постмадэрністская антыутопія, фантастыка-паляцыйная прыповесць.

Жан-Люк Гадар — гэта

рэжысэр для рэжысéraў, вынаходнік нечаканыя вранага мантажу, непераўзыданы гулец з гукам. «Альфавіль» — адзін з ягоных «глядацкіх» фільмаў, які абапіраецца на такія жанры кіно, як фантастыка, пацірскі фільм. Пры гэтым Гадар не забывае і пра мастацкія экспірыменты.

Прыўратны дэтэктыв Лемі Конн, назычаны з коміксу і «чорных фільмаў», трапляе на далекай плянінцы ў горад Альфавіль, які кіруецца дактатарам-роботам. Паміж дэктывам і дачкай місцовага прафесара Наташай фон Браун (!) узімкае каҳанье — і герой мусіц распачацца баразыцца за в вызваленне ад тэхнадиктатуры.

Карціна, пасыль якой кінаштвары паславаў на пытаты і зъмешвае ў адным кактэйлі элітары з масавым. Альфавіль — новая інкарнацыя Мэтрополісу з карціны Фрыца Ланга 1920-х годоў, дзеяньні ў «Альфавілі» адбываюцца ў 1984 годзе — паводле Джорджа Оруэла, а паціціскія трукі й прызначаныя ў каҳаныя знаходзяць сваё месца разам з наўзілайвой фільмам $E=mc^2$.

Але самым цікавым падзеянца гэнейшына-простое ўвасабленне міжзоркавых ван-

дроўк і далёкага таталітарызму. Апгрэдат Рауль Кутар здымай абыязыднелі, пусты і начны Парыж.

У Беларусі для гэтага дасататкова паглядзець за акно.

Нядзеля, 27 лютага

НТВ, 19.10

«Маўчаныне ягнят»
ЗША, 1991, рэж. Джонатан Дэлі

Трылер, фільм жахаў.

Ганараваны піцьцо «Осакарам» фільм, дзе Кларыса Старлінг з ФБР (Джодзі Фостэр) шукае мањык. У гэтым ей мусіц дапамагчы з'явіліся пісьюнісцаміхтар-капінібал (Энтан Хонкінс).

Карціна, пасыль якой кінаштвары №1 стаў інтэлігэнты доктар Ганбал Гадар зь немагчымымі позіркамі.

Філізафы пісалі: сучасны чалавек — канібал, здолны напісаць «Крытыку членаўстага разуму». Герой Хонкінса як раз такі, і ў сваій жудзе ён пераўышыў пават «бачку кінаманіяку» Нормана Бэйтса (каронная ролі Э. Пэркінса ў карціне «Пісаха»).

Замены доктара Ганбала пакуль не чакаеца, але ў падтарыцца ягоны посыпех у праінагах і прыквелах немагчы.

Складу Андрэй Расінскі

Крытыкі (не без падстаў)

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Залатое цяля

На мінулым тыдні Беларусь наведала рэінкарнацыя Астапа Бендерэ. Пра гэта мы яшчэ будзем расказваць сваім дзесям. Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Яшчэ ўчора прозвішча Мар асцыявалася ў мене зьнейкім славутым мовазнайшым пачатку мінулага стагодзьдзя. Здаецца, ён шароў у каўкаскіх мовах. На мінулым тыдні з афіцыйных СМІ я даведаўся, што існуе яшчэ адзін Мар. Аркадзь Мар, як ахаркаторызаву яго бацька, — прадстаўнік «той долі амэрыканцаў, якія аб'ектыўна мысліць і цвярдзяц апнёўваюць рэальную грамадзка-палітычную і эканамічную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь». Мар прыехаў у сінявуюю по замове рэдакціі газеты «Русская Америка» («РА»), якая выбрала Лукашэнку чалавекам году.

Мэта Маравага ваяжу — нарадзіць для «РА» артыкул на 12 старонак. 100 000 беларусаў — якраз столькі, паводле падпіка журналиста, жывуць у ЗША — павінны праглянуць яго матэрыял звілікм кайфам.

Мара дапусціці да цела, потым пад аховай міントу вазілі ў розныя куткі краіны, паказалі менску ляжню, дэмантравалі прадыремствы, пазнаёмілі з нацыянальным Дзедам

Марозам. Усе размовы з калгаснікамі, працаўнікамі і Дзядамі Марозамі Мар запісваў на свой дыктафон.

Гэты ўбачаны па БТ касцны дыктафон адрэзу выклікаў у мене падазрэнні. Няўжо паважная амэрыканская газета з накладам 50 000 асобнікаў ня здоліла забісьпечыць рэдактара лічбавым дыктафонам, які сеінны мае журналіст якога-небудзь блюгетам саўднія NGO?

Амэрыканскі журналіст з прымітывым дыктафонам нагадаў мне фрагмент са зборніка прамоў кубінскага лідэра Фідель Кастро. Ці то ў троцім, ці ў чацвёртм томе была надрукавана стэнарамі яго інтэрв'ю па заканчэнні візыту ў нейкую краіну Лапінскай Амэрыкі. Падтас брыфуны віялікага барбудас некалькі разоў стрэзятыпнымі пытаннямі даставаў малады ісльяндзкі журналіст: «А пі праўда, што на Кубе халіўна адукацыя?», «А пі праўда, што няма прыгнёту жанчын?», «А пі праўда, што ў вас неўты разам з белымі сэзізіямі у транспарце?» і г. д. Нарэшце ён даканаў Фіделья: «Прыяжджаце да

нас і паглядзіце самі». У адказ журналіст, апусціўшы вочы, сказаў, што ён ня супраць наведаць Востраў Свабоды, аднак жа Кастра ведае, як фігова быць прагрэсіўным журналістам у капитальчычным сівеце. Аўтар лέзунгу «Патрыя о муэртэ» ўжо ня мог даць задні ход: «Добра, палиціш на май самалёце».

Аднак Мар аказаўся на праста прайдзісвята, які вырашыў на халіву ўбачыць зубра і Дзеда Мароза.

У панідзелак, калі верыць «хартыстам», ад рэдакцыі «РА» пацупіла заява, што ніякага Мара рэдакцыя ў Беларусь не пасыпала ня какучы пра тое, каб признаць беларускага гарантія «чалавекам году».

Калі гэта сапраўды так, то нам пашчансціца сустрэцца з афорыстам супермітабу.

Загануўшы словазлучынне «Аркадзь Мар» у «Гугі», я зналішо артыкул у кыргыскай прэсе аблізвіпуску «Русской Америки», прысьвечаным Кыргызстану і адрасаваным «150 000 жыхарам Сірдзій Азіі, якія жывуць у Штатах». Праз уесь прағон праходзіла думка аб Акаеву. «Разумны і дайнаўчны лідэр, зь якім усе цяжкасці, натуральна, будуть пераадолены». Вы ўжо зразумелі, што ён апнёўваюць рэальную грамадзка-палітычную і эканамічную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь, атрымаў лаву на выданні 12-старонкавага сіցцыплюску з накладам 50 000 асобнікаў для «Русской Америки»?

Што ж выходзіць? Газета «Русская

Амеріка» спыніла ізузецца на разводы дробных дыктатараў.

Адрэкамэндоўваючыся журналістамі ўпльвоўных выданняў ЗША, яны абіцаюць сатрапамі стварыць пазытыўны імідж. А тэя, наўмыс, веरаць.

Колькі артыстызму патрабуе гэтакі незвычайнай прафесіі!

Уявіце сабе перца, які прышоў у беларускі кансуліят у ЗША, запудрнү клеркам магі, што пранце карэспандэнтам. Ты, пад уплывам яго прыбывацьці, нават не правершыў факту супрацоўніцтва яго ў газіце, даюць кліенту візу. Больш за тое — даюць асабістую аўдыенцыю з тым, каго Кандаліза Раіс лічыць адным з шасці самых жудасных тыранаў свету.

Мар, вы мой кумір!

Цікава толькі адно: пі рабіць Аркадзь падарожжа ў РБ выключна дзеля спартыўнага інтаресу, каб на стрыніці форму напярэдадні раскруткі болыш грунтоўнага кліента, накшталт Чавеса? Або, паскардзіўшыся на цяжкае жыццё СМІ, якія «аб'ектыўна мысліць і цвярдзяц апнёўваюць рэальную грамадзка-палітычную і эканамічную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь, атрымаў лаву на выданні 12-старонкавага сіցцыплюску з накладам 50 000 асобнікаў для «Русской Америки»?

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

СВ з Бабруйску. Паводле ленінскага азначэння, артыкул — гэта яснае разыўцце пэўнае думкі. Вы ж накруцілі адрэз пра ўсё. У выніку гублемца яснасць. У прыватнасці, для разважання на гістарычныя тэмы Вам пакуль не стае адпаведнае падрыхтоўкі.

Мікола Б. з Дубровы. Сябры Рэдакцыі прачытали Вашы меркаваны. Ни згодны з Вашымі патрабаваннямі ператварэння ў чыста палітычнае выданні. Галоўнымі задачамі бачачы на сёньня тварэнне альтэрнатыўнае культуры і альтэрнатыўнае супольнасці з альтэрнатыўнай этыкай. Літаратурны беларускі мовай гаворымі пра ўсё, а не толькі пра саму мову і палітыку. Вось да чаго мы прычувае людзей. Не забываецца таксама, што газету чытае беларускамоўная аўдытаорыя з рознымі інтарэсамі і поглядамі.

Наша Ніва

н е з л е ж н я я г а з е т а

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Ніве»:
З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А. Лукевіч,
У. Знаміроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Настя Бакшанская
галоўныя рэдактары Андрэй Даўнко
Фотарэдактар Ариём Ліва
карэктарка Настасія Машыш
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
тэхнічныя рэдактары Андрэй Чык
мастакі рэдактар Сяргей Хараскі
выдавец і заснавальнік Фонд выдання газеты
«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСУ:
220050, Менск, а/c 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.
E-mail: nn@promedia.by
On-line: www.nn.bn

наша ніва. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос форматам А2, 6 друк. арк. Друкунага РУП «Выдавецтва Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скаріны, 79. Рэдакцыя не насе адказнасці за змест рэкламных аблізвіпускоў. Кошт свядомы. Пасведчаныя за регістрацыю перыядычнага выдання №591 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенне Міністэрствам інформацыі Распублікі Беларусь. Выдадзены адрэз: Менск, вул. Калектарная, 200, кв. 2/R, поштавы адрэз: 2015200012 у МГДАА «Белівестбанкам». Менск, код 764. Наклад 3515. Газета выдацца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друк. 22.30 23.02.2005. Замова № 1080.

Рэдакцыйны адрэз: Менск, Калектарная, 20а/2а

ПРЫВАТНЫЙ АБВЕСТКІ

ВІТАНІНІ

Мікола, вінчук зь юблеем, жадаем, каб наступнай гадзіні за 7000 міль ад Радзімы ты ўспімінай на толькі палачанку, але і гранчанку, і віянчанку. Твое скірку! Вінчук! Вадзіка Саранчукова з вілкім шасціцем — нараджэннем сина. Здароўя! шасціця малому, а таксама башкам. Славація беларусы

ПАКОЙ

Здыму пакойчыкі дзе ў Зялёным Лузе ща ня дука далёка. Т.: 733-26-72, 234-28-39. E-mail: biruta_art@ut.by

Прыстонны хлопец з шкодных звязак здыме пакой у Менску на любых пры-мальных умовах. E-mail: sajat@ut.by

ПРАКАДЛІ

Пераклады з/на літоўскую. Т.: 706-99-96. E-mail: 69996@ut.by

Master Records
Кіно на DVD

Любонуя песьня для Бобі Лонга

Драма, ЗША, 2004, рэж. Шайні Габел

У ролік: Джон Траволта, Скарлетт Ехансан, Габрыэл Мачт

Самотны літаратар Бобі Лонг застасцца ў дому прыхынкі пасля яе смерці. Ад гаспадынінай дачкі Парсы хаваюць, што яна законная ўладальніца дома. Але гэта не адзінай тайнай ў фільме, бо любоная песьня для Бобі Лонга яшчэ на съпетая.

Адна з неўзичайных ролей Джона Траволты. Скарлетт Ехансан намінавалася на Залаты глобус, як найлепшая актрыса.

Менск, Кісялевічы 12, 643-21-08

Сакавіцкі распродажаўкі:
Ян Станкевіч. Збор твораў у двух тамох. Т.1. — 552 с.; Т.2. — 588 с. Цена 8 тыс.
Ян Станкевіч. Гісторычныя творы. — 776 с., швейцарская вокладка. 7 тыс.
Андрэй Котлярнік. Шэвыд ў гісторыі й культуры беларусаў. — 274 с., цвёрдая вокладка. 2 тыс.
Быцца альбо на быць сараднезўралейцам. Сучаснае польскае мысленінне. — 472 с. 1 тыс.
Беларуска-расейская інтэграцыя. Аналітычныя артыкулы. — 424 с. 2 тыс.
Палітэлігія. Асноўны курс. Пер. зь англ. — 680 с. 3 тыс.
Місцавыя выбары ў найноўшай палітычнай гісторыі Беларусі. — 296 с. 1 тыс.
Прапанова дзеінніца да 6 сакавіка!
T: 279-05-85; 232-54-58; 622-57-20 (Зыбіцер)
паштовы адрэз: Менск, 220050, п/с 333.

Запрашаем у падарожжа
6 сакавіка (нядзеля)
«Замкі Беларусі» па маршруце: Менск—Мір—Навагрудак—Любча—Ліда—Ліпнішкі—Іўе—Дуды—Менск. Кошт квікта 21 тыс. рублёў.
19—20 сакавіка (субота—нядзеля):
Вільня—Коўна—Трокі. 38 ўэр (уваходзіць праезд, віза, гатэль, сынданак, страхоўка, інфармацыйнае забесьпячэнне).
T: 279-05-85; 232-54-58; 622-57-20 (Зыбіцер)
паштовы адрэз: Менск, 220050, п/с 333.